

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว:
กรณีศึกษาป่าชายเลนเขตบางขุนเทียน

นางสาวคนางค์ จิรภัตตานนท์

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

FACTORS AFFECTING PUBLIC PARTICIPATION IN TOURIST ATTRACTION
CONSERVATION: A CASE STUDY OF MANGROVE FOREST IN BANG KHUN THIAN

Miss Khanang Jirapattanont

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Program in Human and Social Development
(Interdisciplinary Program)
Graduate School
Chulalongkorn University
Academic Year 2006
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์
โดย	แหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษาป่าชายเลนเขตบางขุนเทียน
สาขาวิชา	นางสาว คณางค์ จิรภัตตานนท์
อาจารย์ที่ปรึกษา	พัฒนามนุษย์และสังคม
	ดร.ศิริเชษฐ์ สังขะมาน

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....*beerasamy*..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว.กัลยา ดิงศภัทย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....*ดร. อ.พ.*..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์มาลินี วงษ์สิทธิ์)

.....*ดร.ศิริเชษฐ์*..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ดร.ศิริเชษฐ์ สังขะมาน)

.....*สุรียา วีรวงศ์*..... กรรมการ
(นางสุรียา วีรวงศ์)

.....*ดร. ประโยชน์ เจริญสุข*..... กรรมการ
(นายประโยชน์ เจริญสุข)

คณางค์ จิรภัตตานนท์: ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่ง
ท่องเที่ยว: กรณีศึกษาป่าชายเลนเขตบางขุนเทียน. (FACTORS AFFECTING PUBLIC
PARTICIPATION IN TOURIST ATTRACTION CONSERVATION: A CASE STUDY
OF MANGROVE FOREST IN BANG KHUN THIAN) อ. ที่ปรึกษา:
ดร.ศิริเชษฐ์ สังขะมาน, 144 หน้า.

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน และปัจจัยที่มีผล
ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว โดยทำการศึกษาในพื้นที่บริเวณป่าชาย
เลน เขตบางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่บริเวณแหล่ง
ท่องเที่ยวที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 390 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่
การกระจายความถี่ อัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด และสถิติเชิง
อนุมานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอย
อย่างง่าย การวิเคราะห์ความถดถอยพหุ และการวิเคราะห์ความถดถอยพหุแบบคัดเลือกเพิ่ม

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชาย
เลนบางขุนเทียนอยู่ในระดับต่ำ โดยลักษณะการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างสูงที่สุด ได้แก่ การปลูก
ต้นไม้ชายเลนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเพื่อทดแทนบริเวณที่เกิดความเสียหายให้อยู่ในสภาพเดิม
(ร้อยละ 77.4) และลักษณะการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างต่ำที่สุด ได้แก่ การติดต่อประสานงาน
เพื่อขอความร่วมมือหรือขอรับทุนสนับสนุนงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์จากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือ
องค์กรเอกชนต่างๆ (ร้อยละ 30.0)

ผลการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น ได้แก่ 1) การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับ
การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 2) การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่า
ชายเลน และ 3) การมีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน กับตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลนเขตบางขุนเทียน อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม.....
ปีการศึกษา 2549.....

ลายมือชื่อนิสิต..... ศุภรค์ จังกาจางค์.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... ว.วิ.มว.....

4689060020 : MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEY WORD: PUBLIC PARTICIPATION / CONSERVATION / TOURIST ATTRACTION / MANGROVE FOREST

KHANANG JIRAPATTANONT: FACTORS AFFECTING PUBLIC PARTICIPATION IN TOURIST ATTRACTION CONSERVATION: A CASE STUDY OF MANGROVE FOREST IN BANG KHUN THIAN. THESIS ADVISOR: SIRICHET SANGKAMAN, Ph.D., 144 pp.

This study was to investigate the characters of the public participation and factors affecting public participation in tourist attraction conservation in area of mangrove forest in Bang Khun Thian, Bangkok. The samples were people who age above 18 years old and living in the area of the study. The numbers of sample were 390. Data were collected by questionnaires. The Descriptive Statistics was used to explain the characters of the samples; such as, Frequency Distribution, Percentage, Mean, Standard Deviation, Minimum and Maximum. Additionally, Inferential Statistics was used to find the relationship of the independent variables and the public participation in tourist attraction conservation; namely, Simple Regression Analysis, Multiple Regression Analysis and Forward Multiple Regression Analysis.

The study found that the levels of public participation in tourist attraction conservation of the samples were low. The highest level of participation was growing new mangrove trees to replace the lost into the tourist attraction area (77.4%). The lowest level of participation was coordinating for fund raising and equipment supporting from government agencies and private organizations (30.0%).

The study also found out that there are relationships between the independent variables; namely, 1) information reception on the conservation of natural tourist attractions, 2) the utilization of mangrove forest in the conservation area, and 3) social status in community and the dependent variable, public participation in tourist attraction conservation. The correlations were statistically significant at 0.05 level.

Field of study Human and Social Development Student's KHANANG JIRAPATTANONT
Academic year 2006 Advisor's SIRICHET SANGKAMAN

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจากบุคคลหลายท่าน ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ ดร.ศิริเชษฐ สังกะฆาน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความเอาใจใส่และช่วยแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาที่ศึกษา ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ศิริวรรณ ศิริบุญที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ามาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้สถิติซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเป็นอย่างมาก ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์มาลินี วงษ์สิทธิ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์สุรียา วีรวงศ์ และอาจารย์ ประโยชน์ เจริญสุข กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ทุกท่านได้ให้ความเมตตา และกรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า มาตรวจและแก้ไขข้อบกพร่อง รวมทั้งให้คำชี้แนะและข้อคิดที่เป็นประโยชน์อย่างมาก เพื่อให้ผู้ศึกษานำมาปรับปรุงให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านทั้งในสถาบันวิจัยสังคม วิทยาลัยประชากรศาสตร์ และสถาบัน เอเชียศึกษาที่ได้ให้ความเมตตากรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ชี้แนะแต่สิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ตลอดระยะเวลา ที่ได้ศึกษาในหลักสูตรนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ธุรการทั้งสามสถาบันที่ให้ความช่วยเหลือด้านการประสานงาน และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดวิจัยสังคมทุกท่าน รวมไปถึงห้องสมุดต่างๆทั้งในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและ มหาวิทยาลัยต่างๆที่อำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือด้านการค้นคว้าข้อมูลมาโดยตลอด

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆที่ให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์แก่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบคุณประธานชุมชนและประชาชนทุกท่านที่มีน้ำใจเมตตาแก่ผู้ศึกษา ให้ความเอื้อเฟื้อต่างๆ และ สละเวลาในการให้สัมภาษณ์เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในครั้งนี้ หากขาดทุกท่านวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คงไม่สามารถสำเร็จลงได้ ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างมาก และขอขอบพระคุณทุกท่านด้วยใจจริง

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อคุณสุรเชษฐและคุณดวงพร จิรภัตตานนท์ ที่ให้การส่งเสริม และสนับสนุนด้านการศึกษาของลูกคนนี้อย่างเต็มที่ คอยให้ความห่วงใย เอาใจใส่ ติดตามความ คืบหน้าอยู่เสมอ และรอคอยวันที่ลูกคนนี้จะสำเร็จการศึกษาอย่างอดทน และแจ่มใส เฮฮาปิติ แจ่มใส รื่น นื่องเปรี๊ยะ การมีครอบครัวที่อบอุ่น คอยเป็นกำลังใจให้เสมอในยามที่ลูกและน้องคนนี้อยู่คนเดียวเมื่อ พบกับอุปสรรคต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้ศึกษามีพลังที่จะพยายามทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ต่อไปจน สำเร็จได้ในที่สุด

ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ ทั้งหลายจากทุกกลุ่มที่ไม่สามารถเอ่ยนามได้ทั้งหมดในที่นี้ ที่มีน้ำใจคอย ถามไถ่ รับฟังเรื่องราว ให้กำลังใจ และคอยช่วยเหลือเพื่อนและน้องคนนี้อย่างกระตือรือร้นมาโดยตลอด ไม่ว่าเพื่อนและน้องคนนี้จะมีความปัญหาและอุปสรรคในขั้นตอนใดก็ตาม การได้รู้จักกับทุกคนที่คอยให้ กำลังใจและให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่เสมอมาเป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาประทับใจเป็นอย่างมากและจะขอเก็บ เรื่องราวต่างๆที่ผ่านมาเป็นความทรงจำที่ดีตลอดไป ขอขอบคุณทุกคนมากๆจริง

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
ขอบเขตของการศึกษา	3
ข้อจำกัดของการศึกษา	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา	6
บทที่ 2 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	9
ความหมายและประเภทของแหล่งท่องเที่ยว	9
แนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	11
ความหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	12
แนวความคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	14
หลักการและวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	16
ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	19
การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	21
การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน	22
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	25
ความหมายของการมีส่วนร่วม	25
ลักษณะและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม	29

บทที่	หน้า
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	33
ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	34
กรอบแนวคิดในการศึกษา	54
สมมติฐานที่ใช้ในการศึกษา	55
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	56
รูปแบบของการวิจัย	56
ประชากรในการศึกษา	57
ขนาดของตัวอย่างและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา	57
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	59
การสร้างแบบสอบถาม	62
การเก็บรวบรวมข้อมูล	64
การวิเคราะห์ข้อมูล	64
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	67
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	69
ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน กับตัวแปรอิสระต่างๆ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การแปรผันสองทาง	95
ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน โดยใช้การวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง	108
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	117
สรุปผลการศึกษา	117
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	122
ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ	123
ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป	125

บทที่	หน้า
รายการอ้างอิง	125
ภาคผนวก	136
แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษา	137
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	143

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 จำนวนครัวเรือนและจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาตามชุมชนต่างๆ	58
ตารางที่ 2 การกระจายความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าต่ำสุด-สูงสุด ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยทางประชากร	70
ตารางที่ 3 การกระจายความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าต่ำสุด-สูงสุด ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยทางเศรษฐกิจ	72
ตารางที่ 4 การกระจายความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าต่ำสุด-สูงสุด ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยทางสังคม	74
ตารางที่ 5 การกระจายความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าต่ำสุด-สูงสุด ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรูปแบบการใช้หรือได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว ทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน	76
ตารางที่ 6 การกระจายความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าต่ำสุด-สูงสุด ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	81
ตารางที่ 7 การกระจายความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าต่ำสุด-สูงสุด ของประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	83
ตารางที่ 8 การกระจายความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน	88

ตารางที่ 9	การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนในรอบปีที่ผ่านมา จำแนกตามปัจจัยต่างๆ	96
ตารางที่ 10	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆที่ใช้ในการศึกษา	109
ตารางที่ 11	ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน	109
ตารางที่ 12	ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบคัดเลือกเพิ่มของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน	114
ตารางที่ 13	เปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานระหว่างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชนกับตัวแปรอิสระจากการถดถอยพหุและการถดถอยพหุแบบคัดเลือกเพิ่ม	116
ตารางที่ 14	สรุปผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่างๆ กับตัวแปรตาม จำแนกตามสมมติฐาน	120

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวจัดเป็นอุตสาหกรรมอย่างหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพราะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวช่วยสร้างโอกาสในการทำงาน สร้างอาชีพหลักและอาชีพเสริมที่ต่อเนื่องจากการท่องเที่ยว ช่วยให้เกิดการสร้างรายได้จากภาคสินค้าและบริการเป็นจำนวนมาก โดยในแต่ละปีประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวนับแสนล้านบาทและมีจำนวนเพิ่มขึ้นต่อเนื่องทุกปี กล่าวคือ ปี 2540 – 2545 มีรายได้จากการท่องเที่ยวประมาณ 220,754 ล้านบาท 242,177 ล้านบาท 253,018 ล้านบาท 285,272 ล้านบาท 299,047 ล้านบาท และ 323,484 ล้านบาท ตามลำดับ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546 : 4) นอกจากนี้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังเป็นการกระจายรายได้ออกสู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงขยายตัวเติบโตอย่างรวดเร็ว ซึ่งวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็คือทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นจึงถือได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญยิ่ง

กรุงเทพมหานครมีเฉพาะเขตบางขุนเทียนที่มีพื้นที่ติดต่อกับทะเลอ่าวไทย มีแนวชายฝั่งทะเลระยะทางยาวประมาณ 5.5 กิโลเมตร ซึ่งบริเวณที่ติดทะเลเป็นที่ดินสาธารณะ เดิมมีพื้นที่ชายเลนจำนวน 3,181 ไร่ (สำนักงานเขตบางขุนเทียน, 2549) บริเวณโดยรอบยังคงมีสภาพเป็นธรรมชาติ มีทัศนียภาพอันงดงาม เป็นแหล่งรวมของทรัพยากรธรรมชาติที่มีความหลากหลายทางชีวภาพในด้านระบบนิเวศ เนื่องจากเป็นแหล่งธาตุอาหารและที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำนานาชนิด เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา (อเนก ไสภณ และสมภพ รุ่งสุภา, 2544) ซึ่งจัดได้ว่าพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณนี้เป็นสัญลักษณ์ที่มีความโดดเด่น มีความสะดวกสบายในการเดินทางทำให้ผู้คนสนใจมาเที่ยวกันมากขึ้น ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาพื้นที่บริเวณนี้ถูกจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อีกแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานครที่มีความสำคัญและสวยงาม (สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2537 : 91) นับได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวบริเวณนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ทั้งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชุมชนซึ่งได้รับประโยชน์จากการจับสัตว์น้ำเป็นอาหาร ให้ผลผลิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เป็นแหล่งอุตสาหกรรมประมงที่สำคัญ รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจและเป็นแหล่งค้นคว้าและให้ความรู้ในเรื่องพืช สัตว์ มนุษย์และนิเวศวิทยาแก่นักเรียน นักศึกษาที่สนใจ

ที่ผ่านมาพื้นที่ป่าชายเลนถูกทำลายลงไปมาก จากเดิมพื้นที่บริเวณนี้เคยมีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 2,735 ไร่เศษ แต่ในขณะนี้เหลือเป็นพื้นที่ป่าชายเลนอยู่เพียงจำนวน 200 ไร่เศษเท่านั้น เนื่องจากน้ำทะเลและคลื่นได้กัดเซาะที่ดินชายฝั่งบริเวณนี้ลงสู่อ่าวไทย จนกระทั่งพื้นที่ดินชายฝั่งพังทลายลงและจมอยู่ในดินโคลน บางแห่งหน้าดินก็กลายเป็นเลนไปหมด (สำนักงานเขตบางขุนเทียน, 2549) รวมทั้งประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณนั้นนำที่ดินบริเวณป่าชายเลนไปแปรสภาพเป็นบ่อเลี้ยงปลา กุ้ง ปู หอยเป็นจำนวนมากทำให้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทวีความรุนแรงและรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งยากที่จะทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้ ตลอดจนปัญหามลพิษต่างๆที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากไม่มีการควบคุมปริมาณของเสีย ทั้งน้ำเสียและขยะ ตลอดจนสิ่งปฏิกูลและสิ่งสกปรกต่างๆ ซึ่งระบายมาจากอาคารบ้านเรือน บริเวณชุมชน และโรงงานอุตสาหกรรมในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวตามแนวชายฝั่งทะเลและป่าชายเลน ซึ่งปริมาณมลพิษที่เพิ่มมากขึ้นเหล่านี้เป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและระบบนิเวศของทะเล ทำให้แหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนเขตบางขุนเทียนในปัจจุบันมีสภาพสูญเสียสมดุลของธรรมชาติ และสูญเสียความงดงามตามธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ซึ่งปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเกิดความเสื่อมโทรมส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวต่างๆในแหล่งท่องเที่ยวทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ จึงต้องมีการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวที่กำลังประสบปัญหาความเสื่อมโทรมจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ตื่นตัว และตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในบทบาทและภาระหน้าที่ของตนเองในการป้องกัน ดูแลรักษาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ของตนให้มีความสะอาดและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนส่วนรวมและสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าและยาวนาน โดยผ่านกิจกรรมในการอนุรักษ์คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวให้คงอยู่ และใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่เบียดบังทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนต่อไป

จากเหตุผลและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ทำให้เกิดประเด็นที่น่าสนใจศึกษาว่า ปัจจุบันประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง โดยการศึกษาในครั้งนี้มุ่งแสวงหาคำตอบว่าประชาชนที่อาศัยในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน เข้ามามีส่วนร่วมอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในลักษณะใดบ้าง และมีปัจจัยใดบ้างที่กำหนดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนของประชาชน เพื่อตอบสนองของการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนในบริเวณนี้ที่กำลังจะสูญหายไปหมดให้คงอยู่และมีความสมบูรณ์

มากยิ่งขึ้น ซึ่งการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณนี้เป็นอย่างดีย่อมจะส่งผลให้พื้นที่ป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามและสมบูรณ์ ดังนั้นประชาชนในพื้นที่จึงควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ไว้เพื่อประโยชน์ส่วนตน และส่วนรวม และผลการศึกษาน่าจะมีประโยชน์ในการแสวงหาแนวทางกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนเขตบางขุนเทียนกันมากขึ้น เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้มีสภาพที่อุดมสมบูรณ์และเอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยภายนอกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนเขตบางขุนเทียน

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษา ดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่เป้าหมายของการศึกษา คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน โดยมีอาณาเขตตั้งแต่บริเวณชายฝั่งทะเลอ่าวไทยเข้ามาจนถึงถนนคลองพิทยาลงกรณ์ รวม 6 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน ชุมชนเสาธง ชุมชนศรีภูมิ ชุมชนแสนตอ ชุมชนหลวงพ่อต๋า และชุมชนคลองพิทยาลงกรณ์ อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 9-10 ของแขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะบริเวณเพื่อให้ผลการศึกษามีความชัดเจนและเกิดประโยชน์โดยตรงแก่พื้นที่ที่ศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งพักอาศัยอยู่ในชุมชนดังกล่าวเป็นตัวแทนประชากร มีประชากรรวมทั้งสิ้น 1,684 ราย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูลจะแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่หนึ่ง คือ การวิเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนในรอบปีที่ผ่านมา เพื่อแสดงให้เห็นว่าในรอบปีที่ผ่านมาประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนในแต่ละลักษณะมากน้อยอย่างไร

ส่วนที่สอง คือ การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร เพื่อจะทราบว่าปัจจัยใดบ้างที่อาจจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร และปัจจัยใดที่มีอิทธิพลมากที่สุด โดยจำแนกเป็นปัจจัยด้านต่างๆ ได้ดังนี้

- ปัจจัยทางประชากร คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา
- ปัจจัยทางเศรษฐกิจ คือ ลักษณะการประกอบอาชีพ รายได้
- ปัจจัยทางสังคม คือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน การดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชน
- ปัจจัยภายนอก คือ การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนในรอบปีที่ผ่านมา ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในรอบปีที่ผ่านมา

ข้อจำกัดของการศึกษา

1. การศึกษาค้างนี้มีเวลาและงบประมาณจำกัด ผู้ศึกษาจึงเลือกศึกษาเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจากทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว และศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว ทำให้ผลการศึกษามีความน่าเชื่อถือได้เฉพาะในภาพรวม แต่ไม่สามารถอธิบายถึงข้อมูลเชิงลึกได้ในบางประเด็น

2. การศึกษาถึงปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในครั้งนี้ครอบคลุมไปถึงแนวความคิด หลักการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และความสำคัญของการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทำให้ผลการศึกษายังมีความไม่ชัดเจนว่าประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และสามารถลงมือปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนได้จริงหรือไม่ และอยู่ในระดับใด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาความสะอาดแหล่งท่องเที่ยว การรักษาสภาพเดิมของแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปตามธรรมชาติ การป้องกันมลภาวะและพัฒนาฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมต่างๆในแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่ดี

2. ผลการศึกษาทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการแสวงหาแนวทางกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนเขตบางขุนเทียนกันมากขึ้น เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้มีสภาพที่อุดมสมบูรณ์และเอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

4. ผลการศึกษาอาจนำไปใช้ในหน่วยงานหรือองค์กรที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติต่อประชาชนในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมได้อย่างเหมาะสมในโอกาสต่อไป

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

ประชาชน หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน ชุมชนเสาชิง ชุมชนศรีภูมิ ชุมชนแสนตอ ชุมชนหลวงพ่อบุเต่า และชุมชนคลองพิทยาลงกรณ์ ในพื้นที่หมู่ที่ 9-10 ของแขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร

แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ที่ดินป่าชายเลนสาธารณะบริเวณชายฝั่งทะเลอ่าวไทย โดยมีอาณาเขตตั้งแต่บริเวณชายฝั่งทะเลอ่าวไทยเข้ามาจนถึงถนนคลองพิทยาลงกรณ์ อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 9-10 ของแขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งถูกจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้แก่ การดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว การป้องกันไม่ให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมส่วนรวม การรักษาสภาพเดิมของแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปตามธรรมชาติ การพัฒนาฟื้นฟูสิ่งเสื่อมโทรมต่างๆให้อยู่ในสภาพที่ดี

การดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การไม่ทิ้งเศษอาหาร ขยะ และน้ำเสียจากครัวเรือนลงสู่แม่น้ำลำคลองหรือทะเล รวมถึงการเก็บขยะและทำความสะอาดในบริเวณรอบๆเพื่อลดปัญหาผลกระทบต่างๆที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

การป้องกันไม่ให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมส่วนรวม หมายถึง การออกกฎระเบียบข้อบังคับ และทำป้ายประกาศห้ามทำลายแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เช่น การห้ามตัดต้นไม้ ห้ามทิ้งขยะในพื้นที่สาธารณะ การแนะนำให้ผู้เฝ้าดูแลรักษาความสะอาดและปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของแหล่งท่องเที่ยว รวมไปถึงการตักเตือนผู้ที่กำลังจะทำลายทัศนียภาพแหล่งท่องเที่ยว เพื่อควบคุมดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน

การรักษาสภาพเดิมของแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปตามธรรมชาติ หมายถึง การจัดทำพื้นที่บริเวณป่าชายเลนให้เป็นแหล่งความรู้สำหรับการเรียนรู้ธรรมชาติ หรือเป็นที่ชมวิวาททัศน์เพื่อป้องกันและรักษาป่าชายเลนให้อยู่ในสภาพที่ดีไม่ให้เกิดความเสียหาย

การพัฒนาฟื้นฟูสิ่งเสื่อมโทรมต่างๆให้อยู่ในสภาพที่ดี หมายถึง การปลูกต้นไม้ป่าชายเลนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเพื่อฟื้นฟูและทดแทนบริเวณที่เกิดความเสียหายให้อยู่ในสภาพเดิมหรือสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนเกิดความเสื่อมโทรม

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนในลักษณะปัจเจกบุคคลโดยการลงมือปฏิบัติในลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือหลายลักษณะ หรือทุกลักษณะก็ได้ ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน ได้แก่ การร่วมออกแรงลงมือปฏิบัติงานร่วมกับคนอื่น การร่วมออกเงิน การร่วมออกวัสดุ อุปกรณ์ด้วยความสมัครใจ การร่วมให้ข้อมูลข่าวสาร การร่วมปรึกษาหารือ การร่วมแสดงความคิดเห็น การร่วมเป็นผู้ชักชวน การร่วมเป็นผู้ติดต่อประสานงาน การร่วมออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ การร่วมแจ้งเจ้าหน้าที่ หรือว่ากล่าวตักเตือน

การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การประกอบกิจกรรมรูปแบบต่างๆ ของประชาชนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน ทั้งการใช้ประโยชน์ทางตรง เช่น การนำไม้มาใช้สอย การจับสัตว์น้ำเป็นอาหารและประกอบอาชีพ การนำน้ำมาใช้เพื่อการเกษตร และการได้รับประโยชน์ทางอ้อม เช่น ได้รับประโยชน์ในการป้องกันคลื่นลม ป้องกันการพังทลายของดินและชายฝั่งตามริมทะเล ใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ และศึกษาหาความรู้ในด้านนิเวศวิทยา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความสามารถในการบอกเล่าหรือตอบคำถามเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในเรื่องความสำคัญของการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แนวความคิด หลักการและวิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยทั่วไปได้อย่างถูกต้อง

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง แหล่งที่มาและความถี่ในการได้รับข่าวสารหรือข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของประชาชน เช่น จากการฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร แผ่นพับ ไปสเตอร์ ฟังเสียงตามสายจากหอกระจายข่าวภายในชุมชน รวมทั้งการสนทนากับบุคคลอื่นๆ เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชน เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง และการเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษาป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน ได้ใช้แนวคิดต่างๆและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐานและกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

- 2.1 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว
 - 2.1.1 ความหมายและประเภทของแหล่งท่องเที่ยว
 - 2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว
 - 2.1.2.1 ความหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - 2.1.2.2 แนวความคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - 2.1.2.3 หลักการและวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2.2 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว
- 2.3 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว
- 2.4 การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
 - 2.5.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 2.5.2 ลักษณะและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม
- 2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.6.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว
 - 2.6.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

2.1 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

2.1.1 ความหมายและประเภทของแหล่งท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม คือ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถสร้างอาชีพต่างๆ ให้แก่คนในท้องถิ่นรวมทั้งการนำรายได้เข้าประเทศหรือเข้าท้องถิ่นนั้นๆ และการท่องเที่ยวทำให้เกิดการพบปะติดต่อกันระหว่างคนในประเทศหรือในท้องถิ่นต่างๆกัน มีการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างคนต่างชาติและคนต่างถิ่น นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการนันทนาการ และการพักผ่อนหย่อนใจ ตลอดจนสร้างเสริมประสบการณ์และความรู้ให้แก่ผู้ที่มีโอกาสได้เดินทางท่องเที่ยว (ไพฑูริย์ พงศะบุตรและวิลลาสวงศ์ พงศะบุตร, 2536) และสิ่งที่สำคัญที่สุดของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็คือ “วัตถุذب” โดยที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่นๆ ตรงที่ใช้สภาวะแวดล้อมรอบตัวที่มีอยู่มากมายมาเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว หรือเป็นวัตถุذبในการผลิต โดยสิ่งที่ดึงดูดใจเหล่านี้รวมเรียกว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource) หรือแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Attraction) ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวจึงหมายถึง สิ่งดึงดูดความสนใจหรือสิ่งที่น่าสนใจที่ทำให้ผู้คนหรือนักท่องเที่ยวเกิดการเดินทางเข้าไปเยือน หรือไปท่องเที่ยวตามถิ่นฐานที่ตั้ง (วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์, 2532) และสามารถให้คุณค่าทางด้านสุนทรียภาพและการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว ทั้งที่สามารถมองเห็นจับต้องได้ เช่น สถาปัตยกรรมชาติโบราณสถาน และไม่สามารถจับต้องได้ เช่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เป็นต้น โดยสิ่งต่างๆ หรือสถานที่นั้นๆ อาจมีการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ อยู่แล้ว หรือมีศักยภาพในการนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวได้ ซึ่งนอกจากจะเป็นวัตถุذبและเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแล้ว ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะ “ขาย” ให้แก่นักท่องเที่ยว อาจจะถูกกล่าวได้ว่าเป็น “สินค้า” ที่มีคุณลักษณะพิเศษที่สามารถดึงดูดใจให้ “ลูกค้า” หรือนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา “ซื้อ” กันถึงที่อยู่ของสินค้า (พัฒนา ราชวงศ์, 2542 ; สมบัติ กาญจนกิจ, 2544 ; ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2546)

แหล่งท่องเที่ยวสามารถจัดหมวดหมู่เป็น 5 ประเภท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กองวางแผนโครงการ, 2540 ; ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2546) คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attractions) ได้แก่ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ อนุสาวรีย์ พิพิธภัณฑน์ วัฒนธรรมรูปแบบใหม่ๆ สถาบันทางการศึกษาหรือทางการเมือง
2. แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงออกถึงประเพณีต่างๆ (Tradition Attractions) ได้แก่ เทศกาลประจำชาติ ศิลปะ ทัศนกรรม ดนตรี นิยายพื้นบ้าน ชีวิตและประเพณีดั้งเดิมของชนพื้นเมืองต่างๆ

3. แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงออกถึงความงดงามในรูปแบบต่างๆของภูมิประเทศ (Scenic Attractions) ได้แก่ สถานที่สวยงามตามธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติ เขียวสัตว์ป่า ชายทะเล และแหล่งท่องเที่ยวบนภูเขาต่างๆ
4. แหล่งท่องเที่ยวประเภทที่ให้ความบันเทิง (Entertainment Attractions) ได้แก่ การเข้าร่วมหรือเล่นกีฬาต่างๆ การแสดงในสวนสาธารณะ สวนสัตว์ หรือพิพิธภัณฑ์ทะเลต่างๆ โรงภาพยนตร์ แหล่งบันเทิงยามค่ำคืน ตลอดจนภัตตาคาร
5. แหล่งท่องเที่ยวอื่นที่มีลักษณะเฉพาะตัว (Other Attractions) เช่น สถานที่พักผ่อนสุขภาพ ประเภทต่างๆ สถานที่ที่เป็นบ่อน้ำร้อน แหล่งอาบน้ำแร่ ตลอดจนสถานที่ท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่ปรากฏที่อื่น เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กองวางแผนโครงการ, 2540) ได้แบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือที่เกิดจากสภาพแวดล้อมตามธรรมชาตินั้น หมายถึง สภาพทางกายภาพของธรรมชาติที่มีความสวยงามหรือความน่าสนใจต่อการเดินทางไปเที่ยวชม ประกอบด้วย สภาพภูมิอากาศ ทัศนียภาพที่สวยงาม และสัตว์ป่า เช่น น้ำตก ภูเขา ชายทะเล ฯลฯ นอกจากนี้ ยังรวมถึงบริเวณที่มนุษย์ได้เข้าไปปรับปรุงตกแต่งเพิ่มเติมบางส่วนให้มีความงามของธรรมชาติเด่นชัดยิ่งขึ้น ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ เขื่อน และสถานที่ตากอากาศ นับได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด

2. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถาน และศาสนา หมายถึง สิ่งต่างๆที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นตามวัตถุประสงค์และเพื่อเป็นประโยชน์ของตัวมนุษย์เอง ทั้งที่เป็นมรดกของอดีต และได้สร้างเสริมขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชมสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ พระราชวัง ศาสนสถาน โบราณวัตถุสถาน พิพิธภัณฑ์ อนุสรณ์สถาน สถานที่ที่รัฐบาลก่อสร้างขึ้น และอาคารเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาที่สำคัญ

3. แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมทั้งในปัจจุบันและความรุ่งเรืองแห่งอารยธรรม และการประพฤติปฏิบัติที่ยึดถือสืบทอดต่อกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่างๆที่มีผลต่อการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ สภาพการดำรงชีวิตของประชาชน ชีวิตริมน้ำ ตลาดน้ำ ชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน วัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อยรวมถึงพิธีกรรม พิธีกรรมงานฉลองวันเจ็ดต่างๆ ศิลปะการแสดง ดนตรี เพลงพื้นบ้าน การรำ การละเล่น ตลอดจนงานหัตถกรรม เป็นต้น

ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความบันเทิงนั้น จัดเป็นส่วนหนึ่งในสถานบริการนักท่องเที่ยว

2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวในการศึกษาครั้งนี้ คือ บริเวณป่าชายเลนเขตบางขุนเทียน ซึ่งจัดได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีสภาพทางกายภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีวิถีชีวิตที่มีความสวยงามและน่าสนใจต่อการเดินทางไปเที่ยวชม ซึ่งนอกจากแหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนแห่งนี้จะมีความสำคัญในด้านการท่องเที่ยวแล้ว ยังถือได้ว่าเป็นความสำคัญต่อระบบนิเวศน์ทางธรรมชาติทั้งบนบกและในทะเลมากมาย โดยแนวป่าชายเลนบริเวณชายฝั่งมีส่วนในการช่วยลดความรุนแรงของคลื่นและกระแสน้ำโดยตรง แต่ในปัจจุบันพบว่าพื้นที่บริเวณนี้ถูกเปลี่ยนแปลงเพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่นจนถึงขั้นวิกฤต คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณนี้นำที่ดินบริเวณป่าชายเลนไปแปรสภาพเป็นบ่อเลี้ยงปลา กุ้ง ปู หอยเป็นจำนวนมากทำให้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทวีความรุนแรงและรวดเร็วยิ่งขึ้น และปัญหามลพิษต่างๆที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากไม่มีการควบคุมปริมาณของเสีย ทั้งน้ำเสียและขยะ ตลอดจนสิ่งปฏิกูลและสิ่งสกปรกต่างๆ ซึ่งระบายมาจากอาคารบ้านเรือน บริเวณชุมชน และโรงงานอุตสาหกรรมในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวตามแนวชายฝั่งทะเลและป่าชายเลน ซึ่งปริมาณมลพิษที่เพิ่มมากขึ้นเหล่านี้เป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและระบบนิเวศน์ของทะเล ทำให้แหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนเขตบางขุนเทียนในปัจจุบันมีสภาพสูญเสียสมดุลของธรรมชาติ และสูญเสียความงดงามตามธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ซึ่งปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเกิดความเสื่อมโทรมส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งการที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติพื้นที่ป่าชายเลนเขตบางขุนเทียนถูกทำลายหรือเกิดการสูญเสียไปแล้วเป็นการยากที่จะฟื้นฟูและแก้ไขให้กลับมาเป็นเหมือนเดิมได้ และย่อมจะส่งผลกระทบโดยตรงอย่างใหญ่หลวง ทั้งต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คือ จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงไปด้วย การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการดูแลรักษาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ และอาจจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นและระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนบางขุนเทียนจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ต้องอนุรักษ์เอาไว้ให้คงความสมบูรณ์ให้มากยิ่งขึ้นหรือเสื่อมสภาพน้อยที่สุด เพราะมีความสำคัญในด้านการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอันนำมาซึ่งผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ส่วนในด้านสังคมนั้นการดูแลรักษาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวยังสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนส่วนร่วมอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งก่อให้เกิดการกระจายรายได้และทำให้ประชาชนท้องถิ่นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2.1.2.1 ความหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อัลเลน (Allen, 1959 : 15) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนให้มากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลายาวนานที่สุด โดยจะต้องสูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2523) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ไว้ว่า การอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง การรักษาความสำคัญและหลักฐานในการที่เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงวิวัฒนาการไว้โดยปรับสภาพให้เข้ากับสภาพสังคมและเศรษฐกิจเพื่อให้ประชาชนในสังคมนั้นสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าในปัจจุบันและอนาคตต่อไปได้

ทวี ทองสว่างและทัศนีย์ ทองสว่าง (2523) กล่าวว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การใช้ทรัพยากรที่ธรรมชาติได้สร้างสะสมไว้ด้วยวิธีการที่ฉลาดเหมาะสม โดยการใช้อย่างประหยัดให้เกิดประโยชน์และคุณค่ามากที่สุด รวมทั้งการปรับปรุงของเสียให้นำกลับมาใช้ได้ใหม่เพื่อให้เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด ส่วนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้สิ่งแวดล้อมอย่างฉลาดไม่ให้เกิดพิษภัยต่อสังคมส่วนรวม ดำรงไว้ซึ่งสภาพเดิมของสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์ประดิษฐ์เสริมสร้างขึ้น รวมทั้งหาทางกำจัดและป้องกันมลภาวะหรือสิ่งแวดล้อมเป็นผลมิให้เกิดขึ้นในสังคมส่วนรวมของมนุษย์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ไว้ว่า การอนุรักษ์ คือ การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพได้นานที่สุด เกิดประโยชน์มากที่สุด และสูญเสียน้อยที่สุด

วิชัย เทียนน้อย (2539) กล่าวว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คือ วิธีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้วยความฉลาดและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษย์ให้มากที่สุดรวมทั้งพยายามที่จะใช้ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นให้มีอายุยืนยาวที่สุด การที่บางท่านเข้าใจว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คือ วิธีการเก็บรักษาสิ่งเหล่านั้นไว้ เพื่อไม่ให้สิ่งเหล่านั้นหมดไปจึงไม่เป็นที่ถูกต้องตามความหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ได้กล่าวมาแล้ว

อำนาจ เจริญศิลป์ (2528 : 14) กล่าวว่า การอนุรักษ์หรือการสงวนทรัพยากร หมายถึง การใช้การระวังรักษาทรัพยากรด้วยวิธีที่ฉลาด และเกิดประโยชน์ได้มากที่สุด

สมนึก อ่องเอิบ (2529 : 2) กล่าวถึงความหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สรุปได้ว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คือ การใช้สิ่งที่มีธรรมชาติได้สะสมเอาไว้ให้ถูกต้องเหมาะสมอย่างคุ้มค่าที่สุด หมดเปลือง และสูญเสียน้อยที่สุด แต่เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่มนุษย์ทุกคนในช่วงระยะเวลาที่สืบเนื่องกันนานที่สุด

อำนาจ คอวนิช (2530 : 21) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การนำออกมาใช้ประโยชน์ โดยรักษาไว้ให้คงสภาพเดิมมากที่สุด

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2534 : 216) กล่าวว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คือ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีเหตุผล เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์ตามความต้องการอย่างต่อเนื่องทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

นิวัติ เรืองพานิช (2542 : 43) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การรู้จักนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด สูญเสียน้อยที่สุด ใช้ได้นาน และต้องกระจายการใช้ประโยชน์ให้ทั่วถึงกัน โดยถูกต้องตามกาลเทศะ (Time and Space) ด้วย

เกษม จันทรแก้ว (2544) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การใช้ประโยชน์อย่างมีเหตุผลและมี การสร้างสรรค์ ได้แก่ การใช้, การเก็บ, การรักษา/ซ่อมแซม, การฟื้นฟู, การพัฒนา การป้องกัน, การ สงวน, และการแบ่งเขต ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อจะได้ใช้อำนวยให้มีคุณภาพในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไป หรืออีกทางความหมายหนึ่ง คือ เป็นการใช้จ่ายตามความต้องการและประหยัดไว้เพื่อใช้ในอนาคต (Using of immediate needs and saving for future use)

ดังนั้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงหมายถึง การนำทรัพยากรที่ธรรมชาติได้สร้างและสะสมเอาไว้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนทุกคนอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด รวมทั้งหาทางป้องกันไม่ให้เกิดมลภาวะขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมส่วนรวมของมนุษย์ พร้อมทั้งบูรณะปรับปรุงของเสีย หรือทรัพยากรที่เสื่อมคุณค่าให้มีคุณภาพเหมือนเดิม สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ใหม่เพื่อลดอัตราการสูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์ ซึ่งจะทำให้ประชาชนในสังคมสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นได้อย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนานทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

2.1.2.2 แนวความคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำหรับแนวคิดและหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดผลนั้น มีผู้กล่าวถึงไว้หลายท่านด้วยกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม (วัฒนธรรม แบบแผน ประเพณี ความเชื่อ) ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องในการดำรงชีวิตให้สมดุล (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2544 : 10) จึงกล่าวได้ว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ในเมือง หรือในชนบท (นิวัติ เรืองพานิช, 2542 : 43-45) เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกประเภทและการดำรงชีวิตของประชาชน ดังนั้นในการอนุรักษ์หรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงภาพรวม ไม่ควรแยกพิจารณาเฉพาะส่วนอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เนื่องจากทรัพยากรทุกชนิดมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด จึงต้องคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติอื่นในเวลาเดียวกันด้วย และต้องมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน จะละทิ้งหรือหยุดชะงักไม่ได้ (คณะอนุกรรมการเพื่อจัดทำคู่มือการจัดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด, 2523 : 3 ; อนงค์ พัฒนจักร, 2535 : 17-18 ; นิวัติ เรืองพานิช, 2542 : 43-45)

2. ประชากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาวิธีที่จะต้องประมาณอัตราการเกิด และการเปลี่ยนแปลงของพลเมืองตลอดเวลา โดยพิจารณาจากความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นความจริงที่ว่าประชากรของโลกมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกวันอย่างรวดเร็วเป็นผลให้ความต้องการอาหาร สิ่งของและเครื่องใช้ต่างๆเพิ่มมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันทรัพยากรธรรมชาติมีจำนวนจำกัดและลดจำนวนลงทุกที ไม่มีใครทราบได้ว่าการใช้ทรัพยากรในบั้นปลายนั้นจะเป็นอย่างไร ถ้าหากทุกคนไม่เริ่มต้นอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและบำรุงรักษาไว้ตั้งแต่บัดนี้ ในที่สุดทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นก็สูญสิ้นไปจากโลก (ประสพสุข ดีอินทร์, 2531 : 44 ; เอกชัย ไชแสง, 2535 : 31 ; วิชัย เทียนน้อย, 2539 ; ประภัสรา เกษมสุวรรณ, 2541 ; นิวัติ เรืองพานิช, 2542 : 43-45)

3. การอนุรักษ์นอกจากจะเพื่อการอยู่ดีกินดีของมวลมนุษย์แล้ว ยังจำเป็นต้องอนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อความสมบูรณ์ และเป็นผลดีทางด้านจิตใจด้วยเช่นกัน เช่น การอนุรักษ์สภาพธรรมชาติ การอนุรักษ์สัตว์ป่า เพื่อความสวยงามและสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ หรือเป็นเกมกีฬาเป็นต้น (นิวัติ

เรื่องพานิช, 2542 : 43-45) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันมีการเจริญเติบโตและการพัฒนาอุตสาหกรรมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมากขึ้น ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การสร้างงาน สร้างอาชีพ การพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่ง รวมไปถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ แต่นั่นยังเป็นสาเหตุสำคัญให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นที่ตระหนักกันดีอยู่แล้วว่าการพัฒนาใดๆก็ตามมักจะก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านกายภาพและด้านสังคม เนื่องจากปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อน และปัญหาบางประการมีขนาดใหญ่ และมีความร้ายแรงมากจนหน่วยงานเดียวไม่สามารถแก้ไขได้ ต้องอาศัยความร่วมมือกันจากหลายหน่วยงาน ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาความเสื่อมโทรมของคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เรียกว่าภาวะมลพิษ เช่น ภาวะมลพิษทางน้ำ ทางอากาศ ทางเสียง ความสะอาด การจราจร ฯลฯ ซึ่งสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหามากที่สุด คือ การกระทำของมนุษย์เอง และในปัจจุบันได้ทวีความรุนแรงขึ้น นอกจากนี้จะช่วยกันดูแลรักษาไม่ให้ปัญหามากยิ่งขึ้นไปอีก

4. การให้การศึกษแก่ประชาชนเพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญในการรักษาความสมดุลตามธรรมชาติ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง คือประชาชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติ และมีความรู้ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่จะมีผลต่อสิ่งแวดล้อม และจะให้ประโยชน์และโทษต่อมนุษย์ซึ่งอยู่ในแต่ละสิ่งแวดล้อมนั้นๆ อย่างน้อยต้องคำนึงถึงการสูญเสียเปล่าอันอาจเกิดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ (ประสพสุข ตีอินทร์, 2531 : 44 ; เอกชัย ไชแสง, 2535 : 31 ; นิวัติ เรื่องพานิช, 2542 : 43-45)

จากแนวความคิดดังกล่าว สรุปได้ว่าทรัพยากรสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษย์ เพราะมนุษย์ต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีวิต แต่เมื่อจำนวนประชากรมากขึ้นโลกมีการพัฒนามากขึ้นทำให้ทุกคนมองแต่ประโยชน์ส่วนตัวโดยการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอย่างไม่คำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว ทำให้เกิดปัญหาและความเสื่อมโทรมต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน การอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างๆจึงเริ่มมีความสำคัญมากขึ้นตามภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งด้านจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงกว่าเดิม รวมทั้งปริมาณความต้องการใช้ประโยชน์ในการผลิตหรือประกอบกิจกรรมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกันจากทุกฝ่าย โดยการให้การศึกษแก่ประชาชนเพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจถึงความสำคัญในอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อก่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน

2.1.2.3 หลักการและวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วรรณ วรชวานิช (2539) ได้กำหนดแนวคิดหลักในการอนุรักษ์ 3 ประการ คือ การรู้จักใช้อย่างฉลาด ใช้อย่างมีเหตุผล และใช้ทรัพยากรอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งการอนุรักษ์สภาพธรรมชาติมีผลต่อมนุษย์มาก นอกจากเพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์แล้ว การอนุรักษ์สภาพธรรมชาติยังมีผลทางจิตใจด้วย เช่น การอนุรักษ์สภาพธรรมชาติเพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อการท่องเที่ยว

เกษม จันทรแก้ว (2544) ได้อธิบายหลักการทั่วไปของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไว้ 3 หลักการ ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

หลักการที่ 1 การใช้แบบยั่งยืน ต้องมีการวางแผนการใช้ตามสมบัติเฉพาะตัวของทรัพยากร พร้อมทั้งมีการเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสม ที่จะใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมกับชนิดของทรัพยากร ปริมาณ การเก็บเกี่ยวเพื่อการใช้ ช่วงเวลาที่จะนำมาใช้ และกำจัดบำบัดของเสียและมลพิษให้หมดไปหรือเหลือน้อยจนไม่มีพิษมีภัย

หลักการที่ 2 การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เมื่อมีการใช้ย่อมเกิดความเสื่อมโทรมเพราะการใช้ที่ไม่เหมาะสม จำเป็นต้องทำการฟื้นฟูให้ดีเสียก่อนจนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้นๆตั้งตัวได้ จึงสามารถนำมาใช้ได้ ในโอกาสต่อไป อาจใช้เวลาฟื้นฟู การกำจัด การบำบัด หรือการทดแทนเป็นปีๆ

หลักการที่ 3 การสงวนของหายาก ทรัพยากรบางชนิดมีการใช้มากเกินไป หรือมีการแปรสภาพเป็นสิ่งอื่นทำให้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมบางชนิดกลายเป็นของหายาก ถ้าปล่อยให้มีการใช้เกิดขึ้นแล้ว อาจทำให้เกิดการสูญพันธุ์ได้ จำเป็นต้องสงวนหรือเก็บไว้ เพื่อเป็นแม่บทในการผลิตให้มากขึ้น

เกษม จันทรแก้ว (2544) ยังได้อธิบายเพิ่มเติมถึงวิธีการอนุรักษ์ (Method of Conservation) ว่าประกอบไปด้วย 8 วิธี ดังนี้

1. การใช้ หมายถึง การใช้หลายรูปแบบ เช่น บริโภคโดยตรง การมองเห็น การได้ยินหรือการได้ฟัง การได้สัมผัส การให้ความสะดวก และความปลอดภัย รวมไปถึงพลังงานเหล่านี้ต้องเป็นเรื่องการใช้แบบยั่งยืน

2. การเก็บกัก หมายถึง การรวบรวมและเก็บกักทรัพยากรที่มีแนวโน้มที่จะขาดแคลนในบางเวลา หรือคาดว่าจะเกิดวิกฤตการณ์เกิดขึ้น บางครั้งอาจเก็บกักเอาไว้เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ใน ปริมาณที่สามารถควบคุมได้
3. การรักษาซ่อมแซม หมายถึง การดำเนินการใดๆต่อทรัพยากรที่ขาดหายไปไม่ทำงานตาม พฤติกรรม/เสื่อมโทรม/เกิดปัญหา จุดเล็กๆสามารถให้ฟื้นคืนสภาพเดิมได้ อาจใช้เทคโนโลยีที่ มนุษย์สร้างขึ้นช่วยให้ดีเหมือนเดิมจนสามารถนำมาใช้ได้
4. การฟื้นฟู หมายถึง การดำเนินการใดๆต่อทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้สิ่งเหล่านั้น เป็นปกติสามารถเอื้อประโยชน์ในการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปซึ่งการฟื้นฟูต้องใช้เวลาและ เทคโนโลยีเข้าช่วยด้วยเสมอ
5. การพัฒนา หมายถึง การทำสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น การที่ต้องพัฒนาเพราะต้องการเร่งหรือเพิ่ม ประสิทธิภาพให้เกิดผลิตผลที่ดีขึ้น การพัฒนาที่ถูกต้องนั้นต้องใช้ความรู้เทคโนโลยีและการ วางแผนที่ดี
6. การป้องกัน หมายถึง การป้องกันสิ่งที่เกิดขึ้นมิให้ลุกลามมากกว่านี้ รวมไปถึงการป้องกันสิ่งที่ไม่ เคยเกิดขึ้นด้วย การป้องกันต้องใช้เทคโนโลยีและการวางแผน เช่นเดียวกับวิธีการอนุรักษ์อื่นๆ
7. การสงวน หมายถึง การเก็บไว้โดยไม่ให้แตะต้องหรือนำไปใช้ด้วยวิธีใดๆก็ตาม การสงวนอาจ กำหนดเวลาที่เก็บไว้โดยไม่ให้มีการแตะต้องตามเวลาที่กำหนดไว้ก็ได้
8. การแบ่งเขต หมายถึง ทำการแบ่งเขตหรือแบ่งกลุ่ม /ประเภท ตามคุณสมบัติของทรัพยากร สาเหตุที่สำคัญเพราะวิธีการให้ความรู้ หรือกฎระเบียบที่นำมาใช้นั้นไม่ได้ผล หรือต้องการแบ่ง เขตให้ชัดเจนเพื่อให้การอนุรักษ์ได้ผล

นอกจากนี้ยังมีผู้อธิบายถึงแนวทางและวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ หลายท่านที่มีความคล้ายคลึงกัน สามารถสรุปได้ดังนี้ (อำนาจ เจริญศิลป์, 2528 ; เต็มดวง รัตน ทัศนีย์และคณะ, 2534 :35 ; วิชัย เทียนน้อย, 2539 ; ราตรี ภาวรา และสวัสดิ์ โนนสูง, 2543 ; สุ ภาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์, 2546 : 119-121)

1. การถนอมและป้องกันรักษา (Protection) การถนอมเป็นหลักการเพื่อพยายามคงสภาพ รักษาทั้งปริมาณและคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติเอาไว้ให้คงอยู่ต่อไปนานเท่านาน โดยการให้ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. การบูรณะซ่อมแซมฟื้นฟู (Restoration) การบูรณะฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากสาเหตุต่างๆ ให้กลับคืนสู่สภาพเดิมหรือเกือบคงเดิม อาจ กระทำได้กับทรัพยากรธรรมชาติบางชนิด เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ และทุ่งหญ้าเท่านั้น

3. การลดปริมาณของเสีย หรือการนำมาใช้ใหม่ (Re-Use or Recycle) เป็นการนำเอาทรัพยากรที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ที่สำคัญๆ คือ Recycle เวียนใช้, Reuse ใช้ซ้ำ, Reclaim ทำใช้, Recover ใช้ใหม่, Repair ซ่อมใช้, Reduce ลดใช้สารอันตรายบางประเภท และ Reject เลิกใช้สารอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติวิธีนี้จะใช้ได้กับทรัพยากรน้ำและแร่ธาตุบางชนิดเท่านั้น ส่วนทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ จะกระทำใดยากหรือทำไม่ได้เลย ส่วนเศษเหล็ก สังกะสี อะลูมิเนียม ตะกั่ว ทองแดง พลาสติก หรือเศษกระดาษที่ทิ้งแล้ว สามารถนำกลับมาหลอมหรือเปลี่ยนสภาพให้ใช้ประโยชน์ด้านอื่นได้

4. การเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้งาน และการปรับปรุงให้ดีขึ้น (Improvement) เป็นการนำทรัพยากรธรรมชาติมาปรับปรุงและใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าสภาพธรรมชาติ เนื่องจากทรัพยากรบางชนิดที่ปรากฏอยู่ในสภาพธรรมชาติจะไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้มาก แต่มีคุณสมบัติที่สามารถนำมาดัดแปลงโดยใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยสามารถให้ประโยชน์ได้หลายอย่างมากขึ้น

5. การใช้สิ่งอื่นทดแทน (Substitution) การนำสิ่งอื่นมาใช้ทดแทนทรัพยากรธรรมชาติบางชนิดที่มีขีดจำกัดและหมดเปลืองไปเนื่องจากการบูรณะไม่ได้ และมีราคาแพง ควรจะหาทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ทดแทนกันได้และราคาถูกกว่า จะทำให้ทรัพยากรธรรมชาติมีอายุการใช้งานเพิ่มมากขึ้น

6. การสำรวจค้นหาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มเติม (Discovery) การสำรวจค้นหาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างมากมายในผิวโลกมาใช้เพิ่มเติมนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะเป็นการค้นหาทรัพยากรธรรมชาติที่หลงเหลืออยู่ภายในผิวโลกที่ถูกปล่อยทิ้งไว้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติต่อไป

7. การค้นคิดประดิษฐ์ของเทียม (Artificial) หรือ การคิดค้นสิ่งใหม่ (Inventory) จากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิทยาการสมัยใหม่ ทำให้มนุษย์สามารถประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ แปลกๆ ขึ้นมา ซึ่งช่วยลดปริมาณการใช้ทรัพยากรธรรมชาติบางชนิดที่หายากหรือกำลังจะหมดไปให้มีการใช้น้อยลง หรือไม่จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรเหล่านั้นในที่สุด

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าหลักการและวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้นต้องเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนในการร่วมกันปฏิบัติ และสามารถทำได้หลายแบบหลายวิธีด้วยกัน แต่จะเลือกปฏิบัติแบบใดหรือเลือกใช้วิธีการอนุรักษ์วิธีใด ขึ้นอยู่กับการพิจารณาถึงคุณสมบัติและปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติแต่ละประเภทว่าวิธีการใดจะเหมาะสมและได้ประโยชน์มากกว่า ดังนั้นกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอาจใช้วิธีการใดวิธีการเดียวหรือจะใช้หลายวิธีควบคู่กันก็ได้ ซึ่งวิธีการดังกล่าวต้องเกิดจากความร่วมมือของประชาชนทุกคนซึ่งต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้

อย่างลึกซึ้งเพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักและรู้สึกรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมจากสำนึกที่ดี ดังนั้น สิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้ได้ผล คือ การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายทั้งภาคเอกชน รัฐบาลและโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนทั่วไปที่อยู่ในท้องถิ่นและใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกประเภทและการดำรงชีวิตของประชาชน

ดังนั้นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในการศึกษาครั้งนี้ จึงหมายถึง การป้องกันและบำรุงรักษาไว้ไม่ให้ป่าชายเลนและทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อยู่ในพื้นที่โดยรอบ ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นให้คงสภาพไว้ไม่ให้เกิดการทำลายหรือเสียหาย เช่น การจัดทำพื้นที่ที่สงวนหรือรักษาไว้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย โดยทำเป็นแหล่งความรู้สำหรับการเรียนรู้ธรรมชาติ หรือเป็นที่ชมวิวยิวทัศน์ และมีการออกกฎข้อห้ามต่างๆพร้อมทั้งมีการติดป้ายแนะนำไว้ และการพัฒนาฟื้นฟูสิ่งเสื่อมโทรมต่างๆให้อยู่สภาพที่ดีดังเคยเป็นมา เช่น การปลูกป่าชายเลนเพื่อฟื้นฟูและทดแทนบริเวณที่เกิดความเสียหายให้อยู่ในสภาพเดิม หรือสมบูรณมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคงอยู่ตลอดไปควบคู่ไปกับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น พร้อมทั้งการดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อลดปัญหามลภาวะต่างๆทั้งปัญหาอากาศ น้ำเน่าเสียและปัญหาขยะในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้หมดไป

2.2 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

เบนจามิน เอส บลูม (Bloom, 1971 : 271) กล่าวว่า “ความรู้” เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนกรรมถึงสิ่งเฉพาะเรื่องหรือเรื่องทั่วไป ระลึกได้ถึงวิธีการ กระบวนการ หรือสถานการณ์ต่างๆโดยเน้นความจำ

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Good, 1973 : 325) ได้ให้ความหมายคำจำกัดความของ “ความรู้” ใน Dictionary of Education ไว้ว่า ความรู้เป็นข้อเท็จจริง (Facts) ความจริง (Truth) กฎเกณฑ์ และรายละเอียดข้อมูลต่างๆที่มนุษย์ได้รับและมีการเก็บรวบรวมสะสมไว้จากประสบการณ์ต่างๆ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523 : 130) กล่าวว่า “ความรู้” เป็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่ผู้เรียนสามารถจดจำได้หรือระลึกได้ โดยการมองเห็น ได้ยิน ความรู้ในที่นี้คือ ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ คำจำกัดความ เป็นต้น

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 16) กล่าวว่า “ความรู้” เป็นพฤติกรรมขั้นต้นที่ผู้เรียนเพียงแต่จำได้ อาจจะเป็นโดยการนึกได้หรือโดยการมองเห็น ได้ยินหรือจำได้ ความรู้ขั้นนี้ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง กฎ โครงสร้าง และวิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้

สุภารักษ์ จูตระกูล (2537 : 20) กล่าวว่า “ความรู้” เป็นการรับรู้เบื้องต้น ซึ่งบุคคลส่วนมากได้รับผ่านประสบการณ์โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองของสิ่งเร้า แล้วจัดระบบเป็นโครงสร้างของความรู้ที่ผสมผสานระหว่างความจำกับสภาพจิตวิทยา ด้วยเหตุนี้ความรู้จึงเป็นความจำที่เลือกสรรซึ่งสอดคล้องกับสภาพจิตใจของตนเอง

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2539 : 29) กล่าวว่า “ความรู้” หมายถึงการเรียนรู้ที่เน้นความจำและการระลึกได้ที่มีต่อความคิด วัตถุ และปรากฏการณ์ต่างๆ เป็นความจำที่เริ่มจากสิ่งที่ย่อยๆ ที่เป็นอิสระแยกกันไปจนถึงความจำในสิ่งที่ยูกยากซับซ้อนและมีความหมายต่อกัน

ส่วน The Lexicon Webster Dictionary ของ Smith (1977 : 531 อ้างใน พิเศษ สมิตานนท์, 2539 : 20) อธิบายถึงความหมายของความรู้ว่า “เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการศึกษาหรือการค้นหาหรือเป็นความรู้ที่เกี่ยวกับสถานที่ สิ่งของหรือบุคคล ทั้งนี้สามารถแสวงหาความรู้มาจากการสังเกต ประสบการณ์หรือรายงาน แต่การรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้จะต้องมีความชัดเจน

จากการให้ความหมายของนักวิชาการต่างๆ หลายท่านข้างต้น อาจสรุปได้ว่า “ความรู้” หมายถึง ความสามารถในการจดจำได้ หรือความสามารถในการระลึกได้ในเรื่องคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง (Facts) ความจริง (Truth) กฎเกณฑ์และรายละเอียดข้อมูลต่างๆ อันเกี่ยวเนื่องกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง รวมทั้งสามารถถ่ายทอดให้บุคคลอื่นรับทราบได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ความรู้สามารถแสวงหาได้จากการเก็บรวบรวมสะสมข้อมูลไว้จากการมองเห็น การได้ยิน การสังเกต ประสบการณ์ต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม หรือจากรายงานสืบสวน

ความรู้ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว จึงหมายถึง ความรู้ในเนื้อหาที่ถูกต้องอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญในการนำมาใช้ประโยชน์ การดูแลรักษา การทดแทนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมมากที่สุดและยาวนานที่สุด

2.3 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง เหตุการณ์เรื่องราว ข้อความหรือข่าวความเคลื่อนไหวด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีการกระจายข่าวโดยผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สื่อเฉพาะกิจ ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2536 : 16) แหล่งข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การรับรู้ข่าวสารของผู้ให้ข้อมูลในด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวจากแหล่งข่าวสารใดๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และผู้นำหมู่บ้าน (พันธ์ศักดิ์ ชูทอง, 2541 : 20) โดยการได้รับข่าวสารและการสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับกิจกรรมต่างๆในชีวิตมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมมีความจำเป็นต้องติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ความต้องการของตน รวมทั้งเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพราะข่าวสารนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจของมนุษย์ (วุฒิชัย จำรงค์, 2523 : 3) นอกจากนี้ ชาร์ล เค แอลคอน (1973 : 208) กล่าวว่า ในกรณีที่มนุษย์เกิดความสงสัยหรือความไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากเท่าไร ความต้องการข่าวสารก็จะเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น โดยมนุษย์มักจะแสวงหาข่าวสารเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐาน 4 ประการ คือ ต้องการรู้เหตุการณ์ ต้องการคำแนะนำในการปฏิบัติให้ถูกต้อง ต้องการข่าวสารเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้กับตนเอง และต้องการข่าวสารเพื่อนำไปใช้ในการสนทนากับบุคคลอื่น

ในปัจจุบันแหล่งข่าวสารสามารถแสวงหาจากสื่อต่างๆได้อย่างหลากหลายเพิ่มมากขึ้น และการติดต่อสื่อสารเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งสามารถเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคนส่งผลให้บุคคลมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ เกิดความตระหนักอันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆในชุมชนมากขึ้น ดังนั้นการรับรู้ข่าวสารก็เป็นปัจจัยอีกด้านหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม

การเปิดรับข่าวสารที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนานั้นประกอบไปด้วยการเปิดรับข่าวสาร 2 ลักษณะ คือ

1. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งแหล่งข่าวสารอาจจะเป็นบุคคลเดียว หรือ 2-3 คน หรือมากกว่านั้นก็ได้ โดยบุคคลเหล่านี้จะส่งข่าวสารไปยังผู้ฟังจำนวนมากๆได้อย่างรวดเร็ว เพื่อเพิ่มพูนความรู้และแพร่กระจายข่าวสาร รวมทั้งเปลี่ยนทัศนคติที่บุคคลมีอยู่เดิมได้
2. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล คือ การถ่ายทอดข่าวสารระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

นอกจากจะมีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน และการเปิดรับข่าวสารระหว่างบุคคลแล้ว ยังมีสื่ออีกชนิดหนึ่งที่ใช้ถ่ายทอดข่าวสารไปยังมวลชน บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สร้างขึ้น เพื่อติดต่อกับกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะ เรียกว่า สื่อเฉพาะกิจ (Specialized Media) จากรายละเอียดดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสื่อที่ใช้ถ่ายทอดข่าวสารมีสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ และตัวชี้วัดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ จะต้องประกอบด้วยความถี่ในการรับข่าวสารด้วย

2.4 การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน

ป่าชายเลนเป็นบริเวณที่มีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ อันได้แก่ ป่าไม้ ทรัพยากรประมง และแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม ป่าชายเลนนับว่าเป็นระบบนิเวศที่มีคุณค่ามหาศาลและมีความสำคัญต่อการดำรงชีพของมวลมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างมากมาย ซึ่งประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนป่าชายเลนในแต่ละพื้นที่ต่างพึ่งพิง และมีรูปแบบของการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนในลักษณะที่แตกต่างกันไป หลากหลายรูปแบบตามสภาพของป่าที่จะเอื้อประโยชน์ให้ได้ สามารถจำแนกได้ ดังนี้

1 ประโยชน์ทางตรงของป่าชายเลน

1.1 การใช้ประโยชน์จากไม้หรือผลผลิตจากไม้ในป่าชายเลน

คุณประโยชน์ที่เห็นได้ชัดเจน คือ การใช้ประโยชน์จากไม้ชายเลนเพื่อเผาถ่าน ซึ่งถ่านที่ได้จากป่าชายเลนจะให้ความร้อนสูง และต้นไม้ในป่าชายเลนปลุกง่าย โตเร็ว จึงมีรอบการตัดเร็วกว่าป่าบกหลายเท่า ไม้ในป่าชายเลนนอกจากใช้เผาถ่านซึ่งทำรายได้ถึงปีละ 500-700 ล้านบาทแล้ว (จินตนา ชูเหล็ก และนันทนา สิทธิราช, 2541; พิเชษฐ เดชผิว, 2546 : 40-42) ยังมีการใช้ประโยชน์จากไม้ป่าชายเลนในรูปแบบอื่นๆ คือ ใช้เป็นไม้ฟืน ใช้สร้างบ้านเรือน สะพาน เฟอร์นิเจอร์ อุปกรณ์ใช้สอยในครัวเรือน หรือเผาถ่านไว้ใช้เอง และการก่อสร้างอื่นๆเกี่ยวกับกิจกรรมการเกษตรและการประมง เช่น ใช้เป็นไม้เสาเข็ม ไม้ค้ำยัน ไม้ก่อสร้าง ทำแปปลา ไม้สำหรับใช้กับอุปกรณ์ประมงหรือจับสัตว์น้ำในป่าชายเลน (จินตนา ชูเหล็ก และนันทนา สิทธิราช, 2541; พิเชษฐ เดชผิว, 2546 : 40-42) ซึ่งไม้ที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ ไม้โกงกาง ไม้ถั่ว ไม้แสม ไม้ตะบูน ไม้ผาด และไม้ปรัง (จินตนา ปลาทอง, 2541)

1.2 การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนในด้านการเป็นยารักษาโรค

ป่าชายเลนเป็นแหล่งของพืชสมุนไพรหลายชนิดที่ใช้เป็นยารักษาโรคภัยต่างๆ และใช้ไม้ป่าชายเลนบางชนิดเป็นยาสมุนไพร (จินตนา ชูเหล็ก และนันทนา สิทธิราช, 2541 ; จินตนา ปลาทอง, 2541) แต่เมื่อพิจารณาถึงการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนในด้านสมุนไพรในปัจจุบันจะพบว่า ความรู้ดั้งเดิมเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ป่าชายเลนด้านสมุนไพรกำลังจะหมดไปในหลายๆพื้นที่ เนื่องจากการพัฒนาของการใช้ยาแผนปัจจุบัน ซึ่งความรู้ด้านสมุนไพรเป็นความรู้ที่ตกทอดมาหลายชั่วอายุคน เป็นความรู้ที่มีคุณค่าควรจะอนุรักษ์ไว้ (จินตนา ปลาทอง, 2541)

1.3 การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าชายเลนและบริเวณชายฝั่งทะเลโดยการจับสัตว์น้ำและเป็นแหล่งอาหาร

ป่าชายเลนเป็นแหล่งทำมาหากินของคนที่ยึดบริเวณชายฝั่งทะเลโดยอ้อมปัจจัยในการดำรงชีวิตหลายประการ เช่น ประชาชนสามารถใช้พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลเป็นที่พักอาศัยและประกอบอาชีพ เนื่องจากป่าชายเลนเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์อย่างยิ่ง เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน เช่น ลูกกุ้ง ลูกปลา ก่อนที่จะเติบโตใหญ่ออกสู่ออกสู่ท้องทะเล ซึ่งโคลนตมในป่าชายเลนเป็นที่อยู่อาศัยของแหล่งผลิตโปรตีน ได้แก่ หอย ปู ดังนั้นประชาชนที่พักอาศัยในบริเวณชายฝั่งทะเลจึงสามารถจับสัตว์น้ำพวกกุ้ง ปู ปลา และหอยมาเป็นอาหารเพื่อใช้เลี้ยงปากเลี้ยงท้องได้ (จินตนา ปลาทอง, 2541 ; พิเชษฐ เดชผิว, 2546 : 40-42) และชาวบ้านยังสามารถใช้พื้นที่บริเวณป่าชายเลนริมฝั่งทะเล และแหล่งน้ำทรัพยากรธรรมชาติเพื่อประกอบอาชีพประมงชายฝั่งโดยการจับสัตว์น้ำได้อีกด้วย เนื่องจากบริเวณร่องน้ำในป่าชายเลนซุกซุ่มไปด้วยสัตว์น้ำมากมายที่ชาวบ้านประชาชนสามารถใช้ประกอบอาชีพประมง เพื่อจำหน่ายเป็นอาหารทะเลต่างๆได้ ทรัพยากรประมงที่สำคัญที่นิยมจับกันในพื้นที่ป่าชายเลน ได้แก่ กุ้ง ปู ปลา และหอย เช่น หอยแครง หอยนางรมขนาดเล็ก หอยติเตบ ปูดำ กุ้งปลากะบอก ปูแสม และปลาเก๋า เป็นต้น (จินตนา ปลาทอง, 2541 ; พิเชษฐ เดชผิว, 2546 : 40-42)

นอกจากนี้ตลอดแนวชายฝั่งอันดามันและอ่าวไทยยังมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในบริเวณร่องน้ำป่าชายเลนอยู่ทั่วไป เช่น เลี้ยงในลำคลองในป่าชายเลน หรือแนวชายฝั่งใกล้ป่าชายเลน และเลี้ยงในพื้นที่ป่าชายเลน โดยสัตว์น้ำที่นิยมเพาะเลี้ยงบริเวณป่าชายเลนได้แก่ หอยนางรม หอยแครง หอยแมลงภู่ เลี้ยงปลาในกระชัง เลี้ยงปูดำ และเลี้ยงกุ้งกุลาดำ และกุ้งแชบ๊วย เป็นต้น (จินตนา ปลาทอง, 2541)

2 ประโยชน์ทางอ้อมของป่าชายเลน

2.1 การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนเพื่อรักษาระบบนิเวศน์ชายฝั่ง และอนุรักษ์พื้นที่ชายฝั่งทะเล

ป่าชายเลนมีบทบาทในด้านการอนุรักษ์พื้นที่ชายฝั่งทะเลเนื่องจากป่าชายเลนทำหน้าที่เสมือนเป็นฉากกำบังภัยตามธรรมชาติ คือ ป่าชายเลนช่วยป้องกันลม กันคลื่น พายุ หรือมรสุมจากทะเล ช่วยลดความรุนแรงจากพายุไม่ให้บ้านเรือนชายฝั่งต้องเสียหาย และป่าชายเลนยังเป็นแนวกันชนของพื้นดิน คือ ช่วยป้องกันการพังทลายของดินและชายฝั่งตามริมฝั่งทะเล เพื่อลดปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งของน้ำทะเล คนที่อาศัยตามชายทะเลจึงมักปลูกไม้ชายเลนไว้เป็นแนวหน้าทึบเพื่อช่วยบรรเทาความรุนแรงจากคลื่นลม และเมื่อป่าชายเลนได้รับความเสียหายจากพายุก็สามารถซ่อมแซมตัวเองได้เนื่องจากรากของต้นไม้ในป่าชายเลนช่วยทำให้ตะกอนที่แขวนลอยมากับน้ำตกทับถมเกิดเป็นแผ่นดินบริเวณชายฝั่งทะเลงอกใหม่ เมื่อระยะเวลาผ่านไปก็จะขยายออกไปในทะเลเกิดเป็นหาดเลนอันเหมาะแก่การเกิดพันธุ์ไม้ป่าชายเลน และการเพาะเลี้ยงประมงชายฝั่งได้อย่างดีเยี่ยม นอกจากนี้ป่าชายเลนยังช่วยป้องกันสิ่งแวดล้อมเป็นพิษได้อีกด้วย โดยรากของต้นไม้ในป่าชายเลนที่งอกออกมาเหนือพื้นดิน เช่น รากหายใจ รากดูดอาหาร และรากค้ำยันจะทำหน้าที่คล้ายตะแกรงตามธรรมชาติทำหน้าที่คอยดักกรองสิ่งปฏิกูล และสารก่อมลพิษต่างๆ ที่ไหลปนมากับกระแสน้ำไม่ให้ลงสู่ทะเล ตะกอนต่างๆ รวมถึงคราบน้ำมันจากเครื่องยนต์เรือที่รั่วไหลจะถูกดูดซับไว้โดยต้นไม้ในป่าชายเลนทำให้น้ำในแม่น้ำ ลำคลองและชายฝั่งทะเลสะอาดขึ้นได้ (พิเชษฐ เดชผิว, 2546 : 40-42)

2.2 การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนในด้านเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ และหาความรู้ในด้านนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม

นอกจากการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนในลักษณะต่างๆข้างต้นแล้ว ป่าชายเลนยังมีประโยชน์ในด้านการันทนาการ คือ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เพื่อการกีฬา และการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวในป่าชายเลนจะก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวจากการนำนักท่องเที่ยวไปนั่งเรือเที่ยวในป่าชายเลนได้หลายรูปแบบ เช่น นั่งเรือหางยาวดูป่าชายเลน การล่องเรือแคนู และการล่องแพ ซึ่งสามารถให้ความเพลิดเพลิน ถือเป็นการพักผ่อนหย่อนใจและคลายความเครียดได้ นอกจากนี้ประชาชนหรือนักท่องเที่ยวยังสามารถศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศต่างๆและสิ่งแวดล้อมจากบริเวณป่าชายเลนได้ โดยในอุทยานแห่งชาติหลายแห่งมีสะพานเดินชมธรรมชาติในป่าชายเลน พร้อมทั้งป้ายข้อความบรรยายเกี่ยวกับป่าชายเลนไว้ให้ศึกษา (จินตนา ปลาทอง, 2541)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าป้าชายเลนมีความสำคัญต่อการดำรงชีพของมวลมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างมากมาย การเข้าใจรูปแบบของการพึ่งพาอาศัยและการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนแบบยั่งยืน ในขณะที่ยังคงรักษาสมดุลของระบบนิเวศน์ได้ดั้งเดิม

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.5.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ เกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะหลายรูปแบบ หลายวิธีการแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ ทำให้นิยามและความหมายของการมีส่วนร่วมต่างกันไปบ้าง โดยมีนักวิชาการและนักพัฒนาต่างๆ ได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วม (Participation) ในหลายลักษณะ และมีความแตกต่างกันไปตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ดังนี้

Erwin (1976) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญร่วมกับวิทยากรที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 1981 : 11) ได้อธิบายถึงการมีส่วนร่วมว่าหมายถึง การที่ประชาชนทำให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของตน สามารถจัดลำดับความสำคัญของการเข้าร่วม และได้รับประโยชน์จากการพัฒนา

อดิน รพีพัฒน์ (2527) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง ให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา และเป็นผู้ดำเนินการ ทุกอย่างเป็นเรื่องของประชาชนร่วมกันคิดค้นขึ้นมา และร่วมกันดำเนินการ มิใช่เป็นการให้คนภายนอกเป็นผู้กำหนดแล้วให้ประชาชนเข้ามาร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นอกจากนี้ยังแบ่งระยะของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็นขั้นตอนดังนี้คือ การค้นหาปัญหา การตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนการแก้ไขปัญหา การปฏิบัติงานตามแผน และการประเมินผล

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2527 : 179) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ความอยากร่วม ความสมัครใจ (ซึ่งแยกจากการเสียสละ และการหวังรางวัลตอบแทนจากทางราชการ) โดยที่สิ่งเหล่านี้ต้องสอดคล้องกับทั้งชีวิตและวัฒนธรรมของเขาด้วย จะเกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาได้ ต้องยึดแนวทางปฏิบัติต่อไปนี้

ประการที่ 1 ต้องถือว่าชาวบ้านเป็นตัวหลักในการแก้ปัญหาของเขาเอง องค์กรภายนอกเป็นเพียงตัวกระตุ้น และเสริมหรือสนับสนุนเท่านั้น

ประการที่ 2 กิจกรรมพัฒนาต้องเริ่มจากพื้นฐานของชุมชน

ประการที่ 3 ต้องมีการกระจายและการสื่อสารข้อมูลข่าวสารเพื่อพัฒนาการรับรู้ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนในการแก้ไขปัญหา

ชินรัตน์ สมสืบ (2539 : 23) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมในมุมมองที่กว้างว่า เป็นการเข้าร่วมอย่างแข็งขันของประชาชนในการดำเนินการตัดสินใจในทุกระดับและทุกรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง และโดยเฉพาะในบริบทของกระบวนการวางแผนที่มีการกำหนดรูปแบบ แนวคิดการมีส่วนร่วมสัมพันธ์กับการเข้าร่วมของมวลชนอย่างกว้างขวางในการเลือกการบริหาร และการประเมินผลของแผนงานและโครงการต่างๆที่จะนำมาซึ่งการยกระดับความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2530 : 61) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า คือ กระบวนการที่ส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มคนต่างๆให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ มิใช่เข้ามาช่วย เพราะการหวังรางวัลตอบแทน และที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมนั้นจะสอดคล้องกับชีวิต ความจำเป็น ความต้องการ และวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531 : 24-25) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นกระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐ หรือองค์กรเอกชน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยยึดหลักการว่าสมาชิกในชุมชนนั้นๆจะต้องร่วมมือกันวางแผน และการปฏิบัติงาน เพื่อสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาของประชาชนในชุมชน

นอกจากนี้ ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ ยังได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่องค์การสหประชาชาติให้ไว้ ซึ่งเน้นว่าต้องมีความหมายครอบคลุมถึง

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการพัฒนา
2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการปฏิบัติตามโครงการพัฒนา
3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตลอดกระบวนการพัฒนา

ติน ปรัชญพฤทธิ (2531 : 622) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล โดยเข้าไปเกี่ยวข้องหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 25) ได้อธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในความคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมมือปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชน

อรพินท์ สฟโซคชัย (2538 : 1) ได้กล่าวถึงความหมายและขอบเขตของการมีส่วนร่วม (participation) ดังนี้ “โดยทั่วไปแล้วคำนี้มีความหมายเชิงกว้าง แต่ในความหมายเชิงการพัฒนาชนบทนั้นจะหมายถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) ในชุมชน หรือประชาชนในการที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานพัฒนาของภาครัฐ แต่ความหมายในเชิงกว้างอาจหมายถึงการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ของชุมชนโดยตรง นอกจากนี้อาจมีการใช้คำว่ามีส่วนร่วมนี้ในเชิงการเมือง ซึ่งมีความหมายเพียงการไปเลือกตั้ง ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงมีได้ทุกระดับตั้งแต่ระดับหมู่บ้านขึ้นไปจนถึงระดับชาติ”

นิรุช ประสิทธิเมตต์ (2540 : 8) ได้อธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในความคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมมือปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท เพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่ามนุษย์ทุกคนต่างก็มีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับความจริงที่ว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

ประเสริฐ สุนทร (2543 : 35) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่บุคคล กลุ่ม หรือชุมชน มีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่มีผลกระทบใดๆ ต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง แล้วมีการแสดงให้เห็นถึงความต้องการ โดยสมัครใจร่วมกันเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง เพื่อตัวประชาชนเอง จนมาสู่การตัดสินใจกระทำการเพื่อให้บรรลุถึงความประสงค์นั้นๆ โดยร่วมกันในการระดมความคิด การตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติการ การติดตามและประเมินผล รวมตลอดจนถึงการเสียสละเวลา แรงงาน และทุนทรัพย์ต่างๆ ด้วย

สวภัทร ปุยพันธ์ (2543 : 23) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่าประกอบด้วย ปัจจัย 3 ประการ คือ

1. การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นการข้องเกี่ยวทั้งตัว (self) ไม่ใช่เพียงแต่เกี่ยวข้องด้านกำลังกาย หรือทักษะ กล่าวคือ ผู้มีส่วนร่วมจะมีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านจิต (ego-involved) ไม่เพียงเฉพาะด้านกรงาน (task-involved)

2. กระทำการให้ เมื่อผู้มีส่วนร่วมได้บังเกิดความเกี่ยวข้องด้านจิตใจและอารมณ์แล้ว ก็เท่ากับเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม โดยเหตุนี้ การมีส่วนร่วมจึงเป็นมากกว่าการยินยอมที่จะกระทำตามคำสั่ง ซึ่งเป็นการกระทำโดยปราศจากการยินยอมพร้อมใจและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมจึงเป็นความสัมพันธ์ทางอารมณ์และจิตใจแบบ “ยุคลวธิ” คือ มีการติดต่อสื่อสารทั้งไปและกลับระหว่างบุคคลนั้นและกลุ่ม

3. ความรับผิดชอบ เมื่อเกิดการเกี่ยวข้องด้านจิตใจอารมณ์ และได้กระทำการให้แก่สถานการณ์กลุ่มนั้นแล้ว ผู้มีส่วนร่วมจะรู้สึกเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มนั้นด้วย เพราะการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่ม และต้องการเห็นผลสำเร็จของการทำงานนั้นด้วย จึงเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม

เทอดเกียรติ วงศาโรจน์ (2546 : 16) การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือของบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความคิดเห็นตรงกันในเรื่องความต้องการ และการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อตนเองและส่วนรวม จนเกิดการลงมือปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการที่ต้องการ โดยนำทรัพยากรต่างๆที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อกิจกรรมที่ร่วมมือกันดำเนินการ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนหรือประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยการลงมือปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างในขั้นตอนต่างๆของการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ รวมถึงการเสียสละเวลา แรงงาน และทุนทรัพย์ต่างๆ ด้วยความสมัครใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการ โดยนำทรัพยากรต่างๆที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อกิจกรรมที่ร่วมมือกันดำเนินการ ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเกิดขึ้นได้ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้านขึ้นไปจนถึงระดับชาติ และที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องสอดคล้องกับชีวิต ความจำเป็น ความต้องการ และวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย

2.5.2 ลักษณะและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน

เมื่อพิจารณาตามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้มีผลต่อลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน และมีการจัดลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมในลักษณะต่างๆกัน ดังนี้

ลี เจ. แครี่ (Lee J. Cary, 1976 : 144) ได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วม (Aspects of participation) ไว้เป็น 5 ลักษณะ คือ

1. เป็นสมาชิก (Membership)
2. เป็นสมาชิกผู้เข้าประชุม (Attendance at Meetings)
3. เป็นสมาชิกผู้บริจาคเงิน (Financial contribution)
4. เป็นกรรมการ (Membership on committees)
5. เป็นประธาน (Position of leadership)

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1980 : 213 - 222) กล่าวว่าลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาโดยทั่วไปนั้น สามารถแบ่งการมีส่วนร่วมได้ 4 เป็นลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ
 - การมีส่วนร่วมในการริเริ่มตัดสินใจ (Initial decision) เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นการระบุประเด็นปัญหาเพื่อการแก้ไข ซึ่งชุมชนหรือผู้นำชุมชนควรมีบทบาทในขั้นตอนนี้ เพราะจะเป็นผู้ที่รู้ข้อมูลข่าวสารอันเป็นประเด็นปัญหาท้องถิ่นที่ดีที่สุด แต่โดยทั่วไปแล้วชุมชนจะเข้าไปมีบทบาทในขั้นตอนการพิจารณาว่าโครงการนั้นจะเริ่มดำเนินการเมื่อใด ที่ไหน และชาวบ้านจะให้ความร่วมมืออย่างไร

- การมีส่วนร่วมในการดำเนินการตัดสินใจ (Ongoing decision) เกิดหลังจากการริเริ่มการตัดสินใจ ซึ่งถ้าชุมชนท้องถิ่นไม่ได้มีบทบาทในขั้นตอนนี้ในการริเริ่มตัดสินใจ Uphoff et al. เสนอว่าภาครัฐก็ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ เพื่อพิจารณาถึงความต้องการแท้จริงและจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม

- การตัดสินใจในปฏิบัติการ (Operational decision) เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งอาจเป็นกลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มผู้หญิง กลุ่มร่วมมือต่างๆหรืออาจจะอยู่ในรูปของการเป็นสมาชิก ดำเนินการประชุม การเลือกผู้นำ การเข้าร่วมประชุม เป็นต้น ซึ่งในกลุ่มเหล่านี้จะต้องพิจารณาถึงภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง ฯลฯ ซึ่งจะมีอิทธิพลเกี่ยวเนื่องต่อผลสำเร็จของการดำเนินงาน

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ประกอบไปด้วย

- การสนับสนุนด้านทรัพยากร (Resources contribution) ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปการสนับสนุนด้วยแรงงาน เงิน วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งข่าวสาร เป็นต้น แต่ทั้งนี้การสนับสนุนด้วยทรัพยากรนี้ควรจะเป็นไปอย่างอิสระ ไม่มีบังคับ

- การมีส่วนร่วมในการบริหาร และการประสานขอความช่วยเหลือ (Participation in administration and coordination) โดยอาจจะเป็นลูกจ้างโครงการ ที่ปรึกษาโครงการ หรือคณะกรรมการโครงการ ซึ่งในบทบาทส่วนนี้จะก่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของชุมชน ในขณะเดียวกันภาครัฐก็จะได้รับข้อมูลข่าวสารวงใน รวมทั้งปัญหาและข้อจำกัดที่อาจจะมีผลกระทบต่อโครงการด้วย

- การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (enlistment) การประสานความร่วมมือซึ่งในประเด็นนี้ไม่ได้มุ่งเน้นผลประโยชน์เป็นประการสำคัญ แต่เป็นการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมเฉพาะด้านหรือเป็นการให้ความร่วมมือเพื่อป้องกันผลเสียหายที่อาจเกิดตามมาภายในชุมชน

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) เป็นการเข้าร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

- ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ (material benefit) เป็นประโยชน์ที่จะเกิดแก่สมาชิกของชุมชน แต่ละคน ที่เห็นได้ชัดเช่นการมีผลผลิตเพิ่ม การมีรายได้เพิ่มจากการขายผลผลิตที่เพิ่มขึ้น การมีทรัพย์สิน มีเงินออม เป็นต้น

- ผลประโยชน์ทางด้านสังคม (social benefit) ได้แก่ สาธารณสมบัติ ซึ่งอาจจะเป็นบริการหรือสาธารณูปโภคต่างๆ เพื่อช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น โรงเรียน สถานีนอนามัย ระบบน้ำบาดาล ฯลฯ

- ผลประโยชน์ส่วนบุคคล (personal benefit) เป็นผลประโยชน์ด้านจิตใจ เช่น ผลประโยชน์ด้านความต้องการเพื่อความสบายใจ การปราศจากหนี้สิน การมีมาตรฐานชีวิตที่ดีขึ้น การมีสถานภาพในชุมชนที่ดีขึ้น เป็นต้น

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) โดยควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลทั้งประเด็นความสำเร็จและความล้มเหลวของกิจกรรม

จากการศึกษาของ กรรณิกา ชมดี (2524 : 11) เรื่องการมีส่วนร่วม ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม (attendance at meeting)
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน (financial contribution)

3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (membership on committees)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (position of leadership)
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (interviewer)
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (solicitor)
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (customers)
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้ใช้แรงงาน (entrepreneurs)
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน (employers)
10. การมีส่วนร่วมในการออกวัสดุอุปกรณ์ (material contribution)

โจซี แอ็กบายานี (Jose A. Agbayani) (อ้างถึงใน ฉอำนาจ วุฒิกกรรมรักษา, 2526 : 32-34) ได้จัดอันดับขั้นตอนการมีส่วนร่วมในลักษณะต่างๆ ดังนี้ คือ

1. การเข้าร่วมประชุม
2. การออกความคิดเห็น
3. การตีปัญหาให้กระจ่าง
4. การออกเสียงสนับสนุนหรือคัดค้านปัญหา

ฉอำนาจ วุฒิกกรรมรักษา (2526 : 16) ได้แบ่งลักษณะการเข้าร่วมออกเป็น ร่วมประชุม ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมออกแรง ร่วมออกเงิน วัสดุอุปกรณ์ ร่วมเป็นกรรมการ

อดิน รพีพัฒน์ (2527 : 101) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็น 4 ขั้นตอน คือ

- การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหา
- การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
- การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
- การมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมพัฒนา

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527 : 272-273) ได้แยกแยะขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมไว้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติการ
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527 : 15) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาที่เกิดขึ้น ในชุมชนตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรคสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของประชาชน
3. ร่วมนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของสังคม
4. ร่วมการตัดสินใจที่เป็นประโยชน์ในการที่จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย
8. ร่วมติดตาม ควบคุม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ และกิจกรรมที่กำหนดไว้โดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

อมรา พงศาพิชญ์ (2545 : 20) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้เป็น

1. การร่วมในการวางแผน คือ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา กำหนดลำดับความสำคัญตั้งเป้าหมาย กำหนดแนวทางดำเนินการ ติดตาม ประเมินผล และตัดสินใจ
2. การร่วมในการดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากรและการประสานความร่วมมือ
3. การร่วมในการใช้ประโยชน์ คือ การนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับการพึ่งตนเองและควบคุมทางสังคม
4. การร่วมในการได้รับประโยชน์การพัฒนาอย่างยุติธรรม
5. การร่วมในการประเมินผล เพื่อประชาชนในชุมชนจะได้ทราบถึงปัญหา อุปสรรคต่างๆ เพื่อร่วมกันดำเนินการหาทางแก้ไขต่อไป

จากแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่จะไม่แตกต่างกันมากนัก จะแตกต่างกันบ้างในส่วนของรายละเอียดที่แยกย่อยเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะใดนั้นขึ้นอยู่กับว่าผู้นั้นมีหน้าที่รับผิดชอบเพียงใด ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงจะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่ไม่ได้มีความรับผิดชอบโดยตรง ดังนั้นการศึกษาการมีส่วนร่วมในครั้งนี้จะศึกษาการมีส่วนร่วม

ร่วมของประชาชนในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนของประชาชน ซึ่งประชาชนอาจจะมีส่วนร่วมในลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือหลายลักษณะ หรือทุกลักษณะก็ได้ ได้แก่ การร่วมออกแรงลงมือปฏิบัติงานร่วมกับคนอื่น การร่วมออกเงิน การร่วมออกวัสดุ อุปกรณ์ด้วยความสมัครใจ การร่วมให้ข้อมูลข่าวสาร การร่วมปรึกษาหารือ การร่วมแสดงความคิดเห็น การร่วมเป็นผู้ชักชวน การร่วมเป็นผู้ติดต่อประสานงาน การร่วมออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ การร่วมแจ้งเจ้าหน้าที่ หรือว่ากล่าวตักเตือน

2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

การนำแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมาใช้ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเป็นแนวคิดเพื่อหาทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนที่อยู่ภายใต้ความเจริญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่นับวันจะเกิดปัญหาต่างๆที่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมที่สวยงามดั้งเดิมไป โดยให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gavin Keeney (2000) ที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยให้ข้อเสนอแนะว่าควรทำความเข้าใจและคาดหวังในพฤติกรรมของคนในพื้นที่ให้มาก เพราะประชาชนพื้นที่เป็นผู้ตัดสินใจต่อการดำเนินการใดๆในพื้นที่ ดังนั้นการแก้ปัญหาส่วนใหญ่จึงควรรับผิดชอบโดยคนในพื้นที่ และจากการศึกษาของวิฑูรย์ เวชประสิทธิ์ (2542 : 434, 438-439, 452) เรื่องบทบาทของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม: ศึกษากรณีอำเภอนครศรีธรรมราช พบว่า การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ หรือในชั้นลงมือปฏิบัติการตามโครงการจะก่อให้เกิดงานแก่ชุมชน เกิดการกระจายโอกาสของการใช้ทรัพยากร ทุน ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาจึงควรให้ประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้ร่วมในการปฏิบัติให้มากที่สุด เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความผูกพันกับโครงการและได้รับประโยชน์จากโครงการนั้นๆ โดยตรง นอกจากนี้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันของประชาชนในการช่วยกันอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนให้มีสภาพที่ดีและมีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรมที่กำลังเป็นปัญหาสำคัญอยู่ในปัจจุบัน และจะกลายเป็นปัญหาเรื้อรังที่แก้ไขได้ยากยิ่งขึ้น

2.6.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

จากการทบทวนแนวคิดเชิงทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษานี้ สามารถกำหนดปัจจัยต่างๆที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชน เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ดังนี้

ปัจจัยทางประชากร

เพศ

สังคมไทยมีลักษณะเป็นสองมาตรฐาน (Double Standard) โดยสังคมไทยมีแนวโน้มที่จะยอมรับเล็งดูเพศหญิงให้มีความอ่อนโยน สุภาพเรียบร้อย ในขณะที่เพศชายจะได้รับการยอมรับให้มีความเข้มแข็ง และโดยธรรมชาติเพศชายและเพศหญิงมีลักษณะแตกต่างกันทั้งโครงสร้างทางร่างกายและจิตใจ ลักษณะนี้ย่อมมีผลต่อบุคลิกภาพ ทักษะ ทักษะ แนวคิดและพฤติกรรมทางเพศ (Alan Guskin, 1964 : 84) ถึงแม้ว่าในทางกฎหมายแล้วหญิงชายมีสิทธิเท่าเทียมกัน แต่วัฒนธรรมยังคงมีความคาดหวังต่อผู้หญิงและต่อผู้ชายแตกต่างกัน ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะลดลงไปมากแล้วก็ตาม แต่พฤติกรรมเฉพาะเพศชายหรือเพศหญิงยังคงมีอยู่ (ทรงพล ภูมิพัฒน์, 2538 : 129) ดังนั้นเพศชายและเพศหญิงจึงมีโอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมต่างกัน โดยที่สังคมไทยมีค่านิยมที่ว่าผู้ชายต้องเป็นผู้นำ ผู้หญิงต้องเป็นผู้ตาม ผู้นำกิจกรรมเพื่อส่วนรวมหรือกิจกรรมสาธารณะส่วนใหญ่มักเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้ชาย ดังนั้นปัจจัยด้านเพศน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้จาก

ฉอาน วุฒิกกรมรักษา (2526 : 108-109) ศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคั้งพะยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าความแตกต่างกันในเรื่องเพศเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน คือ เพศชายเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วลัยภรณ์ ดาวสุวรรณ (2533) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล โดยศึกษากลุ่มประชากรในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 250 ราย พบว่าเพศที่แตกต่างกันจะก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หรือเพศเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์บึงขุนทะเล

สัญญาชัย สุติพันธ์วิหาร (2539) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อปัญหามลพิษทางน้ำจากชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองภูเก็ต เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติทุกกิจกรรม ผลการศึกษาพบว่า เพศที่แตกต่างกันจะก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องระดับการมีส่วนร่วมปฏิบัติของประชาชนในทุกกิจกรรม คือกิจกรรมการแยกเศษอาหารออกจากภาชนะก่อนนำไปล้าง กิจกรรมการทิ้งเศษขยะมูลฝอยลงในถังขยะหรือภาชนะที่จัดไว้รองรับกิจกรรมการประหยัดน้ำ และกิจกรรมการทำความสะอาดแหล่งน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายเป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมปฏิบัติในทุกกิจกรรมมากที่สุด

ศุภราภรณ์ ธรรมชาติ (2541 : 112-113) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง : กรณีศึกษาอำเภอละงู จังหวัดสตูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยเพศชายมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งมากกว่าเพศหญิง

สบสุข ลีละบุตร (2543) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า เพศเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยเพศชายจะมีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ประชากรที่มีเพศชายน่าจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆมากกว่าเพศหญิง การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงตั้งสมมติฐานว่าเพศชายน่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าเพศหญิง

อายุ

อายุเป็นตัวกำหนดความแตกต่างของบุคคลได้อย่างหนึ่ง คือแม้จะเป็นบุคคลคนเดียวกันแต่หากอยู่ในช่วงอายุที่ต่างกัน จะมีความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งต่างกันด้วย (สุโท เจริญสุข, 2515 : 89-90) ดังนั้นบุคคลที่มีอายุที่แตกต่างกันย่อมมีประสบการณ์และความสามารถแตกต่างกัน โดยในสังคมไทยเชื่อว่าคนที่มีอายุมากกว่าหรืออาวุโสกว่ามักจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ความ

ชำนาญมากกว่าและเป็นที่ยอมรับของผู้อาวุโสน้อยกว่าจึงได้รับการยอมรับให้มอบบทบาทหน้าที่และมีโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมมากกว่า ดังจะเห็นได้จาก

เก็บ ศรีสง่า (2528) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านของประชาชนในเขตชนบทพื้นที่ยากจน อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ประชาชนที่มีอายุมากจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมากกว่าประชาชนที่มีอายุน้อย ดังนั้น อายุจึงมีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมที่จัดขึ้น

ชัยโรจน์ ธนสันติ (2535 : 96) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้ที่มีอายุมากกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า

พรทิพย์ อังกุลดี (2539 : 69) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของสตรีผู้นำในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในจังหวัดราชบุรี พบว่า ผู้ที่มีอายุมากกว่าจะมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า

สัณชัย สุตินันท์วิหาร (2539) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อปัญหามลพิษทางน้ำจากชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองภูเก็ต ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติกิจกรรม และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการระบบระบายน้ำและระบบบำบัดน้ำเสียในทุกขั้นตอน พบว่าอายุที่แตกต่างกันจะก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องระดับการมีส่วนร่วมปฏิบัติของประชาชนในทุกกิจกรรม และระดับความต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน คือ ขั้นตอนการร่วมแสดงความคิดเห็น ขั้นตอนการร่วมจ่ายค่าธรรมเนียมบำบัดน้ำเสีย ขั้นตอนการร่วมบริจาคเงิน ขั้นตอนการร่วมบริจาควัสดุ ขั้นตอนการร่วมเป็นกรรมการ และขั้นตอนการร่วมประเมินผลอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่อายุมากเป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมปฏิบัติในทุกกิจกรรมมากที่สุด และเป็นกลุ่มที่มีความต้องการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

ศุภราภรณ์ ธรรมชาติ (2541 : 113-114) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง : กรณีศึกษาอำเภอละงู จังหวัดสตูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งขึ้นอยู่กับอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ เมื่อเปรียบเทียบอายุกับค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง พบว่า กลุ่ม

ตัวอย่างที่มีอายุมากกว่า 51 ปีมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งสูงสุด รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 40-45 ปี และ 26-35 ปีตามลำดับ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อายุมีผลต่อประสบการณ์ของบุคคล และตามความเชื่อของสังคมไทยนั้นถือว่าผู้สูงอายุควรได้รับการยอมรับนับถือ และมีบทบาทในสังคมมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย ดังนั้นความแตกต่างกันในด้านอายุของประชาชนจึงน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกันด้วย โดยการศึกษาครั้งนี้ตั้งสมมติฐานว่าผู้ที่มีอายุมากกว่าน่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า

ระดับการศึกษา

การศึกษาเป็นแนวทางหนึ่งที่บุคคลจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความรู้สึก ความคิดเห็น เพราะได้เรียนบางสิ่งบางอย่างเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงความรู้ที่มีอยู่เดิม ความคิดหรือการกระทำกิจกรรมบางอย่าง จึงผิดไปจากเดิมหรืออาจเปลี่ยนทัศนคติ ความคิดเห็นในบางเรื่อง กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีการเรียนรู้ มีความรู้เพิ่มขึ้น มีความเฉลียวฉลาดเพิ่มขึ้น จะทำให้มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่า (สุชา จันทรโสม, 2527 : 152) จึงกล่าวได้ว่าการศึกษาทำให้บุคคลมีความรู้ มีความคิดและมีความเข้าใจในชีวิต สังคมและสภาพแวดล้อมที่ตัวเองอาศัยอยู่และมีส่วนร่วมได้ดี คนในชนบทมักยกย่องคนที่มีการศึกษา เพราะถือว่าคนที่มีการศึกษาย่อมมีประสบการณ์ และสามารถใช้ความรู้มาช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดี ดังจะเห็นได้จาก

ถม ทรัพย์เจริญ (2525) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในประเทศไทยศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร พบว่า ประชาชนชนบทที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ฉอาน วุฒิกกรมรักษา (2526 : 114-115) ศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคุ้งพะยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาน้อยกว่า

สมใจ เข้มเจริญ (2531 : 17) ซึ่งศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษากรณี ตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ สรุปว่า ระดับการศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมที่จัดขึ้น

พงษ์ศักดิ์ ยวงสะอาด (2532 : 84-86) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น คือ สตรีที่มีการศึกษาสูงจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มมากกว่าสตรีที่มีการศึกษาต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศลิษา พึ่งแสงแก้ว (2537 : 180) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วยแก้ว อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาสรุปว่า ระดับการศึกษาของชาวบ้านเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการต่อสู้เพื่อป่าชุมชน

พรทิพย์ อังกุลดี (2539 : 62) ศึกษาการมีส่วนร่วมของสตรีผู้นำในการมีส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในจังหวัดราชบุรี พบว่า ระดับการศึกษามาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม กล่าวคือ สตรีผู้นำที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมมากกว่าสตรีผู้นำที่มีระดับการศึกษาต่ำ

สุรีย์ ชลเขต (2540) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาผู้สูงอายุในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จากการศึกษาพบว่าระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อชุมชน กิจกรรมทางการศึกษา และกิจกรรมนันทนาการ กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงจะเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมมากกว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าการศึกษามีส่วนอย่างมากที่ทำให้มนุษย์เกิดความคิด มีประพัตติดี สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆได้ ดังนั้นระดับการศึกษาจึงน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว โดยประชาชนผู้ที่ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงกว่าน่าจะเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนท้องถิ่นผู้ที่มีการศึกษาในระดับต่ำกว่า

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ลักษณะการประกอบอาชีพ

บุคคลที่มีอาชีพต่างกันย่อมทำให้มีฐานะความเป็นอยู่ ทัศนคติ สภาพแวดล้อมและพฤติกรรมแตกต่างกันออกไป และในทำนองเดียวกัน วิชาญ มณีโชติ (2535) เห็นว่า อาชีพย่อมทำให้บุคคลมองเห็นสิ่งแวดล้อมในแง่ต่างกัน ซึ่งบุคคลส่วนใหญ่ย่อมสนใจแต่สิ่งแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกในการทำงานของตนเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นมักจะมีการประกอบอาชีพที่ต้องพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติทั้งโดยทางตรงและหรือทางอ้อม สำหรับคนที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติโดยตรง หรือทางอ้อมอาจจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างไปจากอาชีพอื่นๆ ก็เป็นได้ นอกจากนี้การที่บุคคลประกอบอาชีพต่างกัน ย่อมแสดงถึงพื้นความรู้ และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจึงน่าจะแตกต่างกันด้วย ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของวลัยภรณ์ ดาวสุวรรณ (2533) เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล โดยศึกษากลุ่มประชากรในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 250 ราย พบว่า อาชีพเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพสวนผักเป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเลมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่นๆ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ลักษณะการประกอบอาชีพของประชาชนน่าจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของประชาชน โดยประชาชนที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลและป้าชายเลนในการดำรงชีวิตทั้งโดยทางตรงและหรือทางอ้อมน่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากกว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ

รายได้

Hay (1951, 127 อ้างถึงใน ทัดดาว บุญपाल, 2530 : 20) ได้กล่าวว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในทางสังคมของบุคคลนั้น คือ บุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำมักจะเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนน้อยกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูง

โดยผู้ที่มีรายได้สูงเป็นสิ่งที่แสดงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ดี และผู้ใดมีสภาพเศรษฐกิจที่ดีก็จะเป็นผู้ที่มีบทบาทในชุมชนสูง โดยเฉพาะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชน ดังจะเห็นได้จาก

ลัดดาวัลย์ อนุกุล (2522) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมในกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ของสตรีอาสาสมัคร พบว่า สตรีอาสาสมัครที่มีรายได้ต่างกันเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมสงเคราะห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่าสตรีอาสาสมัครที่มีรายได้สูงจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมสตรีมากกว่าสตรีที่มีรายได้ต่ำ

ถม ททรัพย์เจริญ (2525) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในประเทศไทยศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร พบว่า รายได้เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชนบทในประเทศไทย คือ ประชาชนชนบทที่มีรายได้สูงมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่ำ

นิตยา วีระพงศ์ (2525 : 111-112) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความร่วมมือของประชาชนในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่ารายได้เฉลี่ยของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับระดับความร่วมมือ คือ ผู้ที่มีฐานะทางการเงินดีมีโอกาสที่จะให้ความร่วมมือมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางการเงินไม่ดี

ฉอาน วุฒิกกรมรักษา (2526 : 108-109) ศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคู้งพะยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าเข้ามามีส่วนร่วมทุกครั้งมากกว่าผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่า

นิตากร วินิจฉัยภาค (2530 : 87-90) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมของสหกรณ์การเกษตร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้รวมต่อปีระหว่าง 30,000-70,000 บาท จำนวน 99 คน รองลงมา มีรายได้รวมต่อปีระหว่าง 10,000-30,000 บาท จำนวน 77 คน และมีรายได้รวมต่อปีระหว่าง 4,000-10,000 บาท น้อยที่สุด จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 49.50, 38.50 และ 5.50 ตามลำดับ จากการวิจัยพบว่า รายได้รวมต่อปีมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมของสหกรณ์การเกษตร คือ ผู้มีรายได้รวมสูงจะเข้ามามีส่วนร่วมสูงกว่าผู้มีรายได้รวมต่ำ

โกศล สายใจ (2536 : 52-80) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของกรุงเทพมหานคร : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนบางโคล่ แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร พบว่า รายได้มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน คือ ผู้ที่มีรายได้ประจำต่อเดือนสูงจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้ประจำต่อเดือนต่ำ

วัชรภรณ์ เขียมสะอาด (2538 : 81-85) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวโดยเฉลี่ย เท่ากับ 70,260.46 บาท/ปี สำหรับผลที่ได้จากการทดสอบหาความสัมพันธ์ พบว่า รายได้เฉลี่ยของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น คือ รายได้เฉลี่ยของครอบครัวที่อยู่ในเกณฑ์ดี จะมีกำลังใจและเวลาเข้ามาช่วยงานพัฒนามากกว่าครอบครัวที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำ

จากการทบทวนงานวิจัยส่วนใหญ่พบว่าประชาชนที่มีระดับรายได้สูงกว่ามักจะเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาต่างๆมากกว่าประชาชนที่มีระดับรายได้ต่ำกว่า ดังนั้นรายได้จึงเป็นปัจจัยที่น่าจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว โดยประชาชนที่มีระดับรายได้สูงกว่าน่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีระดับรายได้ต่ำกว่า

ปัจจัยทางสังคม

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ประชาชนที่เป็นคนในท้องถิ่น หรืออาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลานาน ย่อมมีความเข้าใจสภาพสังคมและสภาพแวดล้อมในชุมชน รวมทั้งมีความรักในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในชุมชนเป็นอย่างดี จึงมีโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรม หรือเป็นผู้ชักจูงผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากแนวคิดของโคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff, 1980) ที่กล่าวไว้ว่าระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นและระยะเวลาที่อยู่ในโครงการเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ลักชี พฤกษ์ศรี (2525 : 70-71) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินชีวิตและทัศนคติที่มีต่อสภาพแวดล้อมของประชาชนในชุมชนเก่าแก่ง เขตเทศบาลเมืองสงขลา พบว่า ผู้ที่ตั้งถิ่นฐานเกินกว่า 5 ปี จะมีความรักถิ่นฐาน และมีทัศนคติที่ดีต่อสภาพแวดล้อมมากกว่าผู้ที่ตั้งถิ่นฐานต่ำกว่า 5 ปี

กรรภิรมย์ บุญญฤทธิ์ (2527 : 104) ศึกษาเรื่องการศึกษาความร่วมมือของชุมชนต่อการป้องกันอาชญากรรมในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานมักจะให้ความร่วมมือต่อการป้องกันอาชญากรรมมากกว่าผู้ที่เพิ่งย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ เพราะผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานมักจะเกิดความหวงแหนในถิ่นที่อยู่ของตน ไม่ต้องการให้ชุมชนของตนมีภัยอาชญากรรมเกิดขึ้น และผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานย่อมจะมีความสมัครสมานกลมเกลียว ร่วมมือร่วมใจในป้องกันอาชญากรรมภายในชุมชน มีการจัดสภาพชุมชนให้เอื้ออำนวยต่อการพบปะสังสรรค์ ง่ายต่อการสังเกตตรวจตราผู้ที่กระทำผิดในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Herbert Gans (1962) ที่ต้องการให้ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนมีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จัดสภาพพื้นที่ให้เอื้ออำนวยต่อการพบปะสังสรรค์และผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนเวลานานย่อมจะเป็นพลังของชุมชนในการให้ความร่วมมือกันป้องกันอาชญากรรม

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในระบบป่าชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลศรีละกอ อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ของสุริยา ยี่ซุน (2534) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนค่อนข้างมาก คือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ชัยโรจน์ ธนสันติ (2535 : 120) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า กรรมการสภาตำบลที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นเป็นระยะเวลาาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาของวิมลรัตน์ ศรีสิงห์ (2538 : 298) เรื่องการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มสตรีกาญจนบุรี พบว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มสตรีกาญจนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลาานกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลาไม่นาน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าประชาชนที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานกว่าเป็นกลุ่มที่มีความคิดเห็นที่ดีต่อกิจกรรมในชุมชน เพราะฉะนั้นเมื่อมีกิจกรรมต่างๆเกิดขึ้นในชุมชน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานกว่าน่าจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากกว่าประชาชนคนอื่น ๆ ดังนั้นระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นจึงน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

การเป็นสมาชิกกลุ่ม

การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชนทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดการรวมตัวกันในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาต่างๆในชุมชนของตน ซึ่งรวมไปถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวด้วย นอกจากนี้การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชนยังเป็นการเพิ่มช่องทางการได้รับข่าวสารต่างๆของประชาชนได้อีกช่องทางหนึ่ง ทำให้ประชาชนที่มีการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆได้รับข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาต่างๆในชุมชนของตนและมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆเหล่านั้นมากขึ้น ดังจะเห็นได้จาก

อนุภาพ ธิรลภ (2528 : 25-26) กล่าวว่าความต้องการการเป็นกลุ่มเป็นพวกเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ถม ททรัพย์เจริญ (2525) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในประเทศไทยศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร พบว่า รายได้เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชนบทในประเทศไทย คือ ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม

เก็บ ศรีสง่า (2528 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านของประชาชนในเขตชนบทพื้นที่ยากจน อำเภอโคกพระ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มสังคมจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมากกว่าประชาชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มสังคม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีความเข้มของความสัมพันธ์ในระดับที่สูงมาก

สกนธ์ จันทักษ์ (2528) ศึกษาเรื่องปัจจัยบางประการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชน จังหวัดตรัง พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนต่ำบลมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม

นิศากร วินิจนัยภาค (2530 : 70-92) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมของสหกรณ์การเกษตร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดๆในสังคม จำนวน 99 คน รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่ม 1 กลุ่ม จำนวน 67 คน และเป็นสมาชิกกลุ่ม 4 กลุ่มน้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 49.50, 33.50 และ 0.50 ตามลำดับ จากการวิจัยพบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มในสังคมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมของสหกรณ์การเกษตร คือ ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมมากมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

พิบูลย์ แพนนา (2538 : 46-58) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลพนมไพร อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม 1-3 กลุ่ม จำนวน 91 คน และเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม 3 กลุ่มขึ้นไป จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 50.55 และ 49.44 ตามลำดับ จากการวิจัยพบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท คือ ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมมากมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทมากกว่าผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มในสังคมน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อปัญหามลพิษทางน้ำจากชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองภูเก็ท ของสัญญา สุทธิพันธ์วิหาร (2539) ที่ได้มีการให้ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยไว้ว่า รัฐบาลควรสนับสนุนให้มีการตั้งกลุ่มหรือองค์กรประชาชน เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างรัฐบาล เอกชน และประชาชน อันจะนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตมนุษย์ที่ดีในอนาคต

จากการทบทวนงานวิจัยส่วนใหญ่ พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชนน่าจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของประชาชน โดยประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชนน่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน

การดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชน

ตำแหน่งทางสังคมในท้องถิ่น หมายถึง ตำแหน่งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยบุคคลที่มีตำแหน่งต่างๆทางสังคมจะมีอิทธิพลต่อชุมชน สามารถที่จะทำให้สมาชิกหรือบุคคลอื่นยอมรับนับถือในความคิดเห็น และยกย่องให้เป็นผู้ผู้นำในโครงการพัฒนาต่างๆในชุมชน

โคเฮน และ อัทซอฟฟ์ (1980) ได้เสนอว่า มีบุคคล 4 ฝ่ายที่มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นยังมีปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้อกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ สถานภาพทางสังคม เช่น ชนชั้นทางสังคม ศาสนา และการดำรงตำแหน่งในสังคมหรือชุมชนทำให้บุคคลมีบทบาทหน้าที่ต่างกัน จึงมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมต่างกัน ดังจะเห็นได้จาก

Hay (1951, 127 อ้างถึงใน ทัดดาว บุญपाल, 2530 : 20) ได้กล่าวว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้อในการมีส่วนร่วมทางสังคมของบุคคลนั้น คือ บุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำจะเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆของชุมชนน้อยกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง

นิตยา วีระพงศ์ (2525 : 114) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความร่วมมือของประชาชนในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่ไม่เคยมีตำแหน่งใดๆในชุมชนเลย คิดเป็นร้อยละ 66.7 และพบว่า การมีตำแหน่งในชุมชนมีความสัมพันธ์กับระดับความร่วมมืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งจากการศึกษายังพบอีกว่า เมื่อเข้าสมการพยากรณ์ ปรากฏว่าการมีตำแหน่งในชุมชนเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด เนื่องมาจากการมีตำแหน่งในชุมชน มักมีแรงผลักดันจากปัจจัยอื่นๆ หลายประการ จนทำให้ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้ผู้นำที่รักใคร่เลื่อมใสของประชาชนในชุมชน จากความภูมิใจในเกียรติที่ได้รับ อาจมีส่วนทำให้การทำงานของผู้นำหรือผู้มีตำแหน่งเหล่านี้อยู่ในระดับที่สูง และมีคุณภาพสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับการรางวัลดีเด่นของตำบลคิ่งพะยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ของอ้ออาน วุฒิกกรมรักษา (2526 : 109, 114-115) จากการศึกษาพบว่าสถานภาพทางสังคมในระดับที่ดีกว่าเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการแตกต่างกันกับผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมที่ต่ำกว่าทั้งในลักษณะและปริมาณของการเข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้นำท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการ การวางแผน การตัดสินใจเลือกโครงการการดำเนินการ และการติดตามผลมากกว่าประชาชนธรรมดาทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุจินต์ ดาววีระกุล (2527) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด นครสวรรค์ ประจำปี 2527 พบว่า ผู้ที่มีตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้านมีความรู้สึกที่ตนเองมีความสำคัญต่อหมู่บ้าน การมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พร้อมทั้งปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ความต้องการมีเกียรติ การได้รับการชักชวนจากกรรมการหมู่บ้าน เพื่อนบ้าน นายอำเภอและพัฒนาการอำเภอ มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สกันธ์ จันทรักษ์ (2528 : 75-77) ศึกษาถึงปัจจัยบางประการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชน จังหวัดตรัง พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นหรือเคยเป็นผู้นำท้องถิ่นมาก่อน จะมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบลมากกว่าหัวหน้าที่ไม่เคยเป็นผู้นำท้องถิ่น

ขวัญชัย วงศ์นิติกร (2532 : 110-111) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้อยู่อาศัยในเขตหมู่บ้านจัดสรรชานเมือง หมู่บ้านจัดสรรเทพประทาน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบว่าการเป็นผู้นำทั้งนอกและในชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมและการติดต่อผู้นำ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

พงษ์ศักดิ์ ยวงสะอาด (2532 : 85) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า สตรีส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งในชุมชน จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 59.50 และสตรีที่มีตำแหน่งในชุมชนมีจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 40.50 และพบว่า การมีตำแหน่งในชุมชนเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น สตรีที่มีตำแหน่งในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากกว่าสตรีที่ไม่มีตำแหน่งในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วลัยภรณ์ ดาวสุวรรณ (2533 : 82) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล พบว่า ประชาชนที่มีการดำรงสถานภาพทางสังคมหรือหน้าที่บทบาทในสังคมจะมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่ไม่ได้มีสถานภาพทางสังคม

ชัยโรจน์ ธนสันติ (2535 : 120-122) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า การดำรงสถานภาพทางสังคมหรือหน้าที่บทบาทในสังคมจะมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่ไม่ได้มีสถานภาพทางสังคม โดยกรรมการสภาตำบลโดยตำแหน่ง จะมีส่วนร่วมใน

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากกว่ากรรมการสภาตำบลโดยการเลือกตั้ง และการมีตำแหน่งเป็นกรรมการในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรมากกว่ากลุ่มที่ไม่มีตำแหน่งเป็นกรรมการในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

วัชรภรณ์ เขียมสะอาด (2538 : 81-85) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งใดๆในชุมชน จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 67.30 และกลุ่มตัวอย่างมีตำแหน่งในชุมชน จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 32.70 สำหรับผลที่ได้จากการทดสอบหาความสัมพันธ์ พบว่าการมีตำแหน่งในชุมชนมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น คือ การที่สตรีมีตำแหน่งในชุมชนจะทำให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและให้ความร่วมมือในการพัฒนาเป็นอย่างดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ณรงค์ เส็งประชา (2538 : 177) กล่าวถึง สถานภาพว่าเป็นตำแหน่งของบุคคลซึ่งเป็นตัวกำหนดหน้าที่การงาน ทำให้สมาชิกในสังคมมีการแบ่งงานกันทำ สมาชิกแต่ละคนจะได้รับสถานภาพจำนวนเล็กน้อยแตกต่างกันไป ทั้งนี้เพื่อให้ความสัมพันธ์ในสังคมดำเนินไปด้วยดี

สบุษ สุธิบุตร (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่าสถานภาพทางสังคมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยกลุ่มที่มีสถานภาพทางสังคมจะมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มอื่นๆเพราะประชาชนส่วนใหญ่ที่ไม่มีสถานภาพทางสังคมใดๆมักจะต้องประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัว จึงทำให้ไม่ค่อยมีเวลา และโอกาสที่จะเข้าร่วมกิจกรรมได้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าการดำรงตำแหน่งในสังคม หรือสถานภาพทางสังคมน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว โดยผู้ที่มีตำแหน่งในสังคม หรือมีสถานภาพทางสังคมในระดับสูงกว่าน่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าผู้ที่ไม่มีตำแหน่งในสังคม หรือมีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่า

ปัจจัยภายนอก

การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

เนื่องจากมนุษย์เป็น “สัตว์เศรษฐกิจ” มนุษย์ใช้ชีวิตอย่างมีเหตุผล และเหตุผลสำคัญประการหนึ่งก็คือ เหตุผลเพื่อการอยู่รอด การมีชีวิตอยู่ และการดำรงอยู่อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยเหตุนี้ มนุษย์จึงมีการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งรอบตัว ถ้าสิ่งใดมีผลกระทบต่อชีวิตมาก มนุษย์ก็จะให้ความสำคัญต่อสิ่งนั้นมากด้วย (ศิริวรรณ ศิริบุญ, 2541 : 197-198) และ World Tourism Organization (1998) ได้กล่าวไว้ว่าจากสภาพความเป็นจริงของชาวบ้านที่จะเข้าร่วมกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งทั้งในแง่การร่วมแรง ร่วมทรัพยากร หรืออื่น ๆ นั้น มีเหตุผลอยู่ 2 ประการ คือ การมองเห็นว่าจะได้รับประโยชน์จากสิ่งตอบแทนในสิ่งที่ตนทำไปซึ่งถือเป็นเรื่องการกระตุ้นให้เกิดมีสิ่งจูงใจ และการได้รับคำบอกกล่าว หรือชักชวนจากเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมโดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องของการก่อให้เกิดมีสิ่งจูงใจ เป็นปัจจัยพื้นฐานในการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอนุภาพ ภิรมยา (2528 : 25-26) ที่กล่าวว่า การคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังจะเห็นได้จาก

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในระบบป่าชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลศรีละกอ อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ของสุริยา ยีขุน (2534) พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ เมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว พบว่า การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน

ส่วนการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล ของวลัยภรณ์ ดาวสุวรรณ (2533) โดยศึกษากลุ่มประชากรในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 250 ราย พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับประโยชน์ 1 อย่าง เป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเลมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับประโยชน์

และผลงานวิจัยของ ศิริวรรณ ศิริบุญ และ บุศริน บางแก้ว (2543) เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลน : ศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์จากป่าแตกต่างกัน โดยศึกษาเปรียบเทียบ 3 พื้นที่ คือ พื้นที่ป่าชายเลนถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นจนถึงขั้นวิกฤต คือ จังหวัดสมุทรสาคร พื้นที่ป่าชายเลนกำลังมีความเปลี่ยนแปลง คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช และพื้นที่ที่ยังคงมีป่าชายเลนค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ คือ จังหวัดพังงา ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ระดับการพึ่งพาป่า

ชายเลนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน คือ ชุมชนใดที่ประชาชนมีการใช้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากป่าชายเลนในระดับสูงนั้น คนในชุมชนนั้นจะมีความพร้อมและเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟู ดูแล พัฒนา และอนุรักษ์ป่าชายเลนในระดับสูงเช่นกัน

จากการทบทวนงานวิจัยพอจะสรุปได้ว่าสาเหตุที่ประชาชนมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณป่าชายเลนมากน้อยไม่เท่ากัน เนื่องจากลักษณะการประกอบอาชีพที่ไม่เหมือนกัน หรือความสะดวกสบายและความคล่องตัวในการนำประโยชน์มาใช้ไม่เหมือนกัน จึงกล่าวได้ว่าการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนของประชาชนเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของคนในชุมชนป่าชายเลนในการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนในรูปแบบต่างๆได้ ซึ่งน่าจะส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนให้มีความแตกต่างกัน โดยประชาชนที่มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวมากน่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวน้อย หรือไม่ได้ใช้ประโยชน์ใดๆจากแหล่งท่องเที่ยว

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ความรู้เป็นข้อเท็จจริง (Facts) ความจริง (Truth) กฎเกณฑ์และข้อมูลต่างๆที่มนุษย์ได้รับและรวบรวมสะสมไว้จากประสบการณ์ต่างๆ ดังนั้นความรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ เกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติ และก่อให้เกิดความสามารถในการปฏิบัติงานในเรื่องต่างๆ ซึ่งผลการศึกษาวิจัยหลายโครงการแสดงให้เห็นว่า การให้ความรู้ ความเข้าใจในความสำคัญของระบบนิเวศน์ป่าชายเลนแก่ประชาชน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟู และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน ตลอดจนสามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนได้ในอนาคต จะทำให้การปลูก ฟื้นฟู และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน ได้ผลดีกว่าการดำเนินงานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ฝ่ายเดียว ดังจะเห็นได้จาก

สกนธ์ จันทรักษ์ (2528 : 75-77) ศึกษาถึงปัจจัยบางประการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชน จังหวัดตรัง พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องศูนย์เยาวชนตำบลมาก จะมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบลมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องศูนย์เยาวชนตำบลน้อย

สมใจ เข้มเจริญ (2531 : 214) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษากรณีตำบลสะเคียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า กลุ่มบุคคลที่มีความรู้มากจะมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มบุคคลที่มีความรู้น้อยกว่า

แพทยา แก้วพวง (2533) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น พบว่ากรรมการที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการดำเนินงานของกรรมการมากจะมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นมากกว่ากรรมการที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการดำเนินงานของกรรมการน้อย

นิพนธ์ จันดาร์ักษ์ (2536 : 90-140) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในประเทศไทย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนน้ำในระดับปานกลาง จำนวน 106 คน รองลงมา มีความรู้เกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนน้ำในระดับน้อย จำนวน 60 คน และมีความรู้เกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนน้ำในระดับมาก น้อยที่สุด จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 57.90, 32.80 และ 9.30 ตามลำดับ จากการวิจัยพบว่า ความรู้เกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนน้ำมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในประเทศไทย คือ การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความรู้เกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนน้ำมากจะทำให้เข้าร่วมในการแก้ปัญหามากกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนน้ำน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ฉัตรภรณ์ วิวัฒน์วานิช (2537 : 102) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประชาชน หมู่บ้านพลา และหมู่บ้านพูน อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง พบว่าผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นตามไปด้วย คือ มีค่าเฉลี่ยของลักษณะการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เท่ากับ 2.4379 ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เท่ากับ 22.9224 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.0314

พิสันต์ ณะสารสมบุรณ์ (2542 : 130) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ศึกษากรณีเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี พบว่าประชาชนท้องถิ่นที่มีความรู้ใน

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับสูงจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่าประชาชนท้องถิ่นกลุ่มอื่นๆ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าความรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการปฏิบัติ ดังนั้นความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จึงน่าจะเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางชายเลน โดยผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากกว่าน่าจะเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้หรือมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในระดับที่ต่ำกว่า

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

การได้รับข่าวสารและการติดต่อสื่อสารเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็น รวมทั้งประสบการณ์ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งการได้รับข่าวสารและการติดต่อสื่อสารสามารถเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจระหว่างบุคคลหรือกลุ่มได้ จนส่งผลให้บุคคลที่ได้รับข่าวสารมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ เกิดความตระหนักในเรื่องต่างๆ อันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากขึ้น ดังนั้นการรับรู้ข่าวสารจึงเป็นปัจจัยอีกด้านหนึ่งที่น่าจะมีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม ดังจะเห็นได้จาก

ลัดดาวัลย์ อนุกุล (2522) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมในกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ของสตรีอาสาสมัคร พบว่า สตรีอาสาสมัครที่เคยได้รับการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับแผนงานและอุปสรรคการทำงานเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าสตรีอาสาสมัครที่ไม่เคยเข้าร่วมประชุม

การศึกษาของ ถม ททรัพย์เจริญ (2525) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในประเทศไทยศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอน้ำขุ่นแก้ว จังหวัดยโสธร พบว่า ผู้ติดตามข่าวสารจากวิทยุหรือหนังสือพิมพ์สูงจะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่ไม่ติดตามข่าวสารน้อยกว่า

พิสิฐฐ์ บุญไชย (2528) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของกรมการสภาตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้จากสื่อมวลชนมากจะมีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้มากด้วย

สกนธ์ จันทักษ์ (2528) ศึกษาเรื่องปัจจัยบางประการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชน จังหวัดตรัง พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ได้รับฟังสื่อข่าวสารมากมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนต่ำลมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ได้รับฟังสื่อข่าวสารน้อย

สมใจ เข้มเจริญ (2531) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษากรณีตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่าการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน

บุญลือ คชเสนีย์ (2532 : 116) ได้ศึกษาเรื่องความรู้และความตระหนักของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บริเวณสถานที่ท่องเที่ยวชายทะเล : ศึกษาเฉพาะกรณีเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง พบว่า พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

วลัยภรณ์ ดาวสุวรรณ (2533) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล โดยศึกษากลุ่มประชากรในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 250 ราย พบว่า การรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกันจะก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับข่าวสารมากกว่า 1 แหล่งข่าวสาร เป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเลมากกว่ากลุ่มย่อยอื่นๆในเรื่องเดียวกัน

ชัยโรจน์ ธนสันติ (2535 : 98) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี การรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีอิทธิพลต่อการรับรู้สิ่งใหม่หรือเพิ่มพูนความรู้ของบุคคล และการรับรู้ข่าวสารยังสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลได้อีกด้วย ดังนั้นประชาชนที่รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากจึงมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากกว่าประชาชนที่รับรู้ข่าวสารน้อยกว่า

ฉัตรภรณ์ วิวัฒน์วานิช (2537 : 101) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประชาชน หมู่บ้านปลา และหมู่บ้านพญาน อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง พบว่าผู้ที่รับรู้ข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ที่รับรู้ข่าวสารน้อยโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.0631 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อปัญหามลพิษทางน้ำจากชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองภูเก็ต ของสัญญาชัย สุทธิพันธ์วิหาร (2539) พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกัน จะก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องระดับความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน คือ ขั้นตอนการร่วมแสดงความคิดเห็น ขั้นตอนการร่วมจ่ายเงินค่าธรรมเนียมบำบัดน้ำเสีย ขั้นตอนการร่วมบริจาคเงิน ขั้นตอนการร่วมบริจาควัสดุ ขั้นตอนการร่วมเป็นกรรมการ และขั้นตอนการร่วมประเมินผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากเป็นกลุ่มที่มีความต้องการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

ศุภราภรณ์ ธรรมชาติ (2541 : 119-120) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง : กรณีศึกษาอำเภอละงู จังหวัดสตูล พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง ขึ้นอยู่กับการได้รับข่าวสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับข่าวสารสูง มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งสูงสุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับข่าวสารระดับปานกลาง และระดับต่ำ ซึ่งการได้รับข่าวสารจากแหล่งต่างๆ ทั้งด้านสื่อมวลชน และสื่อบุคคลมีส่วนสำคัญเชื่อมโยงให้ประชาชนรับรู้และกระตุ้นให้มีความตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่ง และพร้อมที่จะปฏิบัติตามแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งที่ถูกต้อง เมื่อมีกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งเกิดขึ้นในท้องถิ่น จึงทำให้บุคคลที่ได้รับข่าวสารสูงมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์มากกว่าบุคคลที่ได้รับข่าวสารในระดับต่ำกว่า ดังนั้นการได้รับข่าวสารเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งโดยการเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ โดยเฉพาะโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ การจัดอบรม/สัมมนา และสื่อบุคคล จะเกิดผลในทางปฏิบัติค่อนข้างสูง เพราะนอกจากจะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ในการปฏิบัติให้ถูกต้องแล้ว ยังสามารถโน้มน้าวให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรชายฝั่งที่ควรหวงแหนส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งมีความเป็นไปได้สูง ดังนั้นการได้รับข่าวสารจึงมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง

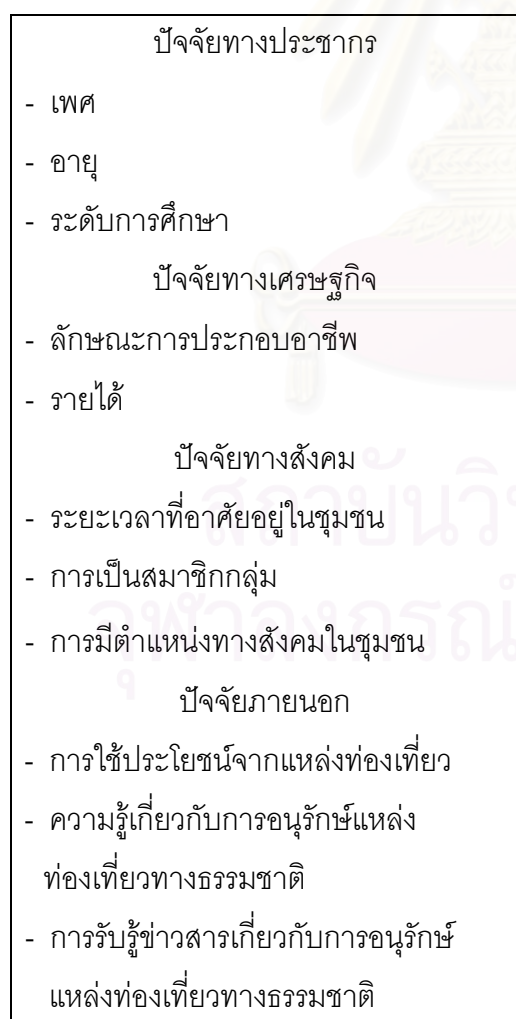
ภิญญาภรณ์ เพ็ญภินันท์ (2544 : 122) ศึกษาเรื่องการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนัก ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตนิคมอุตสาหกรรมบางปู จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ประชาชนที่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาก และในทางตรงกันข้าม ประชาชนที่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อยจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อย

จากการศึกษาเอกสาร และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวจึงน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว โดยผู้ที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าน่าจะเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าผู้ที่ไม่มี การรับรู้ข่าวสารหรือมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในระดับที่ต่ำกว่า

2.7 กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการทบทวนแนวคิดเชิงทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในครั้งนี้ สามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยแยกเป็นปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยทางประชากร ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคมและปัจจัยภายนอกได้ดังต่อไปนี้

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

การมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

2.8 สมมติฐานที่ใช้ในการศึกษา

ประชาชนที่มีลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยภายนอกที่ต่างกันอย่างหนึ่งจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน

สมมติฐานย่อย

1. ประชาชนเพศชายจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนเพศหญิง
2. ประชาชนที่มีอายุมากกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีอายุน้อยกว่า
3. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า
4. ประชาชนที่มีลักษณะการประกอบอาชีพทำการประมงหรือการเลี้ยงสัตว์น้ำจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลนมากกว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว
5. ประชาชนที่มีรายได้สูงกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่ำกว่า
6. ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลาน้อยกว่า
7. ประชาชนที่มีการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่ไม่มีการเป็นสมาชิกกลุ่มใดๆในชุมชน
8. ประชาชนที่มีการดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคมใดๆในชุมชน
9. ประชาชนที่มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งเทียวน้อยกว่า
10. ประชาชนที่มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในระดับที่สูงกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในระดับที่ต่ำกว่า
11. ประชาชนที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในระดับสูงกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในระดับต่ำกว่า

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษาป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน มีขั้นตอนการดำเนินการศึกษาดังต่อไปนี้

- 3.1 รูปแบบของการวิจัย
- 3.2 ประชากรในการศึกษา
- 3.3 ขนาดของตัวอย่างและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา
- 3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
- 3.5 การสร้างแบบสอบถาม
- 3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ที่มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษาป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งประเภทของข้อมูลได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้ คือ

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากหนังสือ เอกสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และผลงานการศึกษาค้นคว้าของบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่ได้ศึกษาเกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ศึกษา ตลอดจนตำราที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ได้มีเนื้อหาที่ถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data)

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ศึกษาโดยตรง ตามหัวข้อที่กำหนดไว้โดยครอบคลุมขอบเขตของการศึกษาทั้งหมด

3.2 ประชากรในการศึกษา

ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งพักอาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวป้าชายเลน เขตบางขุนเทียน โดยมีอาณาเขตตั้งแต่บริเวณชายฝั่งทะเลอ่าวไทยเข้ามาจนถึงถนนคลองพิทยาลงกรณ์ รวม 6 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน ชุมชนเสารัง ชุมชนศรีภูมิ ชุมชนแสนตอ ชุมชนหลวงพ่อดำ และชุมชนคลองพิทยาลงกรณ์ อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 9-10 ของแขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีประชากรรวมทั้งสิ้น 1,684 ราย

3.3 ขนาดของตัวอย่างและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

ผู้ศึกษาได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรโดยคำนวณหาได้จากสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973) ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดยที่ n = ขนาดของตัวอย่างที่ควรสุ่ม
 N = ขนาดประชากรทั้งหมด (1,684 คน)
 e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง
 (ในที่นี้ให้ค่าความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05)

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า } n &= \frac{1,684}{1+1,684(0.05)^2} \\ &= 323.22 \end{aligned}$$

ดังนั้น จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างไม่ต่ำกว่า 324 ตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษาป้าชายเลน เขตบางขุนเทียน ในครั้งนี้มีขอบเขตทางด้านพื้นที่ค่อนข้างชัดเจนและจำกัด และจากการศึกษาเบื้องต้นและสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาชุมชนของสำนักงานเขตบางขุนเทียนและประธานชุมชนทั้ง 6 ชุมชน พบว่า กลุ่มประชากรเป้าหมายหรือประชาชนส่วนใหญ่ที่พักอาศัยในชุมชน มีความแตกต่างกันในด้านการประกอบอาชีพน้อย เพราะเกือบ

ทั้งหมดของประชาชนในชุมชนประกอบอาชีพประมงหรือการเลี้ยงสัตว์น้ำโดยเฉพาะการทำนากุ้ง และส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องกัน จึงมีวิถีชีวิตหรือรูปแบบการใช้ชีวิตคล้ายคลึงกันมาก และจำนวนครัวเรือนของแต่ละชุมชนมีขนาดค่อนข้างเล็ก

ผู้ศึกษาจึงต้องการเก็บแบบสอบถามจากทุกครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 ท่าน เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีการกระจายตัวและเพื่อลดความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นกับผลการศึกษา ซึ่งบุคคลนั้นจะเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรส หรือสมาชิกที่เป็นตัวแทนก็ได้ ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมด ในกรณีที่บางครัวเรือนไม่อยู่บ้านหรือไม่สามารถให้ข้อมูลได้ ผู้ศึกษาจะกลับไปสำรวจซ้ำ เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างที่จะศึกษาให้เพียงพอแก่การวิเคราะห์ แต่หากครัวเรือนใดที่ผู้ศึกษากลับไปสำรวจซ้ำครบ 3 ครั้ง แล้วแต่ไม่มีประชาชนอยู่บ้านจะทำการตัดครัวเรือนนั้นออกทันที ดังนั้นการศึกษานี้จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 390 ตัวอย่าง ตามจำนวนครัวเรือนของแต่ละชุมชนดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนครัวเรือนและจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาตามชุมชนต่างๆ

หมู่ที่	ชื่อชุมชน	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด (N)	จำนวนตัวอย่าง (n)
9	ชายทะเลบางขุนเทียน	73	71
9	แสนตอ	42	42
9	หลวงพ่อดำ	59	40
9 - 10	คลองพิทยาลงกรณ์	172	156
9 - 10	ศรีกุมาร	41	41
10	เสาธง	40	40
รวมทั้งหมด		427	390

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาได้พัฒนาขึ้นจากการศึกษาวรรณกรรม เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ รวมทั้งวิทยานิพนธ์ และรายงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ที่พอจะนำมาประยุกต์ใช้ได้ เพื่อใช้ในการสร้างแบบสอบถาม โดยลักษณะคำถามที่ใช้ในแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิด (Close Ended Question) หมายถึง คำถามที่ผู้ศึกษาได้ตั้งขึ้นโดยกำหนดคำตอบไว้ล่วงหน้าแล้ว ผู้ตอบเพียงเลือกตอบจากคำตอบที่กำหนดไว้ให้เท่านั้น โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 5 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชน ระดับการศึกษา ลักษณะการประกอบอาชีพ รายได้ การดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชน และการเป็นสมาชิกกลุ่ม จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการวัดระดับการใช้ประโยชน์หรือการได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณป่าชายเลนเขตบางขุนเทียนของประชาชน โดยให้เลือกตอบว่าเคยใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลนในรูปแบบต่างๆบ้างหรือไม่ และความถี่ที่นำมาใช้เป็นบางครั้ง บ่อยครั้ง หรือเป็นประจำ จำนวน 6 ข้อ คือ ข้อ 1-ข้อ 6 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบ	ไม่เคยใช้ประโยชน์เลย	ให้ 0 คะแนน
ตอบ	ใช้ประโยชน์เป็นบางครั้ง	ให้ 1 คะแนน
ตอบ	ใช้ประโยชน์บ่อยครั้ง	ให้ 2 คะแนน
ตอบ	ใช้ประโยชน์เป็นประจำ	ให้ 3 คะแนน

และเลือกตอบว่าเคยได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลนในรูปแบบต่างๆบ้างหรือไม่ และระดับที่ได้รับประโยชน์ คือ น้อย ปานกลาง หรือมาก จำนวน 3 ข้อ คือ ข้อ 7 - ข้อ 9 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบ	ไม่เคยได้รับประโยชน์เลย	ให้ 0 คะแนน
ตอบ	ได้รับประโยชน์น้อย	ให้ 1 คะแนน
ตอบ	ได้รับประโยชน์ปานกลาง	ให้ 2 คะแนน
ตอบ	ได้รับประโยชน์มาก	ให้ 3 คะแนน

เกณฑ์การจัดกลุ่มคะแนนเกี่ยวกับการวัดระดับการใช้ประโยชน์หรือการได้รับประโยชน์ จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนของประชาชน พิจารณา โดยนำค่าเฉลี่ยมาคำนวณเทียบเป็นอัตราส่วนร้อยละ เมื่อเทียบกับคะแนนเต็ม และจัดแบ่งกลุ่ม คะแนน ดังนี้

คะแนนร้อยละ 50 และต่ำกว่า (0 - 9 คะแนน) หมายถึง มีการใช้หรือได้รับประโยชน์ในระดับต่ำ
 คะแนนร้อยละ 51 - 75 (10 - 18 คะแนน) หมายถึง มีการใช้หรือได้รับประโยชน์ในระดับปานกลาง
 คะแนนร้อยละ 76 ขึ้นไป (19 - 27 คะแนน) หมายถึง มีการใช้หรือได้รับประโยชน์ในระดับสูง

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการวัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน โดยให้เลือกตอบว่าเคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนบางขุนเทียนในรูปแบบต่างๆบ้างหรือไม่ และความถี่ในการปฏิบัติ คือ ปฏิบัติเป็นประจำทุกครั้งที่ บ่อยครั้ง นานๆครั้ง หรือไม่เคยปฏิบัติเลย โดยเป็นคำถามเชิงบวก จำนวน 10 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบ	เคยทำเป็นประจำทุกครั้งที่	ให้ 3 คะแนน
ตอบ	เคยทำบ่อยครั้ง	ให้ 2 คะแนน
ตอบ	เคยทำนานๆครั้ง	ให้ 1 คะแนน
ตอบ	ไม่เคยปฏิบัติเลย	ให้ 0 คะแนน

เกณฑ์การจัดกลุ่มคะแนนเกี่ยวกับการวัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน พิจารณาโดยนำค่าเฉลี่ยมาคำนวณเทียบเป็นอัตราส่วนร้อยละ เมื่อเทียบกับคะแนนเต็ม และจัดแบ่งกลุ่มคะแนน ดังนี้

คะแนนร้อยละ 50 และต่ำกว่า	(0 - 15 คะแนน)	หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับต่ำ
คะแนนร้อยละ 51 - 75	(16 - 23 คะแนน)	หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
คะแนนร้อยละ 76 ขึ้นไป	(24 - 30 คะแนน)	หมายถึง	มีส่วนร่วมในระดับสูง

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับการวัดระดับการรับรู้ข่าวสารด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยทั่วไป โดยให้เลือกตอบว่าได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยทั่วไปจากแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสาร 12 ตัวเลือก ประกอบด้วย การรับข่าวสารผ่านทาง การสื่อสารมวลชน การรับข่าวสารผ่านทาง การสื่อสารระหว่างบุคคล และการเข้าร่วมประชุม หรืออบรมบ้างหรือไม่ และความถี่ที่ได้รับจากแหล่งข้อมูลข่าวสารนั้นๆ ได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นประจำ บ่อยครั้ง นานๆ ครั้ง หรือไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเลย โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ตอบ เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นประจำ	ให้ 3 คะแนน
ตอบ เคยได้รับข้อมูลข่าวสารบ่อยครั้ง	ให้ 2 คะแนน
ตอบ เคยได้รับข้อมูลข่าวสารนานๆ ครั้ง	ให้ 1 คะแนน
ตอบ ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสาร	ให้ 0 คะแนน

เกณฑ์การจัดกลุ่มคะแนนเกี่ยวกับการวัดระดับการรับรู้ข่าวสารด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยทั่วไปของประชาชน พิจารณาโดยนำค่าเฉลี่ยมาคำนวณเทียบเป็นอัตราส่วนร้อย เมื่อเทียบกับคะแนนเต็ม และจัดแบ่งกลุ่มคะแนน ดังนี้

คะแนนร้อยละ 50 และต่ำกว่า (0 - 18 คะแนน)	หมายถึง	มีการรับรู้ข่าวสารในระดับต่ำ
คะแนนร้อยละ 51 – 75 (19 – 27 คะแนน)	หมายถึง	มีการรับรู้ข่าวสารในระดับปานกลาง
คะแนนร้อยละ 76 ขึ้นไป (28 – 36 คะแนน)	หมายถึง	มีการรับรู้ข่าวสารในระดับสูง

ตอนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยลักษณะคำถามเป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ 2 ตัวเลือก คือ ถูกหรือผิด ซึ่งในแต่ละข้อจะมีตัวเลือกที่ถูกต้องเพียงตัวเลือกเดียว จำนวน 10 ข้อ โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้

คำถามข้อที่ 1, 4, 5, 7, 8 เป็นคำถามเชิงลบ

ตอบ ผิด จึงถือว่าถูกต้อง จะได้ 1 คะแนน

ตอบ ถูก จึงถือว่าผิด จะได้ 0 คะแนน

คำถามข้อที่ 2, 3, 6, 9, 10 เป็นคำถามเชิงบวก

ตอบ ผิด จึงถือว่าผิด จะได้ 0 คะแนน

ตอบ ถูก จึงถือว่าถูกต้อง จะได้ 1 คะแนน

เกณฑ์การจัดกลุ่มคะแนนเกี่ยวกับการวัดระดับความรู้ทั่วไปในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชน พิจารณาโดยนำค่าเฉลี่ยมาคำนวณเทียบเป็นอัตราส่วนร้อย เมื่อเทียบกับคะแนนเต็ม และจัดแบ่งกลุ่มคะแนน ดังนี้

คะแนนร้อยละ 60 และต่ำกว่า	(0 – 6 คะแนน)	หมายถึง	มีความรู้ในระดับต่ำ
คะแนนร้อยละ 61 – 80	(7 – 8 คะแนน)	หมายถึง	มีความรู้ในระดับปานกลาง
คะแนนร้อยละ 81 ขึ้นไป	(9 – 10 คะแนน)	หมายถึง	มีความรู้ในระดับสูง

3.5 การสร้างแบบสอบถาม

การศึกษาในครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยศึกษาทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และปัจจัยที่มีอิทธิพลในด้านต่างๆจากหนังสือ เอกสาร ผลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาที่เกิดขึ้นในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลน ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
3. สร้างแบบวัดความรู้และนำเนื้อหาในแต่ละรายการมาแยกประเด็นและสร้างแบบวัดความรู้ตามเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ โดยพยายามให้ข้อคำถามตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง และสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยที่ได้กำหนดไว้
4. กำหนดขอบเขตเนื้อหาของคำถามในแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนดไว้ เพื่อให้ครอบคลุมในเรื่องที่ศึกษา และมีลักษณะที่ประชากรเป้าหมายสามารถตอบให้ข้อเท็จจริงได้ เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ประชากรตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา
5. นำแบบสอบถามที่สร้างเรียบร้อยแล้วไปทำการทดสอบ (Pre-test) กับประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งพักอาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน จำนวน 30 คน หลังจากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient of Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) เพื่อให้สามารถใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่แท้จริงได้

6. ส่วนการหาประสิทธิภาพของแบบวัดความรู้ทั่วไปในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาตินั้น จะนำแบบสอบถามที่ทดสอบแล้วมาตรวจและให้คะแนน โดยมีเกณฑ์ให้คะแนน 1 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบถูก และให้คะแนน 0 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบผิด แล้วนำมารวมคะแนนของแต่ละคน นำมาเรียงลำดับจากคะแนนสูงสุดลงมา ร้อยละ 27 ของผู้ตอบทั้งหมดเป็นกลุ่มสูง และเรียงคะแนนจากคะแนนต่ำสุดขึ้นมา ร้อยละ 27 ของจำนวนผู้ตอบทั้งหมดเป็นกลุ่มต่ำ จากนั้นนำมาวิเคราะห์รายข้อ (Item Analysis) เพื่อหาระดับความยากง่าย (Difficulty Level) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) โดยใช้เทคนิค 27% กลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ซึ่งมีสูตรการคำนวณ ดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, 2534 : 87)

$$\text{สูตร ค่าระดับความยากง่าย (P)} = \frac{P_H + P_L}{2n}$$

$$\text{สูตร ค่าอำนาจจำแนก (r)} = \frac{P_H - P_L}{N}$$

$$\begin{aligned} \text{เมื่อ } n &= \text{จำนวนผู้ตอบทั้งหมดในกลุ่มสูงหรือกลุ่มต่ำ} \\ P_H &= \text{จำนวนผู้ตอบถูกในแต่ละข้อในกลุ่มสูง} \\ P_L &= \text{จำนวนผู้ตอบถูกในแต่ละข้อในกลุ่มต่ำ} \end{aligned}$$

โดยมีเกณฑ์ในการเลือกข้อคำถามที่เหมาะสม คือ ข้อคำถามที่มีระดับความยากง่าย (P) ตั้งแต่ 0.20 - 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนกเป็นบวกไม่น้อยกว่า 0.20 (วิเชียร เกตุสิงห์, 2526 : 132) จากนั้นนำแบบวัดความรู้ดังกล่าวมาหาความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับอีกครั้งหนึ่ง

การหาประสิทธิภาพของแบบวัดความรู้ทั่วไปในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ พบว่าคำถามที่ใช้ในการวัดความรู้ในครั้งนี้มีจำนวน 7 ข้อ ที่มีดัชนีความยากง่ายระหว่าง 0.57 - 0.71 และมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.428 - 0.71 ซึ่งถือว่าเป็นคำถามที่มีความเหมาะสม ส่วนคำถามที่ใช้ในการวัดความรู้อีก 3 ข้อ พบว่ามีดัชนีความยากง่ายสูงถึง 0.92 และมีค่าอำนาจจำแนกเพียง 0.14 เท่านั้น จึงต้องนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ขอหนังสือผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปถึงผู้อำนวยการเขตบางขุนเทียน เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อขอความร่วมมือและประสานงานในเรื่องต่างๆกับเจ้าหน้าที่เขตบางขุนเทียน เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเดินทางไปในพื้นที่เพื่อเตรียมชุมชน โดยขอความร่วมมือจากประธานชุมชนทั้ง 6 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน ชุมชนเสาธง ชุมชนศรีกุมาร ชุมชนแสนตอ ชุมชนหลวงพ่อบุเต่า และชุมชนคลองพิทยาลงกรณ์ อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 9-10 ของแขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายที่จะทำการศึกษา เพื่อแจ้งให้ประชาชนรับทราบ พร้อมทั้งติดต่อนัดหมาย กำหนดวัน-เวลาในการเก็บข้อมูล

ผู้ศึกษานำแบบสอบถามไปสัมภาษณ์ประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้าครัวเรือน หรือคู่สมรส หรือสมาชิกที่เป็นตัวแทน ครัวเรือนละ 1 ท่าน ตามบ้านต่างๆตามที่ได้มีการประสานงานไว้กับประธานชุมชนแต่ละชุมชน ในกรณีที่บางครัวเรือนไม่อยู่บ้านหรือไม่สามารถให้ข้อมูลได้ ผู้ศึกษาจะกลับไปสำรวจซ้ำ เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างที่จะศึกษาให้เพียงพอแก่การวิเคราะห์ แต่หากครัวเรือนใดที่ผู้ศึกษากลับไปสำรวจซ้ำครบ 3 ครั้งแล้วแต่ไม่อยู่บ้านจะทำการตัดออกทันที โดยผู้ศึกษาจะเป็นผู้ถามคำถามตามแบบสอบถามกับประชากรกลุ่มตัวอย่างและกรอกคำตอบลงในแบบสอบถามจนเสร็จเรียบร้อย

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อมีการตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว จึงแปลงข้อมูลที่ได้มาให้เป็นรหัสตามคู่มือที่เตรียมไว้ จากนั้นทำการลงรหัสแบบสอบถาม บันทึกข้อมูล และนำข้อมูลทั้งหมดมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติต่างๆ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ปัจจัยทางประชากร คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ปัจจัยทางเศรษฐกิจ คือ ลักษณะการประกอบอาชีพ รายได้ ปัจจัยทางสังคม

คือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน การดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชน ปัจจัยภายนอก คือ การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยวิเคราะห์ด้วยการกระจายความถี่ (Frequency Distribution) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าต่ำสุด - สูงสุด (Minimum - Maximum) ตามระดับของตัวแปรอิสระที่แตกต่างกัน โดยสามารถแจกแจงรายละเอียดได้ดังนี้

- ตัวแปรอิสระที่มีการวัดระดับกลุ่ม (Nominal Scale) ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ลักษณะการประกอบอาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน และการดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชน นำเสนอโดยการกระจายความถี่ (Frequency Distribution) ร้อยละ (Percentage)

- ตัวแปรอิสระที่มีการวัดระดับอันดับ (Interval Scale) หรือระดับอัตราส่วน (Ratio Scale) ได้แก่ อายุ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ผู้ศึกษาใช้การกระจายความถี่ (Frequency Distribution) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าต่ำสุด - สูงสุด (Minimum - Maximum)

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Statistical Inference)

เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ โดยใช้ข้อมูลที่รวบรวมจากประชากรตัวอย่าง (Sample) มาสรุปผลเกี่ยวกับประชากรทั้งหมด (Populations) โดยใช้สถิติต่างๆ ดังต่อไปนี้

- ใช้การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่างๆ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะการประกอบอาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน การดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชน การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการ

อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ กับตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน เพื่อศึกษาว่าตัวแปรตามและตัวแปรอิสระแต่ละตัวแปรมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางใด มีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ และเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้

- ใช้การวิเคราะห์ความถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน กับตัวแปรอิสระ ทั้ง 11 ตัวแปร เพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยหรือตัวแปรใดบ้างที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน

- ใช้การวิเคราะห์ความถดถอยพหุแบบคัดเลือกเพิ่ม (Forward Multiple Regression Analysis) ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน กับตัวแปรอิสระ ทั้ง 11 ตัวแปรเพื่อศึกษาว่าปัจจัยใดหรือตัวแปรใดที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษาป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน โดยประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งพักอาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน ทั้งนี้ขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาใช้เกณฑ์กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 และเพื่อลดความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นกับผลการศึกษา จึงมีการเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น และเก็บแบบสอบถามจากทุกครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 ท่าน ซึ่งบุคคลนั้นจะเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรส หรือสมาชิกที่เป็นตัวแทนก็ได้ เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมด ในกรณีที่บางครัวเรือนไม่อยู่บ้านหรือไม่สามารถให้ข้อมูลได้ ผู้ศึกษาจะกลับไปสำรวจซ้ำ เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างที่จะศึกษาให้เพียงพอแก่การวิเคราะห์ แต่หากครัวเรือนใดที่ผู้ศึกษากลับไปสำรวจซ้ำครบ 3 ครั้งแล้วแต่ไม่อยู่บ้านจะทำการตัดออกทันที ทำให้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้จำนวน 390 ตัวอย่าง

ผลการศึกษาที่ได้จากการนำข้อมูลทั้งหมดในแบบสอบถามมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง สามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การกระจายความถี่ (Frequency Distribution) อัตราร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด (Minimum - Maximum) ตามระดับของตัวแปรอิสระที่แตกต่างกัน

ส่วนที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน กับตัวแปรอิสระต่างๆ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การแปรผันสองทาง (Bivariate Analysis) คือ การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) เพื่อศึกษาว่าตัวแปรตามและตัวแปรอิสระแต่ละตัวแปรมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางใด เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ และมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ โดยไม่ควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ

ส่วนที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง (Multivariate Analysis) โดยควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ เพื่อจะทดสอบว่าปัจจัยหรือตัวแปรใดมีบทบาทสำคัญที่สุดต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน ได้แก่

4.3.1 การวิเคราะห์ความถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน กับตัวแปรอิสระ ทั้ง 11 ตัวแปร เพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยหรือตัวแปรใดบ้างที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน

4.3.2 การวิเคราะห์ความถดถอยพหุแบบคัดเลือกเพิ่ม (Forward Multiple Regression Analysis) ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน กับตัวแปรอิสระ ทั้ง 11 ตัวแปรเพื่อศึกษาว่าปัจจัยใดหรือตัวแปรใดที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากที่สุด

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

การนำเสนอข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ปัจจัยทางประชากร คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ปัจจัยทางเศรษฐกิจ คือ ลักษณะการประกอบอาชีพ รายได้ ปัจจัยทางสังคม คือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน การดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชน ปัจจัยภายนอก คือ การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รวมไปถึงตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน ซึ่งมีรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างกันตามระดับของตัวแปร ดังนี้

- ตัวแปรเชิงคุณภาพ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ลักษณะการประกอบอาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน และการดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชน นำเสนอโดยการใช้การกระจายความถี่ (Frequency Distribution) และอัตราร้อยละ (Percentage)

- ตัวแปรเชิงปริมาณ ได้แก่ อายุ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน นำเสนอโดยการใช้การกระจายความถี่ (Frequency Distribution) อัตราร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด (Minimum - Maximum)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 การกระจายความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าต่ำสุด-สูงสุดของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยทางประชากร

ลักษณะทางประชากร	ความถี่	ร้อยละ
รวม	390	100.0
เพศ		
- ชาย	191	49.0
- หญิง	199	51.0
อายุ		
- 20 - 29 ปี	90	23.1
- 30 - 39 ปี	98	25.1
- 40 - 49 ปี	99	25.4
- 50 - 59 ปี	61	15.6
- 60 ปีขึ้นไป	42	10.8
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 40.71 ค่ามัธยฐาน (Median) = 40.00		
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 13.57		
ค่าต่ำสุด (Min.) = 20 ค่าสูงสุด (Max.) = 76		
ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	198	50.8
- มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	141	36.2
- อนุปริญญาหรือเทียบเท่าและปริญญาตรี	51	13.1

จากตารางที่ 2 แสดงคุณลักษณะทั่วไปทางประชากรของประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 390 คน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างเพศหญิงมีส่วนสูงกว่าเพศชาย (ร้อยละ 51.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 49.0)

ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างของการศึกษาส่วนใหญ่เป็นประชากรที่อยู่ในวัยกลางคนมีอายุเฉลี่ยประมาณ 41 ปี และเมื่อจำแนกอายุออกเป็น 5 กลุ่มอายุ พบว่า ประชากรกลุ่มอายุระหว่าง 40-

49 ปีมีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 25.4) รองลงมาคือกลุ่มอายุระหว่าง 30-39 ปี (ร้อยละ 25.1) กลุ่มอายุระหว่าง 20-29 ปี (ร้อยละ 23.1) กลุ่มอายุระหว่าง 50-59 ปี (ร้อยละ 15.6) และกลุ่มที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนน้อยที่สุด (ร้อยละ 10.8) ตามลำดับ

เมื่อศึกษาถึงระดับการศึกษาของประชากรตัวอย่างจึงพบว่า ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาถึงระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่ามีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 50.8) รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 36.2) และระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่าและปริญญาตรี มีสัดส่วนน้อยที่สุด (ร้อยละ 13.1) ตามลำดับ เนื่องจากประชากรที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงวัยกลางคน ซึ่งโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนที่ศึกษาในอดีต คือ โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์มีการเปิดสอนเพียงแค่ระดับการศึกษาภาคบังคับคือระดับประถมศึกษาเท่านั้น ประกอบกับความไม่สะดวกในการเดินทางไปศึกษายังพื้นที่อื่นๆ จึงทำให้ประชากรที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาเพียงแค่ระดับประถมศึกษาเท่านั้น เมื่อปัจจุบันโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนที่ศึกษาได้ขยายการเรียนการสอนถึงระดับมัธยมศึกษา และการเดินทางไปยังพื้นที่อื่นๆ มีความสะดวกสบายมากขึ้น จึงทำให้ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างบางส่วนที่มีอายุน้อยกว่ามีโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 การกระจายความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าต่ำสุด-สูงสุดของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	ความถี่	ร้อยละ
รวม	390	100.0
ลักษณะการประกอบอาชีพ		
อาชีพหลัก		
- ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ	19	4.9
- ทำการประมง / การเลี้ยงสัตว์น้ำ (การทำนากุ้ง)	219	56.2
- ค้าขาย / ประกอบธุรกิจส่วนตัว	45	11.5
- ลูกจ้าง / พนักงาน / รับจ้างทั่วไป	54	13.8
- ไม่ได้ประกอบอาชีพ (ไม่ได้ทำงาน / แม่บ้าน / นักศึกษา)	53	13.6
อาชีพเสริม		
- มีอาชีพเสริม (ทำประมง / ค้าขาย / รับจ้างทั่วไป)	80	20.5
- ไม่มีอาชีพเสริม	310	79.5
รายได้		
- ต่ำกว่า หรือเท่ากับ 5,000 บาท	110	28.2
- 5,001 – 10,000 บาท	163	41.8
- 10,001 บาทขึ้นไป	117	30.0
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 13,529.23	ค่ามัธยฐาน (Median) = 8,000.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 18,532.69		
ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 200,000	

จากตารางที่ 3 แสดงคุณลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจของประชากรที่ตกเป็นตัวอย่าง พบว่าประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงหรือการเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นอาชีพหลักมีสัดส่วนที่สูงที่สุด (ร้อยละ 56.2) เนื่องจากสภาพโดยทั่วไปของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนนี้มีสภาพเป็นพื้นที่ดินชายทะเลที่เป็นดินเลน เป็นแหล่งธาตุอาหารและที่อยู่

อาศัยของสัตว์น้ำนานาชนิด เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ประชาชนส่วนใหญ่จึงนิยมประกอบอาชีพประมงหรือการเลี้ยงสัตว์น้ำโดยเฉพาะการทำนากุ้งมากกว่าอาชีพอื่นๆ รองลงมาคือ กลุ่มที่ประกอบอาชีพเป็นลูกจ้าง พนักงาน และรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 13.8) กลุ่มที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ คือ ผู้ที่ไม่ได้ทำงาน เป็นแม่บ้าน หรือนักศึกษา (ร้อยละ 13.6) กลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าขาย หรือประกอบธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 11.5) และกลุ่มที่ประกอบอาชีพเป็นข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีสัดส่วนน้อยที่สุด (ร้อยละ 4.9) ตามลำดับ เมื่อศึกษาถึงการประกอบอาชีพเสริมพบว่าประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีการประกอบอาชีพเสริมอื่นๆ (ร้อยละ 79.5) โดยมีประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างเพียงบางส่วนเท่านั้นที่มีการประกอบอาชีพเสริมอื่นๆ เช่น ทำการประมงหรือเลี้ยงสัตว์น้ำ ค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว และรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 20.5)

เมื่อศึกษาถึงรายได้ของประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างพบว่าค่าเฉลี่ยและค่ามัธยฐานมีความแตกต่างกันอย่างมาก (ค่าเฉลี่ย 13,529.23 บาท เปรียบเทียบกับค่ามัธยฐาน 8,000.00 บาท) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 18,532.69 โดยประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างมีรายได้รวมต่อเดือนต่ำสุด 0 บาท เนื่องจากประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ได้รวมถึงประชากรที่เป็นแม่บ้าน นักศึกษา และผู้ว่างงานด้วย ซึ่งประชากรกลุ่มนี้เป็นผู้ที่ไม่มียาได้เลย และประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างมีรายได้รวมต่อเดือนสูงสุดถึง 200,000 บาท จึงกล่าวได้ว่าประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างมีความแตกต่างกันในเรื่องของระดับรายได้ค่อนข้างสูง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะประชากรที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงหรือเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นอาชีพหลัก ซึ่งอาชีพดังกล่าวเป็นอาชีพที่มีรายได้ที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับจำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการทำนากุ้งของแต่ละบุคคลหรือครอบครัว รวมไปถึงคุณภาพของน้ำและความอุดมสมบูรณ์ของแร่ธาตุในแต่ละบริเวณที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อผลผลิตและรายได้ที่จะได้รับจากการประกอบอาชีพประมงและการเลี้ยงสัตว์น้ำของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ส่งผลให้ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างแต่ละบุคคลมีรายได้แตกต่างกันมากน่าจะขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้าหรือขนาดของธุรกิจของประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างที่ประกอบอาชีพค้าขายและประกอบธุรกิจส่วนตัว

ตารางที่ 4 การกระจายความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าต่ำสุด-สูงสุดของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยทางสังคม

ลักษณะทางสังคม	ความถี่	ร้อยละ
รวม	390	100.0
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน		
- ต่ำกว่า หรือเท่ากับ 20 ปี	145	37.2
- 21-40 ปี	133	34.1
- 41 ปีขึ้นไป	112	28.7
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 29.18	ค่ามัธยฐาน (Median) = 30.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 17.21		
ค่าต่ำสุด (Min.) = 1	ค่าสูงสุด (Max.) = 76	
การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน		
- เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน	113	29.0
- ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดๆเลย	277	71.0
การมีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน		
- มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน	32	8.2
- ไม่มีตำแหน่งใดๆในชุมชน	358	91.8

จากตารางที่ 4 แสดงคุณลักษณะทั่วไปทางสังคมของประชากรที่ตกเป็นตัวอย่าง พบว่าประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเฉลี่ยประมาณ 29 ปี ซึ่งถือว่าเป็นระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลาดำเนินช้านาน เมื่อจำแนกระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนออกเป็น 3 ช่วง พบว่าประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่ำกว่า หรือเท่ากับ 20 ปี มีสัดส่วนที่สูงที่สุด (ร้อยละ 37.2) รองลงมาคือกลุ่มที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 21-40 ปี (ร้อยละ 34.1) และกลุ่มที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนน้อยที่สุด (ร้อยละ 28.7) ตามลำดับ

เมื่อจำแนกประชากรที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาตามการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชนพบว่าประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดๆเลยในชุมชนมีสัดส่วนสูงกว่าประชากรที่เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน (ร้อยละ 71.0 เปรียบเทียบกับ ร้อยละ 29.0) โดยประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์นิคมบ้านไร่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการก่อตั้งมาเป็นเวลานานตั้งแต่เมื่อเริ่มมีการจัดสรรที่ดินบริเวณนี้ให้ประชาชนได้เข้ามาอยู่อาศัยและประกอบอาชีพ แต่ปัจจุบันจำนวนสมาชิกลดจำนวนลงมาก เนื่องจากในแต่ละครอบครัวจะมีผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มนี้เพียงคนเดียวเท่านั้นและปัจจุบันเมื่อประชาชนได้รับโฉนดที่ดินเป็นของตนเองแล้ว จึงไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเป็นสมาชิกต่อไป รองลงมาคือการเป็นสมาชิกกลุ่มประมงหรือกลุ่มเกษตรกรผู้ทำประมง เนื่องจากประชากรที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงหรือเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นอาชีพหลักจึงนิยมเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มประมง หรือกลุ่มเกษตรกรผู้ทำประมงเพื่อจะได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของตนเอง

เมื่อจำแนกประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างของการศึกษาตามการดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชนพบว่าประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งใดๆในชุมชนมีสัดส่วนสูงกว่าประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างที่มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน (ร้อยละ 91.8 เปรียบเทียบกับ ร้อยละ 8.2) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากการตั้งบ้านเรือนของประชาชนในพื้นที่บริเวณนี้เป็นลักษณะกระจัดกระจายและประชาชนในชุมชนมีลักษณะการดำเนินชีวิตแบบปัจเจกบุคคล (Individualism) ประชาชนในชุมชนจึงไม่มีการรวมกลุ่มกันในการทำกิจกรรมใดๆ ตำแหน่งทางสังคมในชุมชนที่พบจึงมีเพียงตำแหน่งประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน และพระสงฆ์เท่านั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 การกระจายความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าต่ำสุด-สูงสุดของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรูปแบบการใช้หรือได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน

n = 390

รูปแบบการใช้ประโยชน์ จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน	ความถี่	ร้อยละ
ใช้ไม้จากป่าชายเลนมาทำเป็นพิน หรือเผาเป็นถ่าน		
ไม่ได้ใช้ประโยชน์เลย	345	88.5
ใช้ประโยชน์เป็นบางครั้ง	40	10.3
ใช้ประโยชน์บ่อยครั้ง	1	0.3
ใช้ประโยชน์เป็นประจำ	4	1.0
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 0.14	ค่ามัธยฐาน (Median) = 0.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.43	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
ใช้ไม้จากป่าชายเลนมาสร้างที่อยู่อาศัย หรือเครื่องใช้ไม้สอยภายในบ้าน หรือเพื่อขาย		
ไม่ได้ใช้ประโยชน์เลย	288	73.8
ใช้ประโยชน์เป็นบางครั้ง	89	22.8
ใช้ประโยชน์บ่อยครั้ง	10	2.6
ใช้ประโยชน์เป็นประจำ	3	0.8
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 0.30	ค่ามัธยฐาน (Median) = 0.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.56	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
ใช้สมุนไพรจากป่าชายเลนมาเป็นยารักษาโรค		
ไม่ได้ใช้ประโยชน์เลย	284	72.8
ใช้ประโยชน์เป็นบางครั้ง	85	21.8
ใช้ประโยชน์บ่อยครั้ง	9	2.3
ใช้ประโยชน์เป็นประจำ	12	3.1
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 0.36	ค่ามัธยฐาน (Median) = 0.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.68	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3

ตารางที่ 5 (ต่อ)

n = 390

รูปแบบการใช้ประโยชน์ จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน	ความถี่	ร้อยละ
นำสัตว์น้ำในบริเวณป่าชายเลนมาทำเป็นอาหารเพื่อบริโภค		
ไม่ได้ใช้ประโยชน์เลย	35	9.0
ใช้ประโยชน์เป็นบางครั้ง	93	23.8
ใช้ประโยชน์บ่อยครั้ง	70	17.9
ใช้ประโยชน์เป็นประจำ	192	49.2
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 2.07	ค่ามัธยฐาน (Median) = 2.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 1.04	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อประกอบอาชีพ ประมงหรือการเกษตร และสร้างรายได้ เช่น การจับสัตว์น้ำไปขาย การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการทำนากุ้ง		
ไม่ได้ใช้ประโยชน์เลย	79	20.3
ใช้ประโยชน์เป็นบางครั้ง	43	11.0
ใช้ประโยชน์บ่อยครั้ง	30	7.7
ใช้ประโยชน์เป็นประจำ	238	61.0
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 2.09	ค่ามัธยฐาน (Median) = 3.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 1.24	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
ใช้ประโยชน์จากสถานที่บริเวณป่าชายเลนเพื่อประกอบอาชีพ ค้าขายหรือบริการ และสร้างรายได้ เช่น จำหน่ายเครื่องดื่ม อาหาร สิ่งของที่ระลึก รวมไปถึงการมีรายได้จากการท่องเที่ยว ในรูปแบบต่างๆ เช่น การรับจ้างขับเรือรับ-ส่งผู้โดยสารและนักท่องเที่ยว		
ไม่ได้ใช้ประโยชน์เลย	295	75.6
ใช้ประโยชน์เป็นบางครั้ง	39	10.0
ใช้ประโยชน์บ่อยครั้ง	12	3.1
ใช้ประโยชน์เป็นประจำ	44	11.3
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 0.50	ค่ามัธยฐาน (Median) = 0.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 1.00	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3

ตารางที่ 5 (ต่อ)

n = 390

รูปแบบการได้รับประโยชน์ จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน	ความถี่	ร้อยละ
ได้รับประโยชน์จากป่าชายเลนในการป้องกันคลื่นลม และป้องกันการพังทลายของดินจากการกัดเซาะของน้ำทะเล		
ไม่ได้รับประโยชน์เลย	80	20.5
ได้รับประโยชน์น้อย	88	22.6
ได้รับประโยชน์ปานกลาง	54	13.8
ได้รับประโยชน์มาก	168	43.1
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 1.79	ค่ามัธยฐาน (Median) = 2.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 1.20	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
เป็นสถานที่เพื่อการสนทนาการ กีฬา ท่องเที่ยว ให้ความร่มรื่น และสร้างความเพลิดเพลิน		
ไม่ได้รับประโยชน์เลย	68	17.4
ได้รับประโยชน์น้อย	148	37.9
ได้รับประโยชน์ปานกลาง	44	11.3
ได้รับประโยชน์มาก	130	33.3
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 1.61	ค่ามัธยฐาน (Median) = 1.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 1.12	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม		
ไม่ได้รับประโยชน์เลย	98	25.1
ได้รับประโยชน์น้อย	132	33.8
ได้รับประโยชน์ปานกลาง	56	14.4
ได้รับประโยชน์มาก	104	26.7
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 1.43	ค่ามัธยฐาน (Median) = 1.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 1.13	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
รวมคะแนนการใช้หรือได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนบางขุนเทียน		
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 10.29	ค่ามัธยฐาน (Median) = 10.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 4.69	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 24

จากตารางที่ 5 แสดงรูปแบบการใช้หรือได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนของประชากรที่ตกเป็นตัวอย่าง พบว่าประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างมีระดับการใช้หรือได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 10.29 ซึ่งประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างมีระดับการใช้หรือได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลนแตกต่างกันไปตามรูปแบบต่างๆ ดังนี้

ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างโดยส่วนใหญ่มักจะใช้ประโยชน์ทางตรงจากแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนบางขุนเทียนในด้านเป็นแหล่งน้ำทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการประกอบอาชีพประมงหรือการเกษตร และสร้างรายได้ เช่น การจับสัตว์น้ำไปขาย การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการทำนาเกลือธรรมชาติ และนำพืชหรือสัตว์น้ำในบริเวณป่าชายเลนมาทำเป็นอาหารเพื่อบริโภค โดยมีค่าเฉลี่ย 2.09 และ 2.07 ตามลำดับ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของพื้นที่ที่ศึกษามีความอุดมสมบูรณ์ของแร่ธาตุและสัตว์น้ำนานาชนิด วิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนจึงมีความเกี่ยวข้องกับการจับสัตว์น้ำเพื่อการดำรงชีพทั้งด้านเป็นอาหาร และเพื่อสร้างรายได้มาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างส่วนใหญ่ยังมีการได้รับประโยชน์ทางอ้อมจากป่าชายเลนในการป้องกันคลื่นลม และป้องกันการพังทลายของดินจากการกัดเซาะของน้ำทะเล โดยมีค่าเฉลี่ย 1.79 เมื่อแจกแจงตามระดับการได้รับประโยชน์ พบว่า ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์ทางอ้อมจากแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนในด้านการป้องกันคลื่นลม และการป้องกันการพังทลายของดินจากการกัดเซาะของน้ำทะเลในระดับมากเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุด (ร้อยละ 43.1) ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ตามชายฝั่งทะเลโดยทั่วไปที่มักใช้ป่าชายเลนเป็นแนวกันชนของพื้นดินและน้ำทะเล ช่วยป้องกันการพังทลายของดิน และการกัดเซาะของน้ำทะเล เนื่องจากป่าชายเลนมีบทบาทในด้านการอนุรักษ์พื้นที่ชายฝั่งทะเล และรักษาระบบนิเวศน์ชายฝั่งได้เป็นอย่างดี

ส่วนการได้รับประโยชน์ทางอ้อมจากป่าชายเลนในด้านอื่นๆ พบว่า ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างมีการได้รับประโยชน์จากป่าชายเลนโดยเป็นสถานที่เพื่อการสันทนาการ กีฬา การท่องเที่ยวให้ความร่มรื่น และสร้างความเพลิดเพลิน โดยมีค่าเฉลี่ย 1.61 เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีค่าเฉลี่ย 1.43 และใช้สถานที่บริเวณป่าชายเลนเพื่อประกอบอาชีพค้าขายหรือบริการเพื่อสร้างรายได้ โดยมีค่าเฉลี่ย 0.50 ตามลำดับ เมื่อแจกแจงถึงระดับการใช้สถานที่บริเวณป่าชายเลนเพื่อประกอบอาชีพค้าขายหรือบริการเพื่อสร้างรายได้ จึงพบว่าประชากรในพื้นที่ที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองไม่ได้ใช้หรือไม่ได้รับประโยชน์จากแหล่งเที่ยว

ป่าชายเลนในด้านนี้เลยมีสัดส่วนที่สูงมาก (ร้อยละ 75.6) รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าตนเองใช้ประโยชน์เป็นประจำหรือได้รับประโยชน์มาก (ร้อยละ 11.3) กลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าตนเองใช้ประโยชน์เป็นบางครั้งเท่านั้นหรือได้รับประโยชน์น้อย (ร้อยละ 10.0) และกลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าตนเองใช้ประโยชน์บ่อยครั้งหรือได้รับประโยชน์ปานกลาง (ร้อยละ 3.1) ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะประชากรที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการเดินทางมาพื้นที่บริเวณนี้ยังไม่สะดวกสบายอย่างมาก พื้นที่บริเวณดังกล่าวจึงไม่ได้มีความสำคัญในด้านการท่องเที่ยวมากนัก ทำให้ประชาชนในพื้นที่ยังไม่มี ความกระตือรือร้นที่จะใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนเพื่อสร้างงานและรายได้ โดยการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม และการรับจ้างขับเรือรับ-ส่งนักท่องเที่ยวในการเที่ยวชมธรรมชาติเท่าที่ควร ถึงแม้ว่าหน่วยงานต่างๆ จะพยายามผลักดันให้พื้นที่ชายฝั่งทะเลและป่าชายเลนบริเวณนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเชิงอนุรักษ์ โดยพัฒนาให้เป็นศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์ธรรมชาติป่าชายเลน และมีการสร้างสะพานเส้นทางเดินศึกษาป่าชายเลนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนบางขุนเทียน รวมทั้งป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งทะเลที่เหลืออยู่ ซึ่งโครงการดังกล่าวน่าจะมีส่วนช่วยให้ประชาชนในพื้นที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่บริเวณนี้ทั้งในด้านการเป็นสถานที่ท่องเที่ยว เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งช่วยสร้างงานและรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ เช่น การจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม และการรับจ้างขับเรือรับ-ส่งผู้โดยสารและนักท่องเที่ยวในการเที่ยวชมธรรมชาติ แต่จากการลงพื้นที่ที่กลับพบว่าถึงแม้จะมีประชาชนทั่วไปให้ความสนใจเข้ามาท่องเที่ยวและใช้บริการต่างๆ ในพื้นที่บริเวณป่าชายเลนบางขุนเทียนพอสมควร แต่ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่กลับไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาพื้นที่บริเวณนี้อย่างแท้จริง เนื่องจากการให้บริการต่างๆ ทั้งการจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม และการรับจ้างขับเรือรับ-ส่งผู้โดยสาร และนักท่องเที่ยวในการเที่ยวชมธรรมชาติโดยส่วนใหญ่จะมีบุคคลภายนอกเป็นเจ้าของกิจการ และมีการจ้างประชาชนในพื้นที่มาทำงานเพียงบางส่วนเท่านั้น ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคตควรส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีโอกาสใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวในด้านนี้ให้มากขึ้น

เมื่อศึกษาถึงรูปแบบการใช้ประโยชน์โดยตรงจากป่าชายเลน พบว่า ประชากรที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้มีการนำไม้จากป่าชายเลนมาใช้ประโยชน์โดยตรงเลย คือ มีการนำสมุนไพรรักษาโรคจากป่าชายเลนมาเป็นยารักษาโรค เช่น การนำใบขลุ่ยมาทำเป็นชาสมุนไพรรักษาโรค โดยเฉลี่ยเพียง 0.36, รองลงมา คือ การนำไม้จากป่าชายเลนมาสร้างที่อยู่อาศัยหรือเครื่องใช้ไม้สอยภายในบ้านหรือเพื่อขาย และการนำไม้จากป่าชายเลนมาทำเป็นฟืน หรือเผาเป็นถ่าน มีค่าเฉลี่ย 0.30 และ 0.14 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 การกระจายความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าต่ำสุด-สูงสุดของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

n = 390

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	ตอบ ถูก	ร้อยละ	ค่า เฉลี่ย	S.D.
- การทิ้งเศษอาหารลงในทะเลไม่ถือว่าเป็นการให้อาหารแก่สัตว์น้ำ แต่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว	254	65.1	0.65	0.48
- การปล่อยน้ำเสียลงในลำคลองเป็นบ่อเกิดของเชื้อโรค และจะแพร่กระจายไปสู่ประชาชนในชุมชน	308	79.0	0.79	0.41
- เราสามารถช่วยกันลดปริมาณขยะที่เกิดจากครัวเรือนลงได้ โดยนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆ เช่น การนำไปรีไซเคิล	319	81.8	0.82	0.39
- ประชาชนควรจะช่วยกันปลูกต้นไม้ทดแทน เมื่อป่าไม้ถูกทำลายลง	312	80.0	0.80	0.40
- ประชาชนทุกคนในชุมชนมีหน้าที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว	325	83.3	0.83	0.37
- การจัดตั้งศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนถือเป็นส่วนหนึ่งของ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเป็นการป้องกันไม่ให้แหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนบางชุมชนเกิดความเสื่อมโทรม	349	89.5	0.89	0.31
- การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ไม่ได้หมายถึง การเก็บรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเอาไว้เฉยๆ โดยไม่มีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงใดๆ เลย เหมือน การเก็บรักษาไว้ในรูปภาพ แต่จะต้องมีการนำมาใช้ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ	195	50.0	0.50	0.50

ตารางที่ 6 (ต่อ)

n = 390

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	ตอบ ถูก	ร้อยละ	ค่า เฉลี่ย	S.D.
- การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คือ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างประหยัดและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำรงชีวิต ของมนุษย์ให้มากที่สุด และก่อให้เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด	209	53.6	0.54	0.50
- เมื่อประชากรมีจำนวนมากขึ้น จึงมีการนำทรัพยากรธรรมชาติ มาใช้ประโยชน์ต่างๆเพิ่มขึ้น ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเกิด ความเสื่อมโทรม และมีจำนวนลดลง	262	67.2	0.67	0.47
- ทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดต่างมีความสัมพันธ์กันอย่าง ใกล้ชิด การกระทำต่อทรัพยากรอย่างหนึ่งจะมีผลต่อ ทรัพยากรอีกอย่างหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก ดังนั้นการที่ป่า ชายเลนเกิดความเสื่อมโทรมและลดจำนวนลงจึงส่งผล กระทบต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลนด้วย	342	87.7	0.88	0.33
รวมคะแนนความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชน		ค่าต่ำสุด (Min.) = 0 ค่าสูงสุด (Max.) = 10	7.37	2.14

จากตารางที่ 6 แสดงถึงความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในแต่ละประเด็นของประชากรที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยประชากรที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 7.37

ตารางที่ 7 การกระจายความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าต่ำสุด-สูงสุดของประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

n = 390

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับ การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากสื่อต่างๆ	ความถี่	ร้อยละ
จากวิทยุ		
ไม่เคยได้รับข่าวสารเลย	128	32.8
เคยได้รับข่าวสารนานๆครั้ง	117	30.0
เคยได้รับข่าวสารบ่อยครั้ง	88	22.6
เคยได้รับข่าวสารเป็นประจำ	57	14.6
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 1.19	ค่ามัธยฐาน (Median) = 1.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 1.05	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
จากโทรทัศน์		
ไม่เคยได้รับข่าวสารเลย	35	9.0
เคยได้รับข่าวสารนานๆครั้ง	90	23.1
เคยได้รับข่าวสารบ่อยครั้ง	140	35.9
เคยได้รับข่าวสารเป็นประจำ	125	32.1
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 1.91	ค่ามัธยฐาน (Median) = 2.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.95	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
จากหนังสือพิมพ์		
ไม่เคยได้รับข่าวสารเลย	130	33.3
เคยได้รับข่าวสารนานๆครั้ง	141	36.2
เคยได้รับข่าวสารบ่อยครั้ง	80	20.5
เคยได้รับข่าวสารเป็นประจำ	39	10.0
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 1.07	ค่ามัธยฐาน (Median) = 1.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.97	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3

ตารางที่ 7 (ต่อ)

n = 390

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับ การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากสื่อต่างๆ	ความถี่	ร้อยละ
จากวารสาร นิตยสาร หรือจากแผ่นพับ ใบปลิว		
ไม่เคยได้รับข่าวสารเลย	188	48.2
เคยได้รับข่าวสารนานๆครั้ง	141	36.2
เคยได้รับข่าวสารบ่อยครั้ง	47	12.1
เคยได้รับข่าวสารเป็นประจำ	14	3.6
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 0.71	ค่ามัธยฐาน (Median) = 1.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.81	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
จากป้ายประกาศ หรือป้ายประชาสัมพันธ์		
ไม่เคยได้รับข่าวสารเลย	98	25.1
เคยได้รับข่าวสารนานๆครั้ง	166	42.6
เคยได้รับข่าวสารบ่อยครั้ง	90	23.1
เคยได้รับข่าวสารเป็นประจำ	36	9.2
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 1.16	ค่ามัธยฐาน (Median) = 1.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.91	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
จากเว็บไซต์ต่างๆทางอินเทอร์เน็ต		
ไม่เคยได้รับข่าวสารเลย	295	75.6
เคยได้รับข่าวสารนานๆครั้ง	68	17.4
เคยได้รับข่าวสารบ่อยครั้ง	22	5.6
เคยได้รับข่าวสารเป็นประจำ	5	1.3
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 0.33	ค่ามัธยฐาน (Median) = 0.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.64	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3

ตารางที่ 7 (ต่อ)

n = 390

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับ การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากสื่อต่างๆ	ความถี่	ร้อยละ
จากหอกระจายข่าวภายในชุมชน		
ไม่เคยได้รับข่าวสารเลย	304	77.9
เคยได้รับข่าวสารนานๆครั้ง	61	15.6
เคยได้รับข่าวสารบ่อยครั้ง	17	4.4
เคยได้รับข่าวสารเป็นประจำ	8	2.1
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 0.31	ค่ามัธยฐาน (Median) = 0.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.65	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
จากบุคคลในครอบครัว สมาชิกในครัวเรือน หรือญาติพี่น้อง		
ไม่เคยได้รับข่าวสารเลย	111	28.5
เคยได้รับข่าวสารนานๆครั้ง	147	37.7
เคยได้รับข่าวสารบ่อยครั้ง	89	22.8
เคยได้รับข่าวสารเป็นประจำ	43	11.0
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 1.16	ค่ามัธยฐาน (Median) = 1.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.96	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
จากเพื่อน หรือเพื่อนบ้าน		
ไม่เคยได้รับข่าวสารเลย	106	27.2
เคยได้รับข่าวสารนานๆครั้ง	158	40.5
เคยได้รับข่าวสารบ่อยครั้ง	95	24.4
เคยได้รับข่าวสารเป็นประจำ	31	7.9
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 1.13	ค่ามัธยฐาน (Median) = 1.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.90	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3

ตารางที่ 7 (ต่อ)

n = 390

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับ การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากสื่อต่างๆ	ความถี่	ร้อยละ
จากผู้นำชุมชน เช่น ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน พระสงฆ์ ฯลฯ		
ไม่เคยได้รับข่าวสารเลย	92	23.6
เคยได้รับข่าวสารนานๆครั้ง	148	38.2
เคยได้รับข่าวสารบ่อยครั้ง	84	21.5
เคยได้รับข่าวสารเป็นประจำ	65	16.7
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 1.31	ค่ามัธยฐาน (Median) = 1.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 1.01	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
จากเจ้าหน้าที่ของทางราชการ เช่น เจ้าหน้าที่ประมง เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ปกครอง เจ้าหน้าที่พัฒนากร		
ไม่เคยได้รับข่าวสารเลย	159	40.8
เคยได้รับข่าวสารนานๆครั้ง	159	40.8
เคยได้รับข่าวสารบ่อยครั้ง	51	13.1
เคยได้รับข่าวสารเป็นประจำ	21	5.4
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 0.83	ค่ามัธยฐาน (Median) = 1.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.85	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
จากการเข้าร่วมประชุม / อบรม		
ไม่เคยได้รับข่าวสารเลย	192	49.2
เคยได้รับข่าวสารนานๆครั้ง	149	38.2
เคยได้รับข่าวสารบ่อยครั้ง	32	8.2
เคยได้รับข่าวสารเป็นประจำ	17	4.4
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 0.68	ค่ามัธยฐาน (Median) = 1.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.80	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
รวมคะแนนการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับ	ค่าเฉลี่ย (Mean) = 11.79	
การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	ค่ามัธยฐาน (Median) = 12.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 6.07	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 28

จากตารางที่ 7 แสดงการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากสื่อต่างๆ ของประชากรที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่าประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างมีระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ โดยมีค่าเฉลี่ย 11.79 ซึ่งประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างมีระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากสื่อต่างๆ ดังนี้

ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติผ่านทางสื่อสารมวลชนประเภทโทรทัศน์มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 1.91 เนื่องจากสื่อโทรทัศน์เป็นสื่ออิสระ และเป็นช่องทางที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่ายและประชาชนโดยทั่วไปมักจะมีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างๆผ่านทางโทรทัศน์เป็นประจำอยู่แล้ว ดังนั้นประชาชนจึงได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติผ่านสื่อสารมวลชนประเภทโทรทัศน์มากที่สุด

เมื่อศึกษาถึงการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากสื่อบุคคล พบว่า ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติผ่านทางผู้นำชุมชน เช่น ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน พระสงฆ์ ฯลฯ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 1.31 เนื่องจากประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชนมีหน้าที่ต้องเข้าร่วมประชุมกับสำนักงานเขตบางขุนเทียนเป็นประจำทุกเดือนเพื่อรับทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนของตน รวมไปถึงข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและประชาชนในชุมชนทั้ง 6 ชุมชน จึงทำให้บุคคลเหล่านี้มีหน้าที่ต้องนำข่าวสารเหล่านั้นมาแจ้งให้ประชาชนที่อยู่ในชุมชนของตนทราบอยู่เสมอ ดังนั้นประชาชนในชุมชนจึงได้รับข่าวสารจากผู้นำชุมชนมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับที่ได้รับข่าวสารจากสื่อบุคคลอื่นๆ

เมื่อศึกษาถึงการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติผ่านทางสื่อเฉพาะกิจ คือ ทางอินเทอร์เน็ตโดยผ่านเว็บไซต์ต่างๆ และหอกระจายข่าวภายในชุมชน พบว่า ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากสื่อเหล่านี้เลย เนื่องจากพื้นที่เป้าหมายในการศึกษาทั้ง 6 ชุมชนนั้นไม่มีการติดตั้งหอกระจายข่าวภายในชุมชน แต่โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ที่ตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนมักจะเป็นสถานที่ศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชายเลนบางขุนเทียนด้วย ดังนั้นหากมีกิจกรรมหรือข้อมูลข่าวสารใดๆที่เป็นประโยชน์กับทางชุมชนในพื้นที่ ทางโรงเรียนจะมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนที่อยู่ในละแวกใกล้เคียงได้รับทราบผ่านทางเสียงตามสายของทางโรงเรียนเป็นครั้งคราว

ตารางที่ 8 การกระจายความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน

n = 390

ลักษณะการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บริเวณป่าชายเลน	ความถี่	ร้อยละ
การมีส่วนร่วมช่วยรักษาความสะอาดบริเวณรอบ ๆ บ้านเรือนของตนเอง และแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน โดยการทิ้งขยะ และเศษอาหารที่เหลือจากการใช้ ลงในถังขยะที่ทางราชการจัดไว้ให้		
ไม่เคยทิ้งลงในถังขยะเลย	125	32.1
เคยทิ้งลงในถังขยะนานๆ ครั้ง	87	22.3
เคยทิ้งลงในถังขยะบ่อยครั้ง	89	22.8
เคยทิ้งลงในถังขยะทุกครั้ง	89	22.8
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 1.36	ค่ามัธยฐาน (Median) = 1.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 1.15	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
การเสียสละเวลาและแรงงานเพื่อร่วมเก็บขยะและทำความสะอาดแหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน		
ไม่เคยร่วมกิจกรรมเลย	163	41.8
เคยร่วมกิจกรรมนานๆ ครั้ง	132	33.8
เคยร่วมกิจกรรมบ่อยครั้ง	60	15.4
เคยร่วมกิจกรรมทุกครั้ง	35	9.0
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 0.92	ค่ามัธยฐาน (Median) = 1.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.96	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3

ตารางที่ 8 (ต่อ)

n = 390

ลักษณะการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน	ความถี่	ร้อยละ
การปลูกต้นไม้ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนเพื่อทดแทนบริเวณที่เกิดความเสียหายให้อยู่ในสภาพเดิม หรือปลูกเพิ่มเติมเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น		
ไม่เคยร่วมกิจกรรมเลย	88	22.6
เคยร่วมกิจกรรมนานๆครั้ง	134	34.4
เคยร่วมกิจกรรมบ่อยครั้ง	116	29.7
เคยร่วมกิจกรรมทุกครั้ง	52	13.3
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 1.34	ค่ามัธยฐาน (Median) = 1.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.97	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
การชักชวนเพื่อนบ้านหรือบุคคลอื่นๆให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้ชายเลนเพื่อเป็นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน		
ไม่เคยร่วมชักชวนใครเลย	169	43.3
เคยร่วมชักชวนเพื่อนบ้านหรือบุคคลอื่นนานๆครั้ง	114	29.2
เคยร่วมชักชวนเพื่อนบ้านหรือบุคคลอื่นบ่อยครั้ง	75	19.2
เคยร่วมชักชวนเพื่อนบ้านหรือบุคคลอื่นทุกครั้ง	32	8.2
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 0.92	ค่ามัธยฐาน (Median) = 1.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.97	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโทษของการตัดไม้ทำลายป่าชายเลน และประโยชน์ของการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนบางขุนเทียนแก่ผู้อื่น		
ไม่เคยร่วมให้ข้อมูลข่าวสารเลย	161	41.3
เคยร่วมให้ข้อมูลข่าวสารนานๆครั้ง	123	31.5
เคยร่วมให้ข้อมูลข่าวสารบ่อยครั้ง	71	18.2
เคยร่วมให้ข้อมูลข่าวสารทุกครั้ง	35	9.0
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 0.95	ค่ามัธยฐาน (Median) = 1.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.98	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3

ตารางที่ 8 (ต่อ)

n = 390

ลักษณะการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน	ความถี่	ร้อยละ
การเข้าร่วมปรึกษาหารือหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำพื้นที่บริเวณป่าชายเลนให้เป็นแหล่งความรู้ธรรมชาติ หรือที่ชมทิวทัศน์		
ไม่เคยร่วมแสดงความคิดเห็นเลยเลย	196	50.3
เคยร่วมแสดงความคิดเห็นนานๆครั้ง	105	26.9
เคยร่วมแสดงความคิดเห็นบ่อยครั้ง	53	13.6
เคยร่วมแสดงความคิดเห็นทุกครั้ง	36	9.2
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 0.82	ค่ามัธยฐาน (Median) = 0.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.99	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
การออกเงินหรือบริจาคสิ่งของ วัสดุอุปกรณ์ รวมไปถึงฝึกโยกทางหรือต้นกล้าต่างๆ ให้กับโครงการที่เกี่ยวข้องกับการปลูกป่าชายเลนหรือรักษาป่าชายเลนในชุมชนของท่านให้อยู่ในสภาพที่ดี		
ไม่เคยร่วมออกเงิน หรือบริจาคสิ่งใดเลย	169	43.3
เคยร่วมออกเงิน หรือบริจาคสิ่งของต่าง ๆ นานๆครั้ง	126	32.3
เคยร่วมออกเงิน หรือบริจาคสิ่งของต่างๆบ่อยครั้ง	55	14.1
เคยร่วมออกเงิน หรือบริจาคสิ่งของทุกครั้ง	40	10.3
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 0.91	ค่ามัธยฐาน (Median) = 1.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.99	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
การติดต่อประสานงานเพื่อขอความร่วมมือหรือขอรับทุนสนับสนุนงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรมการปลูกป่าชายเลนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือองค์กรเอกชนต่างๆ		
ไม่เคยร่วมกิจกรรมเลย	273	70.0
เคยร่วมกิจกรรมนานๆครั้ง	77	19.7
เคยร่วมกิจกรรมบ่อยครั้ง	29	7.4
เคยร่วมกิจกรรมทุกครั้ง	11	2.8
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 0.43	ค่ามัธยฐาน (Median) = 0.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.75	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3

ตารางที่ 8 (ต่อ)

n = 390

ลักษณะการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน	ความถี่	ร้อยละ
การเข้าร่วมออกกฎระเบียบข้อบังคับ และทำป้ายประกาศ ห้ามทำลายแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เช่น การห้ามตัดต้นไม้ หรือห้ามทิ้งขยะ เพื่อควบคุมดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน		
ไม่เคยร่วมกิจกรรมเลย	260	66.7
เคยร่วมกิจกรรมนานๆ ครั้ง	87	22.3
เคยร่วมกิจกรรมบ่อยครั้ง	26	6.7
เคยร่วมกิจกรรมทุกครั้ง	17	4.4
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 0.49	ค่ามัธยฐาน (Median) = 0.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.80	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
การว่ากล่าวตักเตือนหรือแจ้งให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องให้ทราบ เมื่อพบเห็นว่ามีผู้ลักลอบตัดไม้ในป่าชายเลน ปล่อยน้ำเสียลงสู่ทะเล หรือทิ้งขยะ ในบริเวณป่าชายเลน เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาต่อไป		
ไม่เคว่ากล่าวตักเตือนหรือแจ้งเจ้าหน้าที่เลย	195	50.0
เคว่ากล่าวตักเตือนหรือแจ้งเจ้าหน้าที่นานๆ ครั้ง	116	29.7
เคว่ากล่าวตักเตือนหรือแจ้งเจ้าหน้าที่บ่อยครั้ง	38	9.7
เคว่ากล่าวตักเตือนหรือแจ้งเจ้าหน้าที่ทุกครั้ง	41	10.5
ค่าเฉลี่ย (Mean) = 0.81	ค่ามัธยฐาน (Median) = 0.50	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 0.99	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 3
รวมคะแนนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน	ค่าเฉลี่ย (Mean) = 8.95	
	ค่ามัธยฐาน (Median) = 8.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) = 5.70	ค่าต่ำสุด (Min.) = 0	ค่าสูงสุด (Max.) = 29

จากตารางที่ 8 แสดงถึงลักษณะการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน พบว่า ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนบางชุมชนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ มีค่าเฉลี่ยเพียง 8.95 เท่านั้น โดยเมื่อจำแนกตามลักษณะการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน เขตบางชุมชนที่ตกเป็นตัวอย่างมีความถี่ในการเข้าร่วมอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนบางชุมชนโดยการปลูกต้นไม้ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนเพื่อทดแทนบริเวณที่เกิดความเสียหายให้อยู่ในสภาพเดิม หรือปลูกเพิ่มเติมเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นมากกว่าการมีส่วนร่วมในรูปแบบอื่นๆ และการมีส่วนร่วมของประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างในลำดับรองลงมา คือ การทิ้งขยะและเศษอาหารที่เหลือจากการบริโภคลงในถังขยะตามที่ทางหน่วยงานราชการจัดไว้ให้ เพื่อเป็นการรักษาความสะอาดบริเวณรอบๆบ้านเรือนของตนเอง และแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน เนื่องจากการมีส่วนร่วมในรูปแบบดังกล่าวเป็นสิ่งที่ประชาชนสามารถปฏิบัติได้เป็นประจำในชีวิตประจำวัน โดยไม่จำเป็นต้องรอโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเหมือนในรูปแบบอื่นๆ เพราะในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนโดยทั่วไปย่อมต้องมีขยะและเศษอาหารเกิดขึ้นทุกวัน แต่หากประชาชนช่วยกันรักษาความสะอาดโดยการทิ้งขยะและเศษอาหารให้เป็นที่ไม่ทิ้งตามที่ต่างๆ ทั้งในลำคลองหรือทะเล ก็จะเป็นการรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้ และยังช่วยป้องกันไม่ให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมส่วนรวมได้อีกด้วย

เมื่อแจกแจงถึงระดับความถี่ในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนบางชุมชน โดยการทิ้งขยะและเศษอาหารที่เหลือจากการใช้ลงในถังขยะที่ทางกรุงเทพมหานครจัดไว้ให้ เพื่อเป็นการรักษาความสะอาดบริเวณรอบๆบ้านเรือนของตนเอง และแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน จึงพบว่า 1 ใน 3 ของประชากรในพื้นที่ที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างไม่เคยทิ้งขยะและเศษอาหารที่เหลือจากการใช้ลงในถังขยะที่ทางกรุงเทพมหานครจัดไว้ให้เลย (ร้อยละ 32.1) ถึงแม้จะพบว่าในพื้นที่บริเวณโดยรอบแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางชุมชนที่มีถังขยะของทางกรุงเทพมหานครตั้งอยู่ทั่วไปทั้ง 6 ชุมชน แต่อาจเป็นเพราะพื้นที่บริเวณนี้อยู่ในแถบชานเมือง การเดินทางเข้ามาจัดการเก็บขยะในพื้นที่บริเวณนี้มีความไม่สะดวก ต้องใช้เวลาและงบประมาณในการเดินทางมาก และประชาชนส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนติดลำคลองต่างๆตามสภาพพื้นที่ทางกายภาพ การดำเนินการเก็บขยะในพื้นที่บริเวณนี้จึงต้องใช้เรือเท่านั้น ประกอบกับทางสำนักงานเขตบางชุมชนมีอุปกรณ์และงบประมาณอย่างจำกัด ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่นอกเขตบริการเก็บขยะของทางกรุงเทพมหานคร มีประชาชนเพียงบางส่วนที่อาศัยอยู่บริเวณริมถนนคลองพิทยาลงกรณ์เท่านั้นที่อยู่ในเขตบริการเก็บขยะของทางกรุงเทพมหานครและรถขยะสามารถเข้ามาจัดเก็บได้ ประชาชนโดยส่วน

ใหญ่ในพื้นที่บริเวณนี้จึงไม่เห็นความจำเป็นในการทิ้งขยะและเศษอาหารที่เหลือจากการใช้ในแต่ละวันลงในถังขยะ แต่มักจะนำขยะเหล่านั้นมากำจัดกันเองโดยวิธีการขุดหลุมฝังหรือเผา

เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ประชาชนไม่เคยมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน โดยการทิ้งขยะหรือเศษอาหารลงในถังขยะเลย เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีการตั้งบ้านเรือนติดลำคลองต่างๆตามสภาพทางกายภาพของพื้นที่ จึงมักจะทิ้งขยะและเศษอาหารที่เหลือจากการใช้ลงในลำคลอง ซึ่งลำคลองต่างๆเหล่านี้มีการติดต่อกับทะเลอ่าวไทยทำให้กระแสน้ำในลำคลองเหล่านี้มีการเคลื่อนที่ขึ้นลงไปมาอยู่ตลอดเวลาตามกระแสน้ำขึ้นลงของทะเล ดังนั้นเมื่อมีการทิ้งขยะและเศษอาหารลงในลำคลองแล้วขยะเหล่านั้นจะถูกกระแสน้ำพัดพาไปยังบริเวณอื่นๆต่อไป ทำให้ประชาชนเหล่านี้ไม่ทราบว่ากาทิ้งขยะและเศษอาหารลงในลำคลองของตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาน้ำเน่าเสียและทำให้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลนเกิดความเสื่อมโทรมได้ แต่ประชาชนเหล่านี้เชื่อว่าต้นเหตุเพียงประการเดียวของปัญหาน้ำเน่าเสียในลำคลองของพื้นที่บริเวณนี้เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆที่ตั้งอยู่เป็นจำนวนมากในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดสมุทรปราการ เพราะพื้นที่บริเวณนี้มีลักษณะเป็นแอ่งโค้งลึกเข้ามาตรงกลาง โดยด้านซ้ายและขวามีการจัดสรรพื้นที่เป็นที่ดินประเภทอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดสมุทรปราการเมื่อมีกระแสน้ำพัดน้ำทะเลเข้าสู่ชายฝั่งพื้นที่บริเวณนี้ก็กลายเป็นแหล่งรองรับน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆที่ปล่อยน้ำเสียลงสู่ทะเลอ่าวไทย โดยไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกาทิ้งเศษอาหารและขยะต่างๆที่เหลือจากการอุปโภคบริโภคในบริเวณรอบๆบ้านเรือนและในลำคลองของประชาชนในพื้นที่เองแต่อย่างใด ดังนั้นประชาชนเหล่านี้จึงไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องหาวิธีการกำจัดขยะและเศษอาหารที่ถูกต้องเพื่อรักษาความสะอาดในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน

นอกจากนี้ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่าประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนบางขุนเทียนในการติดต่อประสานงานเพื่อขอความร่วมมือหรือขอรับทุนสนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรมการปลูกป่าชายเลนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของท่านจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือองค์กรเอกชนต่างๆ และในการร่วมออกกฎระเบียบข้อบังคับ และทำป้ายประกาศห้ามทำลายแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เช่น การห้ามตัดต้นไม้หรือห้ามทิ้งขยะ เพื่อควบคุมดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนบางขุนเทียนเลยเป็นส่วนที่สูงสุด (ร้อยละ 70.0 และ ร้อยละ 66.7 ตามลำดับ) สอดคล้องกับแนวคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ผู้ศึกษาสรุปไว้แล้วในตอนต้น คือ การที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนหรือลักษณะใดขึ้นอยู่กับว่าคุณคนนั้นมีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องดังกล่าวเพียงใด โดยประชากรที่ตกเป็น

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งใดๆในชุมชนเป็นเพียงสมาชิกธรรมดาเท่านั้น ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างเหล่านี้จึงไม่ได้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการติดต่อประสานงานเพื่อขอความร่วมมือหรือขอรับทุนสนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในพื้นที่จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือองค์กรเอกชนต่างๆ และมีโอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขหรือเพื่อควบคุมดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนบางชุมชนเทียนให้มีความอุดมสมบูรณ์และเป็นไปด้วยความเรียบร้อยอยู่เสมอน้อยกว่าผู้ที่มีหน้าที่หรือความรับผิดชอบโดยตรง คือ ผู้ที่มีตำแหน่งทางสังคมต่างๆในชุมชน เช่น ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน และผู้ที่มีภาวะผู้นำตามธรรมชาติในชุมชน เช่น พระสงฆ์

สรุปได้ว่าประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนบางชุมชนเทียนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ โดยประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนบางชุมชนเทียนในลักษณะต่างๆเลย เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนเป็นพื้นที่สาธารณะจึงถือว่าไม่ใช่หน้าที่ของตนในการดูแลรักษาและอนุรักษ์พื้นที่บริเวณนี้ให้มีความอุดมสมบูรณ์และมักจะทอดภาระในการดูแลรักษาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนให้เป็นหน้าที่ของภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว ประกอบกับการกำหนดนโยบายต่างๆเพื่อนำมาพัฒนาพื้นที่บริเวณนี้อยู่ในลักษณะบนลงล่าง คือ หน่วยงานราชการเป็นผู้กำหนดนโยบายต่างๆที่เห็นว่าจะมีความเหมาะสมมาซึ่งพื้นที่ชุมชนโดยไม่มีกระบวนการระดมความคิดเห็นจากภาคประชาชนอย่างแท้จริง เพราะถึงแม้จะมีการกำหนดให้ประธานและคณะกรรมการชุมชนทั้ง 6 ชุมชนเป็นตัวแทนเข้าร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางชุมชนเทียนเป็นประจำทุกเดือนเพื่อแจ้งปัญหาและความต้องการต่างๆของประชาชนในแต่ละชุมชนให้ทางภาครัฐทราบ และนำข้อมูลเหล่านี้ไปกำหนดนโยบายให้มีความเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้งนำข่าวสารต่างๆจากการประชุมร่วมกับสำนักงานเขตมาอธิบายให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบและเข้าใจถึงนโยบายต่างๆที่จะนำมาพัฒนาในพื้นที่ชุมชนของตน แต่จากการลงภาคสนามพบว่าในรอบปีที่ผ่านมาทั้ง 6 ชุมชนแทบจะไม่มีนัดประชุมกันเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการต่างๆเลย ดังนั้นนโยบายต่างๆที่ทางภาครัฐได้กำหนดมาซึ่งพื้นที่บริเวณนี้จึงมักจะไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และประชาชนในพื้นที่มักจะไม่เข้าใจนโยบายและไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ของตนเท่าที่ควร ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาต่างๆที่ถูกกำหนดโดยภาครัฐ รวมทั้งนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติชายฝั่งทะเลและป่าชายเลนด้วย

4.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน กับตัวแปรอิสระต่างๆ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การแปรผันสองทาง (Bivariate Analysis)

การนำเสนอข้อมูลในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระต่างๆ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การแปรผันสองทาง (Bivariate Analysis) คือ การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) เนื่องจากลักษณะการกระจายของข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมีการกระจายแบบปกติ (Normal Distribution) จึงสามารถเลือกใช้สถิติดังกล่าวได้ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเพื่อการทดสอบสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ โดยศึกษาว่าตัวแปรอิสระทั้ง 11 ตัวแปร อันได้แก่ ปัจจัยทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ลักษณะการประกอบอาชีพ รายได้ ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน การดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชน และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีความสัมพันธ์กันกับตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนไปในทิศทางใด มีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ และทดสอบสมมติฐานโดยไม่ควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ

ในการวิเคราะห์การถดถอยนั้นมีเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่ง คือ ตัวแปรตามและตัวแปรอิสระต้องเป็นตัวแปรเชิงปริมาณเท่านั้น แต่หากเป็นตัวแปรเชิงกลุ่มจะต้องแปลงค่าให้เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) โดยกลุ่มที่สนใจให้ค่าเป็น 1 และกลุ่มอื่นให้ค่าเป็น 0 ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้มีตัวแปรที่ต้องแปลงค่าให้เป็นตัวแปรหุ่นทั้งหมด 5 ตัว ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ลักษณะการประกอบอาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน และการดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชน

นอกจากนี้ยังมีการแปลงค่าตัวแปรรายได้เป็นตัวแปรหุ่นด้วย โดยให้ค่าที่สนใจคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 10,001 บาทขึ้นไป ให้ค่าเป็น 1 และกลุ่มอื่นๆให้ค่าเป็น 0, กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 5,001-10,000 บาท ให้ค่าเป็น 1 และกลุ่มอื่นๆให้ค่าเป็น 0 เนื่องจากรายได้ของประชากรตัวอย่างมีความแตกต่างกันมาก ไม่เป็นความสัมพันธ์เชิงเส้น ทำให้จำเป็นต้องแปลงค่าตัวแปรด้วยวิธีการนี้จะทำให้ได้ผลการศึกษาที่ชัดเจนขึ้น

ตารางที่ 9 การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนในรอบปีที่ผ่านมา จำแนกตามปัจจัยต่างๆ

n = 390

ตัวแปรอิสระ	a	b	t	R	R ²	ผลการทดสอบสมมติฐาน
เพศชาย (1)	8.397	1.121	1.947	0.098	0.010	✓
อายุ	8.476	0.012	0.541	0.027	0.001	✓
ระดับการศึกษา (2)						✓
- มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	8.823	0.340	0.565	0.029	0.001	
- อนุปริญญาหรือเทียบเท่าและปริญญาตรี	8.820	0.964	1.126	0.057	0.003	
ลักษณะการประกอบอาชีพ (3)						✗
- ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ	8.817	2.657	1.988*	0.100	0.010	
- ประมง / เลี้ยงสัตว์น้ำ / ทำนา	8.860	0.154	0.264	0.013	0.000	
- ค้าขาย / ประกอบธุรกิจส่วนตัว	8.930	0.136	0.150	0.008	0.000	
- ลูกจ้าง / พนักงาน / รับจ้างทั่วไป	9.030	-0.604	-0.722	0.037	0.001	
รายได้ (4)						✓
- รายได้ 5,001 – 10,000 บาท	9.053	-0.255	-0.435	0.022	0.000	
- รายได้ 10,001 บาทขึ้นไป	8.451	1.652	2.641*	0.133	0.018	
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	7.815	0.039	2.319*	0.117	0.014	✓
การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน (5)	8.155	2.730	4.386*	0.217	0.047	✓
การดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชน (6)	8.567	4.620	4.497*	0.223	0.050	✓
การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	5.170	0.367	6.238*	0.302	0.091	✓
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	6.103	0.386	2.882*	0.145	0.021	✓
การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	2.790	0.522	13.170*	0.556	0.309	✓

หมายเหตุ a = ค่าคงที่ b = สัมประสิทธิ์การถดถอย
 R = สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ R² = สัมประสิทธิ์การตัดสินใจ
 t = สถิติการทดสอบแบบที * = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p < 0.05)
 ✓ = ทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ✗ = ทิศทางไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
 n = ขนาดตัวอย่าง

- (1) เพศหญิง = กลุ่มอ้างอิง (4) ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท = กลุ่มอ้างอิง
 (2) ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า = กลุ่มอ้างอิง (5) ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดๆในชุมชน = กลุ่มอ้างอิง
 (3) ไม่ได้ประกอบอาชีพ = กลุ่มอ้างอิง (6) ไม่มีตำแหน่งทางสังคมใดๆในชุมชน = กลุ่มอ้างอิง
 (ไม่ได้ทำงาน, แม่บ้าน, นักศึกษา)

สถิติจากตารางที่ 9 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนในรอบปีที่ผ่านมา จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะการประกอบอาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน การดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชน การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อทดสอบสมมติฐานว่าตัวแปรอิสระต่างๆ มีความสัมพันธ์กันกับตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนในทิศทางใด และมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ โดยไม่ควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ซึ่งสามารถทดสอบสมมติฐานได้ทั้ง 11 ข้อ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนเพศชายจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนเพศหญิง

เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) พบว่า ตัวแปรเพศชายสามารถอธิบายความผันแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนได้เพียงร้อยละ 1.0 เท่านั้น โดยเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) และสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) พบว่า มีค่าเป็นบวก คือ 0.098 และ 1.121 ตามลำดับ จึงสามารถอธิบายได้ว่าประชาชนเพศชายมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากกว่าประชาชนเพศหญิง ซึ่งมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะสังคมไทยมีค่านิยมว่าผู้ชายต้องเป็นผู้นำ ผู้หญิงต้องเป็นผู้ตาม ผู้ชายจึงมีบทบาทในการทำกิจกรรมสาธารณะหรือกิจกรรมเพื่อส่วนรวมมากกว่าผู้หญิง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของศุภราภรณ์ ธรรมชาติ (2541 : 112-113) พบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศชายมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งมากกว่าเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการศึกษาของสบสุข ลีละบุตร (2543) พบว่า เพศเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเพศชายจะมีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง

ผลการศึกษาพบว่าประชาชนเพศชายมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนเพศหญิง ซึ่งมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุมากกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีอายุน้อยกว่า

เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) พบว่า ตัวแปรอายุสามารถอธิบายความผันแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนได้เพียงร้อยละ 0.1 เท่านั้น โดยเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) และสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) พบว่า มีค่าเป็นบวก คือ 0.027 และ 0.012 จึงสามารถอธิบายได้ว่าประชาชนที่มีอายุมากกว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากกว่าประชาชนที่มีอายุน้อยกว่า ซึ่งมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของชัยโรจน์ ธนสันติ (2535 : 96) พบว่า ผู้ที่มีอายุมากกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า และผลการศึกษาของศุภราภรณ์ ธรรมชาติ (2541 : 113-114) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากกว่า 51 ปี มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งสูงที่สุด รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 40-45 ปี และ 26-35 ปี ตามลำดับ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะประชาชนที่มีอายุมากได้เห็นการเปลี่ยนแปลงและความเสียหายของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติพื้นที่ชายฝั่งทะเลและป่าชายเลนมาเป็นเวลานานทำให้ประชาชนที่มีอายุมากมีความตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรทางธรรมชาติและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลนมากกว่าประชาชนที่มีอายุน้อยกว่า

ผลการศึกษาพบว่าประชาชนที่มีอายุมากกว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีอายุน้อยกว่า ซึ่งมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) พบว่า ตัวแปรระดับการศึกษาสามารถอธิบายความผันแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนได้เพียงร้อยละ 0.3 เท่านั้น โดยเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) และสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) พบว่า มีค่าเป็นบวก คือ 0.057 และ 0.964 ตามลำดับ จึงสามารถอธิบายได้ว่าประชาชนที่มีการศึกษาในระดับที่สูงกว่า คือ ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่าและระดับปริญญาตรีมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า และระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า จึงสรุปได้ว่ามีทิศทาง

เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้โดยอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะ การศึกษาทำให้ประชาชนมีความรู้เพิ่มขึ้น เกิดความคิดและความเข้าใจในสิ่งต่างๆ รอบตัวได้ดี ซึ่ง น่าจะรวมไปถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่รอบๆ ตัวด้วย ดังนั้นประชาชนที่ได้รับการ การศึกษามากย่อมมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและ ทรัพยากรทางธรรมชาติและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติไปชายเลนมากกว่า ประชาชนที่ได้รับการศึกษาน้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพรทิพย์ อังกุลดี (2539 : 62) พบว่า สตรีผู้นำที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม มากกว่าสตรีผู้นำที่มีระดับการศึกษาต่ำ

ผลการศึกษาพบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่ง ท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ซึ่งมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีการประกอบอาชีพทำการประมงหรือการเลี้ยงสัตว์น้ำจะมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติไปชายเลนมากกว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ที่ไม่ เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว

เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) ของตัวแปรการประกอบอาชีพประมงหรือการเลี้ยง สัตว์น้ำ พบว่าไม่สามารถอธิบายความผันแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่ง ท่องเที่ยวทางธรรมชาติไปชายเลน เขตบางขุนเทียนได้ เนื่องจากมีค่าร้อยละ 0.0 เมื่อพิจารณาสัมประ สสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) และสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) พบว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพประมงหรือการเลี้ยง สัตว์น้ำมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติไปชายเลนมากกว่าประชาชนที่ประกอบ อาชีพค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว แต่น้อยกว่าประชาชนที่เป็นข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และ ประชาชนที่เป็นลูกจ้าง พนักงาน และประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จึงมีทิศทางไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ที่กำหนดไว้ โดยอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องมาจากประชาชนในพื้นที่ที่ศึกษา คือ บริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติไปชายเลน เขตบางขุนเทียนส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพ ประมงหรือการเลี้ยงสัตว์น้ำและเกือบทั้งหมดประกอบอาชีพประมงหรือเลี้ยงสัตว์น้ำในลักษณะของ การทำนาุ้งแบบธรรมชาติ โดยนาุ้งจะมีลักษณะเป็นบ่อรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่วางตัวในแนวตั้งฉากกับ แนวชายฝั่ง มีเพียงคันดินบดอัดแน่นแคบๆ เท่านั้นที่ล้อมรอบบ่อหรือนาุ้ง ซึ่งประชาชนที่มีอาชีพการ ทำนาุ้งแบบธรรมชาตินี้ไม่นิยมปลูกหรือปล่อยให้มีความป่าชายเลนในบริเวณนาุ้ง เนื่องจาก ประชาชนที่ประกอบอาชีพนาุ้งแบบธรรมชาติเห็นว่าหากมีแนวป่าชายเลนในบริเวณรอบๆ นาุ้งของ

ตนเองมักจะเป็นสิ่งกีดขวางทำให้สัตว์น้ำต่างๆไหลเข้าไปในบริเวณนาุ้งของตนเองได้ไม่สะดวก และมักจะมีเศษใบไม้ต่างๆร่วงลงมาในบริเวณนาุ้งอยู่เสมอ ทำให้จำนวนออกซิเจนในน้ำมีจำนวนลดลง และสัตว์น้ำที่เลี้ยงไว้เช่น กุ้ง หอย ปู และปลาอาจตายได้ ดังนั้นรูปแบบการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนที่ประกอบอาชีพประมงหรือเลี้ยงสัตว์น้ำในลักษณะของการทำนาุ้งจึงมีความขัดแย้งกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนที่ต้องการให้ประชาชนร่วมกันดูแลและรักษาพื้นที่ป่าชายเลนและทรัพยากรธรรมชาติต่างๆให้มีความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้นประชาชนที่ประกอบอาชีพประมงหรือเลี้ยงสัตว์น้ำในลักษณะของการทำนาุ้งจึงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน น้อยกว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ โดยเฉพาะประชาชนที่เป็นข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ เนื่องจากเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) พบว่า ตัวแปรการประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจสามารถอธิบายความผันแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนได้ร้อยละ 1.0 โดยเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) และสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) พบว่ามีค่าเป็นบวก คือ 0.100 และ 2.657 ตามลำดับ จึงสามารถอธิบายได้ว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากกว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของศุภราภรณ์ ธรรมชาติ (2541 : 116-117) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับราชการหรือ รัฐวิสาหกิจมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพอื่นๆ

ผลการศึกษาพบว่าประชาชนที่มีการประกอบอาชีพประมงหรือการเลี้ยงสัตว์น้ำมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลนน้อยกว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่นๆที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีทิศทางไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้สูงกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่ำกว่า

เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) พบว่า ตัวแปรรายได้สามารถอธิบายความผันแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนได้เพียงร้อยละ 1.8 โดยเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) และสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)

พบว่า มีค่าเป็นบวก คือ 0.133 และ 1.652 ตามลำดับ จึงสามารถอธิบายได้ว่าประชาชนที่มีรายได้อยู่ในระดับสูง คือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 บาทขึ้นไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากกว่าประชาชนที่มีรายได้น้อยกว่า จึงสรุปได้ว่ามีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะระดับรายได้ของประชาชนเป็นสิ่งที่แสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละบุคคล ซึ่งหากบุคคลใดมีรายได้อยู่ในระดับสูงก็น่าจะมีความพร้อมและความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้มากกว่าประชาชนที่มีรายได้อยู่ในระดับต่ำกว่า เพราะประชาชนที่มีรายได้อยู่ในระดับต่ำน่าจะต้องสนใจต่อการสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวเป็นหลัก ซึ่งเกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ของตนเองมากกว่าที่จะสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือปัญหาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม ซึ่งเป็นปัญหาที่อยู่ไกลตัว มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่มีรายได้ต่ำในระดับที่ต่ำกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวัชรภรณ์ เอี่ยมสะอาด (2538 : 81-85) พบว่า รายได้เฉลี่ยของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น คือ รายได้เฉลี่ยของครอบครัวที่อยู่ในเกณฑ์ที่จะมีกำลังใจและเวลาเข้ามาช่วยงานพัฒนามากกว่าครอบครัวที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการศึกษาพบว่าประชาชนที่มีรายได้สูงกว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่ำกว่า ซึ่งมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 6 ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลาน้อยกว่า

เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) พบว่า ตัวแปรระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนสามารถอธิบายความผันแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนได้ร้อยละ 1.4 โดยเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) และสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) พบว่า มีค่าเป็นบวก คือ 0.117 และ 0.039 ตามลำดับ จึงสามารถอธิบายได้ว่าประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานกว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากกว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลาสั้นกว่า จึงสรุปได้ว่ามีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาเป็นระยะเวลานานย่อมเห็นการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนมาเป็นระยะเวลานาน ทำให้ทราบถึงประโยชน์ของ

การดูแลและอนุรักษ์พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน และมีความเข้าใจในสภาพแวดล้อม และสังคมในชุมชนได้ดีกว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลาสั้นกว่า รวมทั้งประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาเป็นเวลานานย่อมมีความรักและผูกพันกับพื้นที่และชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ดังนั้นประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาเป็นระยะเวลาที่นานกว่าจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลนมากกว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลาสั้นกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของชัยโรจน์ ธนสันติ (2535 : 120) และวิมลรัตน์ ศรีสิงห์ (2538 : 298) คือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ผลการศึกษาพบว่าประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานกว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลาสั้นกว่า ซึ่งมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 7 ประชาชนที่มีการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่ไม่มีการเป็นสมาชิกกลุ่มใดๆในชุมชน

เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) พบว่า ตัวแปรการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชนสามารถอธิบายความผันแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนได้ร้อยละ 4.7 โดยเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) และสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) พบว่า มีค่าเป็นบวก คือ 0.217 และ 0.039 ตามลำดับ จึงสามารถอธิบายได้ว่าประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากกว่าประชาชนที่ไม่มีการเป็นสมาชิกกลุ่มใดๆในชุมชน จึงสรุปได้ว่ามีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยถึงแม้ว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆของประชาชนในชุมชนโดยส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์นิคมบ้านไร่ และกลุ่มประมงหรือกลุ่มเกษตรกรผู้ทำประมง ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่มีการรวมตัวกันของประชาชนเพื่อดำเนินกิจกรรมใดๆในชุมชนก็ตาม แต่การเป็นสมาชิกกลุ่มจะทำให้คนในกลุ่มมีความสัมพันธ์ต่อกันมากยิ่งขึ้น และมีช่องทางในการได้รับข่าวสารต่างๆเพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่ง เนื่องจากหากมีสมาชิกคนใดในกลุ่มสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งรวมไปถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณป่าชายเลน บุคคลผู้นั้นก็มักจะมีการชักชวนหรือประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกคนอื่นๆในกลุ่มเกิดความสนใจเช่นเดียวกัน เพราะตามธรรมชาติของมนุษย์นั้นมีความต้องการการยอมรับจากคนในสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกและ

ต้องการการเป็นกลุ่มเป็นพวก หากสมาชิกกลุ่มโดยส่วนใหญ่มีการกระทำกิจกรรมใดๆที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อตนเอง บุคคลทั่วไปก็มักจะเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย ในทางกลับกันพบว่าประชาชนที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดๆในชุมชนเลยมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนน้อยกว่าประชาชนที่มีการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน โดยจากการลงภาคสนามพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนยังไม่ได้ให้ความสนใจในการรวมตัวกันอย่างจริงจังเพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเท่าที่ควร เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจนโยบายการพัฒนาพื้นที่บริเวณนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของทางภาครัฐอย่างชัดเจน และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นยังไม่ได้กระจายสู่ประชาชนส่วนใหญ่อย่างแท้จริง

ผลการศึกษาพบว่าประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดๆในชุมชนเลย ซึ่งมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 8 ประชาชนที่มีการดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคมใดๆในชุมชน

เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) พบว่า ตัวแปรการดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชนสามารถอธิบายความผันแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนได้ร้อยละ 5.0 โดยเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) และสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) พบว่า มีค่าเป็นบวก คือ 0.223 และ 4.620 ตามลำดับ จึงสามารถอธิบายได้ว่าประชาชนที่มีการดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากกว่าประชาชนที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน จึงสรุปได้ว่ามีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะประชาชนที่มีตำแหน่งทางสังคมซึ่งส่วนใหญ่คือประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้ที่มีบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาต่างๆในชุมชน และมักจะเป็นผู้ชักชวนหรือแนะนำให้บุคคลอื่นๆเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในรูปแบบต่างๆ ดังนั้นผู้ที่มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชนจึงมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากกว่าประชาชนอื่นที่ไม่ได้มีหน้าที่โดยตรง สอดคล้องกับผลการศึกษาของนิตยา วีระพงศ์ (2525 : 114) พบว่า การมีตำแหน่งในชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความร่วมมือในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เนื่องมาจากการ

มีตำแหน่งในชุมชน มักมีแรงผลักดันจากปัจจัยอื่นๆ หลายประการ จนทำให้ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำที่รักใคร่เลื่อมใสของประชาชนในชุมชน จากความภูมิใจในเกียรติที่ได้รับ อาจมีส่วนทำให้การทำงานของผู้นำหรือผู้มีตำแหน่งเหล่านี้อยู่ในระดับที่สูง และมีคุณภาพ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุจินต์ ดาววีระกุล (2527) พบว่า ผู้ที่มีตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้านมักจะมีความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อหมู่บ้าน จึงมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน และมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน

ผลการศึกษาพบว่าประชาชนที่มีการดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่ไม่มีการดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชนเลย ซึ่งมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 9 ประชาชนที่มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งเที่ยวน้อยกว่า

เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) พบว่าการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนของประชาชนสามารถอธิบายความผันแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนได้ร้อยละ 9.1 โดยเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) และสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) พบว่า มีค่าเป็นบวก คือ 0.302 และ 0.367 ตามลำดับ จึงสามารถอธิบายได้ว่าการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนของประชาชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน คือ ประชาชนที่มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวมากกว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งเที่ยวน้อยกว่าจึงสรุปได้ว่ามีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องมาจากมนุษย์มักจะมีการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งรอบตัวอยู่เสมอ หากสิ่งใดมีผลกระทบต่อชีวิตของมนุษย์มาก มนุษย์ก็มักจะทำให้ความสำคัญต่อสิ่งนั้นมากด้วย ซึ่งประชาชนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนเขตบางขุนเทียนนี้มีวิถีชีวิตอาศัยอยู่ตามชายฝั่งทะเลจึงได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนบางขุนเทียนทั้งทางตรงโดยการจับสัตว์น้ำในบริเวณป่าชายเลนมาทำเป็นอาหารเพื่อบริโภคและประกอบอาชีพประมงเพื่อสร้างรายได้กันอย่างเป็นประจำ และยังได้รับประโยชน์ทางอ้อมจากป่าชายเลนในการป้องกันคลื่นลม และป้องกันการพังทลายของดินจากการกัดเซาะของน้ำทะเลเป็นอย่างมากด้วย ดังนั้นหาก

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้เห็นว่าตนเองยังได้รับประโยชน์จากพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ป่าชายเลนอยู่ ประชาชนเหล่านี้ก็จะให้ความสำคัญกับดูแลรักษา และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณนี้ให้มีความสมบูรณ์ต่อไป ในทางตรงกันข้ามหากประชาชนไม่ตระหนักถึงประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลนจะทำให้ประชาชนเกิดความละเลยและไม่เห็นความสำคัญที่จะต้องดูแลรักษาพื้นที่บริเวณนี้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ และปล่อยให้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บริเวณป่าชายเลนเกิดความเสื่อมโทรมลงและมีการลดขนาดลง ทำให้การกัดเซาะชายฝั่งทะเลและพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณนี้มีความรุนแรงและเสียหายอย่างรวดเร็ว เมื่อประชาชนได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณป่าชายเลนลดลง จะส่งผลทำให้ประชาชนไม่มีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนเท่าที่ควร สอดคล้องกับผลงานวิจัยของศิริวรรณ ศิริบุญ และบุศริน บางแก้ว (2543) พบว่า ระดับการพึงพาป่าชายเลนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน โดยประชากรตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนป่าชายเลนต่างพึงพิงและใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนในลักษณะที่แตกต่างกันไปตามสภาพของป่าที่จะเอื้อประโยชน์ให้ได้

ผลการศึกษาพบว่าประชาชนที่มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวน้อยกว่า ซึ่งมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 10 ประชาชนที่มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในระดับที่สูงกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในระดับที่ต่ำกว่า

เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) พบว่าระดับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชนสามารถอธิบายความผันแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนได้ร้อยละ 2.1 โดยเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) และสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) พบว่า ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนในระดับ 0.145 และ 0.386 ตามลำดับ คือ ประชาชนที่มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในระดับที่

สูงกว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลนมากกว่าประชาชนที่มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในระดับที่ต่ำกว่า จึงสรุปได้ว่ามีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ เกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติ และก่อให้เกิดความสามารถในการปฏิบัติงานในเรื่องต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเห็นผล สอดคล้องกับผลการศึกษาของฉัตรภรณ์ วิวัฒน์วานิช (2537 : 102) พบว่า ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นตามไปด้วย และผลการศึกษาของพิสันต์ ธาระสารสมบุญ (2542 : 130) พบว่า ประชาชนท้องถิ่นที่มีความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับสูงจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่าประชาชนท้องถิ่นกลุ่มอื่นๆ

ผลการศึกษาพบว่าประชาชนที่มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในระดับที่สูงกว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในระดับที่ต่ำกว่า ซึ่งมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 11 ประชาชนที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในระดับสูงกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในระดับต่ำกว่า

เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) พบว่าการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชนสามารถอธิบายความผันแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนได้ถึงร้อยละ 30.9 โดยเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) และสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชนในรอบปีที่ผ่านมา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนในรอบปีที่ผ่านมา ในระดับ 0.556 และ 0.522 ตามลำดับ คือ ประชาชนที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากกว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลนมากกว่าประชาชนที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติน้อยกว่า จึงสรุปได้ว่ามีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเป็นเพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม มีความจำเป็นต้องติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นรวมทั้งประสบการณ์ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันและกันในการ

อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจะทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารและเกิดการรับรู้สิ่งใหม่ๆ เพิ่มพูนความรู้ของบุคคลเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากพื้นที่อื่นๆ นอกจากนี้การได้รับข่าวสารจากสื่อต่างๆ ทั้งสื่อมวลชน สื่อบุคคล และการมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บริเวณปายชายเลนเกิดขึ้นในชุมชนล้วนมีส่วนสำคัญที่สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ของตนเองมากยิ่งขึ้นและพร้อมที่จะปฏิบัติตามแนวทางการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยเฉพาะพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลและปายชายเลนได้อย่างถูกต้องอีกด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของศุภราภรณ์ ธรรมชาติ (2541 : 119-120) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับข่าวสารสูงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งสูงสุด และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภิญญาภรณ์ เพ็ญภินันท์ (2544 : 122) พบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ประชาชนที่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาก และในทางตรงกันข้าม ประชาชนที่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อยจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อย

ผลการศึกษาพบว่าประชาชนที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากกว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติน้อยกว่า มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์การแปรผันสองทางด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้ 11 ข้อ สรุปได้ว่ามีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชน และมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ถึง 10 ตัวแปร คือ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชน การดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชน การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ปายชายเลน เขตบางขุนเทียน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้โดยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรอิสระอื่นๆ ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้โดยอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีเพียงตัวแปรลักษณะการประกอบอาชีพเพียงตัวแปรเดียวเท่านั้นที่มีทิศทางไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้โดยอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน โดยใช้การวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง (Multivariate Analysis)

การนำเสนอข้อมูลในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระต่างๆ โดยใช้การวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง (Multivariate Analysis) โดยใช้การวิเคราะห์ 2 แบบคือ

ใช้การวิเคราะห์ความถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน กับตัวแปรอิสระ ทั้ง 11 ตัวแปร ทั้งนี้โดยควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ เพื่อจะทดสอบว่ามีปัจจัยหรือตัวแปรใดบ้างที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน

ใช้การวิเคราะห์ความถดถอยพหุแบบคัดเลือกเพิ่ม (Forward Multiple Regression Analysis) ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน กับตัวแปรอิสระ ทั้ง 11 ตัวแปร ทั้งนี้โดยควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ เพื่อจะทดสอบว่าปัจจัยใดหรือตัวแปรใดที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากที่สุด โดยการวิเคราะห์ความถดถอยพหุแบบคัดเลือกเพิ่มในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าตัวแปรอิสระตัวแปรใดสามารถอธิบายการแปรผันของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนได้ดีที่สุด เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ชัดเจนมากขึ้น

ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุยังมีเงื่อนไขสำคัญ คือ ตัวแปรอิสระแต่ละตัวจะต้องไม่มีความสัมพันธ์กันมากเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาที่เรียกว่า ความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น (Multicollinearity) กล่าวคือความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวไม่ควรสูงเกิน 0.75 (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสิทธิ์, 2544 : 492) ดังนั้นจึงต้องมีการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่างๆที่ใช้ในการศึกษาแต่ละคู่ก่อน หากพบว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวสูงไม่เกิน 0.75 จึงสามารถทำการวิเคราะห์ความถดถอยพหุและความถดถอยพหุแบบคัดเลือกเพิ่มต่อไปได้โดยไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น

ตารางที่ 10 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆที่ใช้ในการศึกษา

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1 เพศชาย (1)	1.000																
2 อายุ	.087	1.000															
3 ระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า (2)	.085	-.369**	1.000														
4 อนุปริญญาและปริญญาตรี (2)	.000	-.228**	-.292**	1.000													
5 รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ (3)	-.007	-.012	-.071	.407**	1.000												
6 ทำการประมงและเลี้ยงสัตว์น้ำ (3)	.152**	.253**	-.109*	-.209**	-.256**	1.000											
7 ค้าขายและประกอบธุรกิจส่วนตัว (3)	-.065	-.050	.079	.050	-.082	-.409**	1.000										
8 ลูกจ้าง พนักงาน หรือรับจ้างทั่วไป (3)	.023	-.155**	-.039	.021	-.091	-.454**	-.145**	1.000									
9 รายได้ 5,001 - 10,000 บาท (4)	-.040	.035	-.086	-.036	-.023	.152**	.036	-.024	1.000								
10 รายได้ 10,001 บาทขึ้นไป (4)	.142**	.006	.031	.194**	.164**	.094	.131**	-.117*	-.555**	1.000							
11 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	.118*	.601**	-.207**	-.139**	-.092	.271**	-.129*	-.082	.090	.020	1.000						
12 การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน (5)	.041	.138**	-.022	-.013	-.066	.245**	-.071	-.141**	.089	.063	.206**	1.000					
13 การมีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน (6)	.230**	.051	-.011	.023	-.068	.189**	-.108*	-.093	-.007	.069	.096	.242**	1.000				
14 การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว	.203**	.114**	-.051	-.060	-.060	.328**	-.112*	-.152**	-.024	.118*	.191**	.090	.123*	1.000			
15 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	.019	-.151**	.139**	.153**	.078	-.008	.042	-.056	-.004	.101*	-.121*	.071	.044	.038	1.000		
16 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	.000	-.157**	.072	.091	.045	.000	.024	-.082	-.022	.109*	-.005	.263**	.133**	.195**	.184**	1.000	
17 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	.098	.027	.029	.057	.100*	.013	.008	-.037	-.022	.133**	.117*	.217**	.223**	.302**	.145**	.556**	1.000

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

(1) เพศหญิง

= กลุ่มอ้างอิง

(4) รายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท

= กลุ่มอ้างอิง

(2) การศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า

= กลุ่มอ้างอิง

(5) ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดๆในชุมชน

= กลุ่มอ้างอิง

(3) ไม่ได้ประกอบอาชีพ (ไม่ได้ทำงาน, แม่บ้าน, นักศึกษา)

= กลุ่มอ้างอิง

(6) ไม่มีตำแหน่งทางสังคมใดๆในชุมชน

= กลุ่มอ้างอิง

สถิติจากตารางที่ 10 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่างๆที่ใช้ในการศึกษาแต่ละคู่มีค่าสูงไม่เกิน 0.601 จึงสามารถใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุและการถดถอยพหุแบบคัดเลือกเพิ่มเติมต่อไปได้โดยไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน

ตัวแปรอิสระ	b	Beta	t
(a)	-2.452		-1.620
เพศชาย (1)	0.162	0.014	0.326
อายุ	0.034	0.081	0.170
การศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า (2)	0.440	0.037	0.734
การศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่าและปริญญาตรี (2)	-0.189	-0.011	-0.213
ประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ (3)	2.494	0.094	1.769
ประกอบอาชีพทำการประมงชายฝั่งและเลี้ยงสัตว์น้ำ (3)	-0.807	-0.070	-0.938
ประกอบอาชีพค้าขายและประกอบธุรกิจส่วนตัว (3)	0.422	0.024	0.403
ประกอบอาชีพเป็นลูกจ้าง พนักงาน หรือรับจ้างทั่วไป (3)	0.968	0.059	1.038
รายได้ 5,001-10,000 บาท (4)	0.292	0.025	0.449
รายได้ 10,001 บาทขึ้นไป (4)	0.575	0.046	0.784
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	0.018	0.053	1.011
เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน (5)	0.526	0.042	0.937
มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน (6)	2.777	0.134	3.098*
การใช้และการได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว	0.243	0.200	4.474*
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	0.117	0.044	1.037
การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	0.457	0.487	10.926*

R = 0.631

R² = 0.399

F = 15.449*

n = 390

(a) = ค่าคงที่

b = สัมประสิทธิ์การถดถอย

Beta = สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน

t = สถิติการทดสอบแบบที

R = สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

R² = สัมประสิทธิ์การตัดสินใจ

F = สถิติการทดสอบแบบเอฟ

n = ขนาดตัวอย่าง

* = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

(1) เพศหญิง = กลุ่มอ้างอิง

(4) รายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท = กลุ่มอ้างอิง

(2) การศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า = กลุ่มอ้างอิง

(5) ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดๆในชุมชน = กลุ่มอ้างอิง

(3) ไม่ได้ประกอบอาชีพ = กลุ่มอ้างอิง

(6) ไม่มีตำแหน่งทางสังคมใดๆในชุมชน = กลุ่มอ้างอิง

(ไม่ได้ทำงาน, แม่บ้าน, นักศึกษา)

ตารางที่ 11 แสดงผลการวิเคราะห์ความถดถอยพหุความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้ง 11 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะการประกอบอาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน การดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชน การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ กับตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน

ผลการศึกษาพบว่าตัวแปรอิสระ 11 ตัวแปรสามารถร่วมอธิบายการแปรผันของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนได้ประมาณร้อยละ 39.9 ($R^2 = 0.399$) และเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆแล้ว พบว่า มีตัวแปรอิสระ 3 ตัวที่มีอิทธิพลโดยมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชน การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสามารถอธิบายการแปรผันของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนได้ดีที่สุด (Beta = 0.487) รองลงมา คือ การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน (Beta = 0.200) และการดำรงตำแหน่งทางสังคม (Beta = 0.134) ตามลำดับ

ผลการศึกษาอธิบายได้ว่าหากประชาชนได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากขึ้นจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากขึ้น ในทางกลับกันหากประชาชนมีการได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติน้อยลงก็มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนน้อยลงด้วย ซึ่งการได้รับข่าวสารหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากแหล่งข่าวสารต่างๆ ทั้งจากสื่อมวลชน และสื่อบุคคลทำให้ประชาชนเกิดการรับรู้สิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้งจากภายในและภายนอกชุมชนของตน และข่าวสารเหล่านั้นอาจจะมีความสอดคล้องหรือขัดแย้งกับความคิดและความเชื่อดั้งเดิมของตนเองก็ได้ ซึ่งการรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากสื่อต่างๆ เป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถเพิ่มพูนความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากพื้นที่อื่นๆที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับของตนเอง ทำให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เมื่อมี

กิจกรรมการอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ขึ้นในชุมชน นอกจากนี้การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติผ่านทางสื่อต่างๆ ยังสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชน และกระตุ้นหรือโน้มน้าวให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และเห็นคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณป่าชายเลนในพื้นที่ของตนว่าจะต้องเข้ามาช่วยกันดูแลรักษา และวางแผนไว้เพื่อให้ประชากรรุ่นต่อไปสามารถใช้จ่ายประโยชน์ในการดำรงชีวิตต่อไปได้ จึงทำให้ประชาชนที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากกว่าประชาชนที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติน้อยกว่า

ส่วนผลการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนสามารถอธิบายได้ว่าหากประชาชนมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากขึ้นจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากขึ้นด้วย ในทางกลับกันหากประชาชนมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนน้อยลงก็มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนน้อยลงด้วย เนื่องจากมนุษย์มักมีการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งรอบตัว ถ้าสิ่งใดมีผลกระทบต่อชีวิตมนุษย์มาก มนุษย์ก็จะให้ความสำคัญต่อสิ่งนั้นมากด้วย เช่น การที่ประชาชนมีการตั้งบ้านเรือนอยู่ตามชายฝั่งทะเลในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนเขตบางขุนเทียน ทำให้ประชาชนเหล่านี้ได้รับประโยชน์จากป่าชายเลนทั้งการใช้ประโยชน์ทางตรง คือ นำสัตว์น้ำในบริเวณป่าชายเลนมาทำเป็นอาหารเพื่อบริโภคและเป็นแหล่งน้ำทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการประกอบอาชีพประมงหรือการเกษตรเพื่อสร้างรายได้ เช่น การจับสัตว์น้ำไปขาย การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการทำนาเกลือแบบธรรมชาติ และการได้รับประโยชน์ทางอ้อม คือ การใช้ป่าชายเลนเป็นแนวกันลม กันคลื่น และเป็นแนวกันชนน้ำทะเลเพื่อป้องกันการกัดเซาะของน้ำทะเลและการพังทลายของดินอย่างมาก และทำให้ประชาชนเหล่านี้ทราบถึงความสำคัญและจำเป็นของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บริเวณป่าชายเลนเป็นอย่างดีกว่าประชาชนกลุ่มอื่นๆที่ไม่ได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในด้านนี้ ดังนั้นประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้จึงมีแนวโน้มที่จะเห็นความสำคัญของการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน และเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณนี้ให้มีความสมบูรณ์ต่อไปมากกว่าประชาชนที่ไม่ได้มีการตั้งบ้านเรือนอยู่ตามชายฝั่งทะเลโดยตรง เพราะประชาชนที่ไม่ได้มีการตั้งบ้านเรือนอยู่ตามชายฝั่งทะเลจะไม่ได้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

บริเวณป่าชายเลนมากเท่าที่ควร ทำให้ประชาชนไม่เห็นความสำคัญที่จะต้องดูแลรักษาพื้นที่บริเวณนี้ ให้มีความอุดมสมบูรณ์ และเกิดความละเอียด ปล่อยให้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บริเวณป่าชายเลนเกิดความเสื่อมโทรมลงและมีการลดขนาดลง ทำให้การกัดเซาะชายฝั่งทะเลและพื้นที่ป่าชายเลน บริเวณนี้มีความรุนแรงและเสียหายอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์และจำนวนสัตว์น้ำด้วย และหากประชาชนเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณป่าชายเลนเกิดความเสื่อมโทรมและลดจำนวนลงมากจนไม่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆได้ จะส่งผลทำให้ประชาชนไม่มีความตระหนักถึงประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลนในด้านการเป็นแนวกันลม กันคลื่น เป็นแนวกันชนน้ำทะเลเพื่อป้องกันการกัดเซาะของน้ำทะเลและการพังทลายของดินและเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำนานาชนิดได้เหมือนในอดีตที่ผ่านมา ทำให้ประชาชนเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะไม่สนใจและไม่กระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผลการศึกษายังสามารถอธิบายได้ว่าประชาชนที่มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากกว่าประชาชนที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคมใดๆในชุมชน เพราะประชาชนที่มีตำแหน่งทางสังคม คือ ประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ดังนั้นหากมีโครงการหรือกิจกรรมใดๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนของตน บุคคลเหล่านี้จึงมีโอกาสมากกว่าที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆเหล่านั้นก่อนและมากกว่าประชาชนทั่วไป ส่วนพระสงฆ์ก็ถือว่าเป็นผู้ที่มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน คือ เป็นผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการและมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนอีกรูปแบบหนึ่ง นอกจากนี้บุคคลเหล่านี้มักจะรู้สึกว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อชุมชน ดังนั้นผู้ที่มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชนจึงจำเป็นต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่นๆที่ไม่ได้มีตำแหน่งทางสังคมใดๆในชุมชน และมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนของตนเองซึ่งรวมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ชุมชนของตนด้วย และมักจะชักชวนหรือแนะนำให้บุคคลอื่นๆเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆที่ตนเองมีส่วนเกี่ยวข้อง เพราะบุคคลเหล่านี้ต้องการการยอมรับทั้งจากประชาชนในชุมชนและจากเจ้าหน้าที่ของทางราชการ ดังนั้นประชาชนที่มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชนจึงมีโอกาสมากและความสามารถในการเข้าร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากกว่าประชาชนอื่นๆที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคมใดๆ

เนื่องจากการวิเคราะห์การถดถอยพหุเป็นการเลือกตัวแปรอิสระเข้ามาวิเคราะห์ในสมการความถดถอยพร้อมกันทุกตัวแปร เพื่อให้ผลการศึกษามีความชัดเจนขึ้นว่าตัวแปรอิสระตัวใดมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากที่สุด ผู้ศึกษาจึงศึกษาเพิ่มเติมด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยพหุแบบคัดเลือกเพิ่ม คือ การเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการความถดถอยครั้งละ 1 ตัวแปร โดยเลือกตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามสูงที่สุดและมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งจะต้องผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้เข้าไปวิเคราะห์ในสมการก่อน 1 ตัวแปร จากนั้นจึงคัดเลือกตัวแปรอิสระที่เหลือเข้าไปวิเคราะห์ในสมการความถดถอย โดยคำนวณสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์บางส่วนระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระที่เหลือ และทดสอบนัยสำคัญ ถ้าตัวแปรอิสระใดมีนัยสำคัญก็จะคัดเลือกตัวนั้นเข้าสมการความถดถอยทีละ 1 ตัวแปร จนกระทั่งไม่มีตัวแปรอิสระตัวใดที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญแล้ว แสดงว่าสมการที่ได้เป็นสมการความถดถอยที่มีความเหมาะสมแล้ว

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบคัดเลือกเพิ่มของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน

ตัวแปรอิสระ	b	Beta	t
(a)	0.021		0.029
การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	0.469	0.499	12.073*
การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	0.218	0.179	4.270*
การมีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน	2.766	0.133	3.256*
การประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ	2.784	0.105	2.598*
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	0.027	0.082	2.002*
R = 0.617 R ² = 0.381 F = 47.311* n = 390			

(a)	= ค่าคงที่	b	= สัมประสิทธิ์การถดถอย
Beta	= สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน	t	= สถิติการทดสอบแบบที
R	= สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	R ²	= สัมประสิทธิ์การตัดสินใจ
F	= สถิติการทดสอบแบบเอฟ	n	= ขนาดตัวอย่าง
*	= มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05		

ตารางที่ 12 แสดงผลการวิเคราะห์ความถดถอยพหุแบบคัดเลือกเพิ่ม พบว่า มีตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปร ที่สามารถอธิบายการผันแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน การมีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน การประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

โดยตัวแปรการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน และการมีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกับผลการศึกษาจากการวิเคราะห์ความถดถอยพหุ และมีตัวแปรที่เข้าสู่สมการการวิเคราะห์ความถดถอยพหุแบบคัดเลือกเพิ่มเพิ่มขึ้นอีก 2 ตัวแปร คือ ตัวแปรการประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ผลการวิเคราะห์ความถดถอยพหุแบบคัดเลือกเพิ่ม พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปรสามารถอธิบายการผันแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนได้ร้อยละ 38.1 ($R^2 = 0.381$) โดยตัวแปรการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากที่สุด (Beta = 0.499) รองลงมาคือ การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน (Beta = 0.179) การมีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน (Beta = 0.133) การประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ (Beta = 0.105) และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน (Beta = 0.082) ตามลำดับ

ผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ว่าปัจจัยทางด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับของตนเองจากสื่อต่างๆ ทั้งสื่อประเภทสื่อสารมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ ทำให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากทางสื่อต่างๆ ไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องได้โดยไม่ต้องจำเป็นต้องได้รับการศึกษาจากภายในโรงเรียนเพียงอย่างเดียว และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการ

อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติผ่านทางสื่อต่างๆ ยังทำให้ประชาชนมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ มีความตื่นตัวและตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในบริเวณชุมชนของประชาชนได้มากกว่าปัจจัยอื่นๆ จึงถือว่าปัจจัยทางด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนได้มากที่สุด

จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุโดยรวมของทุกตัวแปร และการวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบคัดเลือกเพิ่มทั้งสองส่วนสามารถเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta) ของตัวแปรอิสระต่างๆ ได้ดังนี้

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta) ระหว่างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชนกับตัวแปรอิสระจากการถดถอยพหุทั้ง 2 แบบ

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์	ค่าสัมประสิทธิ์
	การถดถอยมาตรฐาน จากการวิเคราะห์ การถดถอยพหุ	การถดถอยมาตรฐาน จากการวิเคราะห์ การถดถอยพหุ แบบคัดเลือกเพิ่ม
การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	0.487	0.499
การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณป่าชายเลน	0.200	0.179
การดำรงตำแหน่งทางสังคม	0.134	0.133
การประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ	-	0.105
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	-	0.082

จากตารางเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรอิสระต่างๆ ทั้ง 5 ตัวแปร สรุปได้ว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชนมากที่สุด โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก รองลงมา คือ การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน การดำรงตำแหน่งทางสังคม ลักษณะการประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษาป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน สามารถสรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว โดยมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษาป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยภายนอกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน ผู้ศึกษาใช้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยกำหนดให้ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และตัวแปรอิสระประกอบไปด้วยปัจจัยทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ลักษณะการประกอบอาชีพ รายได้ ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน การดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชน และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามไปทำการสัมภาษณ์ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งพักอาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน โดยเก็บแบบสอบถามจากทุกหลังคาเรือน ครึ่งเรือนละ 1 ท่าน ซึ่งบุคคลนั้นจะเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรสหรือสมาชิกที่เป็นตัวแทนก็ได้เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมด โดยผู้ศึกษาจะเป็นผู้ถามคำถามตามแบบสอบถามกับประชากรกลุ่มตัวอย่างและกรอกคำตอบลงในแบบสอบถามจนเสร็จเรียบร้อย

การนำเสนอผลการศึกษานี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 5.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 5.1.2 ผลการวิเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน

ส่วนที่ 5.1.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน กับตัวแปรอิสระต่างๆ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การแปรผันสองทาง (Bivariate Analysis) คือ การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis)

ส่วนที่ 5.1.4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน กับตัวแปรอิสระต่างๆ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง (Multivariate Analysis) คือ การวิเคราะห์ความถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) และการวิเคราะห์ความถดถอยพหุแบบคัดเลือกเพิ่ม (Forward Multiple Regression Analysis)

5.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาลักษณะทั่วไปของประชากรที่ตกเป็นตัวอย่าง จำนวน 390 คน พบว่าประชากรที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยประมาณ 41 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ประกอบอาชีพประมงหรือการเลี้ยงสัตว์น้ำโดยการทำนากุ้งเป็นอาชีพหลัก มีรายได้ต่อเดือนโดยไม่หักค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ย 13,529.23 บาท มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนโดยเฉลี่ยประมาณ 29 ปี ส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดๆเลยในชุมชน และไม่มีตำแหน่งใดๆในชุมชน

ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์ทางตรงจากป่าชายเลนบางขุนเทียน คือ นำสัตว์น้ำในบริเวณป่าชายเลนมาทำเป็นอาหารเพื่อบริโภคและเป็นแหล่งน้ำทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการประกอบอาชีพประมงหรือการเกษตร เช่น การจับสัตว์น้ำไปขาย การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการทำนากุ้งแบบธรรมชาติ นอกจากนี้ยังพบว่าประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากสื่อต่างๆ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ โดยส่วนใหญ่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติผ่านทาง

สื่อสารมวลชนประเภทโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือสื่อบุคคลโดยผ่านผู้นำชุมชน สื่อวิทยุและป้ายประกาศหรือป้ายประชาสัมพันธ์ต่างๆ

5.1.2 ผลการวิเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน

ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ โดยเมื่อจำแนกตามลักษณะการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนพบว่าประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างมีส่วนร่วมปลูกต้นไม้ ชายเลนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนเพื่อทดแทนบริเวณที่เกิดความเสียหายให้อยู่ในสภาพเดิมหรือปลูกเพิ่มเติมเพื่อให้มีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้นมากที่สุด และมีส่วนร่วมในการร่วมออกกฎระเบียบ ข้อบังคับและทำป้ายประกาศห้ามทำลายแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เช่น การห้ามตัดต้นไม้ หรือห้ามทิ้งขยะ เพื่อควบคุมดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนบางขุนเทียนน้อยที่สุด

5.1.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน กับตัวแปรอิสระต่างๆ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การแปรผันสองทาง (Bivariate Analysis) คือ การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis)

ผลการศึกษาโดยใช้วิธีการวิเคราะห์การแปรผันสองทาง(Bivariate Analysis) คือการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) สรุปได้ว่ามีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชน และมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ถึง 10 ตัวแปร คือ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน การดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชน การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรอิสระอื่นๆ ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้โดยอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีเพียงตัวแปรลักษณะการประกอบอาชีพเพียงตัวแปรเดียวเท่านั้นที่มีทิศทางไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งสามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้ทั้ง 11 ข้อ เป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 14 สรุปผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่างๆกับตัวแปรตาม จำแนกตามสมมติฐาน

สมมติฐาน		ทิศทาง ความสัมพันธ์
- ประชาชนเพศชายจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนเพศหญิง	✓	✓
- ประชาชนที่มีอายุมากกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีอายุน้อยกว่า	✓	✓
- ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า	✓	✓
- ประชาชนที่มีการประกอบอาชีพทำการประมงหรือการเลี้ยงสัตว์น้ำจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลนมากกว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่นๆที่ไม่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว	✗	✗
- ประชาชนที่มีรายได้สูงกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่ำกว่า	✓ *	✓ *
- ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลาน้อยกว่า	✓ *	✓ *
- ประชาชนที่มีการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่ไม่มีการเป็นสมาชิกกลุ่มใดๆในชุมชน	✓ *	✓ *
- ประชาชนที่มีการดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคมใดๆในชุมชน	✓ *	✓ *
- ประชาชนที่มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวน้อยกว่า	✓ *	✓ *
- ประชาชนที่มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในระดับที่สูงกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในระดับที่ต่ำกว่า	✓ *	✓ *
- ประชาชนที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในระดับสูงกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากกว่าประชาชนที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในระดับต่ำกว่า	✓ *	✓ *
หมายเหตุ เครื่องหมาย	✓	หมายถึง ทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้
	✗	หมายถึง ทิศทางไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้
	*	หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p < 0.05$)

5.1.4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง (Multivariate Analysis) คือ การวิเคราะห์ความถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) และการวิเคราะห์ความถดถอยพหุแบบคัดเลือกเพิ่ม (Forward Multiple Regression Analysis)

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุพบว่า มีตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปรที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ตามลำดับดังนี้ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสามารถอธิบายการแปรผันของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้ดีที่สุด รองลงมา คือ การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการดำรงตำแหน่งทางสังคมในชุมชน

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบคัดเลือกเพิ่มพบว่า มีตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รวมทั้งหมด 5 ตัวแปรตามลำดับดังนี้ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชนมากที่สุด รองลงมา คือ การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน การดำรงตำแหน่งทางสังคม ลักษณะการประกอบอาชีพ คือ อาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนกับตัวแปรอิสระต่างๆ จากการวิเคราะห์การแปรผันสองทาง (Bivariate Analysis) คือ การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) และการวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง (Multivariate Analysis) คือ การวิเคราะห์ความถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) และการวิเคราะห์ความถดถอยพหุแบบคัดเลือกเพิ่ม (Forward Multiple Regression Analysis) สรุปได้ว่า มีตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร คือ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน และการมีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน ที่ปรากฏอยู่ในทุกสมการและเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาในครั้งนี้สามารถกำหนดเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อใช้ในการแสวงหาแนวทางกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนเขตบางขุนเทียนกันมากขึ้น เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้มีสภาพที่อุดมสมบูรณ์และเอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคตได้ดังต่อไปนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านประชาสัมพันธ์หรือทำงานเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติควรมีการให้ข้อมูลข่าวสารหรือความรู้เกี่ยวกับอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ถูกต้องแก่ประชาชนโดยผ่านสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์และวิทยุให้มากขึ้น เพราะเป็นสื่อสาธารณะที่สามารถส่งข่าวสารไปยังประชาชนได้โดยสะดวกและรวดเร็ว เพื่อชี้ให้ประชาชนเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมไปถึงรูปแบบการใช้ประโยชน์อย่างไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดขึ้นเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หากประชาชนไม่มีการช่วยกันดูแลและปล่อยให้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมต่อไป และเพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนเองต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยรูปแบบของเนื้อหาจะต้องช่วยเสริมสร้างทัศนคติ ความคิด เกี่ยวกับการเข้าใจ รู้จักสังคมและสภาพแวดล้อมที่ประชาชนอาศัยอยู่ และประชาชนสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปปฏิบัติได้จริงเพื่อก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. หน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติด้านชายฝั่งทะเลและป่าชายเลนโดยตรง ควรเผยแพร่และให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับประโยชน์ของป่าชายเลนในรูปแบบต่างๆ โดยการกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ทางอ้อมจากแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนในการช่วยป้องกันคลื่นลม และป้องกันการพังทลายของดินจากการกัดเซาะของน้ำทะเล เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนที่นอกเหนือไปจากประโยชน์ทางตรงที่เกี่ยวข้องกับการจับสัตว์น้ำในบริเวณป่าชายเลนมาทำเป็นอาหารเพื่อบริโภค และเป็นแหล่งน้ำทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการประกอบอาชีพประมงเท่านั้น

3. การส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ที่ถูกต้อง และเข้าใจในนโยบายและแผนการดำเนินงานของรัฐ ควรจะดำเนินการควบคู่ไปกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟู

อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลนให้มากยิ่งขึ้น เป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนและทุกระดับชั้น ซึ่งจะทำให้การฟื้นฟูและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณป่าชายเลนได้ผลดีกว่าการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว

4. การกระตุ้นและส่งเสริมให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีความตระหนักและเห็นคุณค่าในบทบาทหน้าที่ของตนในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง จะทำให้นักพลเหล่านี้เกิดความผูกพันและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่รับผิดชอบของตนมากยิ่งขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม

5.3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. หน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนและการรักษาความสะอาดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ถึงวิธีการกำจัดขยะที่ถูกต้อง และสามารถปฏิบัติได้จริง เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชนในพื้นที่ในการทิ้งขยะลงในลำคลองหรือทะเลบริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน และเพื่อลดปัญหาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม นอกจากนี้การติดป้ายประกาศตามที่สาธารณะต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนสามารถมองเห็นได้ง่ายและบ่อย เพื่อช่วยเน้นย้ำข่าวสารต่างๆ แก่ประชาชนให้เกิดความเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ควรจะมีการติดตั้งอย่างระมัดระวังไม่ก่อให้เกิดทัศนอุจาด ดังนั้นการสร้างความตระหนักแก่ประชาชนว่าการกระทำดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเกิดความเสียหายได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ในที่สุด จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง

2. หน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติด้านป่าชายเลนควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแก่ประชาชนที่มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน เช่น ประธานและคณะกรรมการชุมชน เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ประชาชนกลุ่มนี้มีความตระหนัก เกิดความผูกพันและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และเป็นการเพิ่มความสามารถแก่ประชาชนที่มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน เช่น ประธานและคณะกรรมการชุมชน เพื่อให้บุคคลเหล่านี้กระตุ้นและชักนำให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากประชาชนกลุ่มนี้มีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มาก และมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่รับผิดชอบของตน

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนต้องส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ มีการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ มีการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนแก่ประชาชนที่มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน เช่น ประธานและคณะกรรมการชุมชน เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ประชาชนกลุ่มนี้มีความตระหนักและเห็นคุณค่าในบทบาทหน้าที่ของตนในการพัฒนาพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ โดยต้องส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนของตนเองให้มากยิ่งขึ้น หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาที่เกิดจากความต้องการของประชาชนเอง และทำหน้าที่ประสานงานมายังหน่วยงานราชการเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ปัญหา หรือสนับสนุนโครงการพัฒนาต่างๆที่ตรงกับความต้องการของประชาชนในชุมชน

เนื่องจากในปัจจุบันประชาชนในพื้นที่บริเวณนี้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในลักษณะปัจเจกบุคคล ไม่มีการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกัน ปล่อยให้ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของรัฐเพียงฝ่ายเดียว เช่น การดำเนินโครงการปลูกป่าชายเลนเพิ่มเติมที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐเพียงฝ่ายเดียว ไม่มีการประสานงานกับทางประชาชนในชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่โดยตรงมักจะประสบความล้มเหลว และสูญเสียงบประมาณโดยเปล่าประโยชน์ เนื่องจากการปลูกไม้ป่าชายเลนโดยใช้ต้นกล้าจากฝักเมล็ดของไม้ป่าชายเลนมาปลูกนั้นจำเป็นต้องใช้เวลานานและต้องใช้แรงงานคนในการปลูกต้นกล้าแต่ละต้นอย่างระมัดระวัง และสิ่งที่สำคัญมากที่สุด คือ พื้นที่ที่สามารถนำต้นกล้าไปปลูกได้ต้องมีสภาพดินเลนที่เหมาะสม ต้นกล้าเหล่านั้นจึงจะสามารถมีชีวิตรอดและเติบโตต่อไปได้ ซึ่งหากหน่วยงานของรัฐดำเนินโครงการเพียงฝ่ายเดียว อาจทำให้ไม่ทราบว่าสภาพพื้นที่บริเวณไหนมีความเหมาะสมในการนำต้นกล้าไปปลูกให้ประสบความสำเร็จ ในทางตรงกันข้ามหากทางภาครัฐส่งเสริมให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนโดยการรณรงค์ให้ประชาชนช่วยกันปลูกและดูแลไม้ป่าชายเลนให้มากขึ้นร่วมกับการดำเนินงานของภาครัฐ จะทำให้ประชาชนในพื้นที่ไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองถูกแย่งชิงทรัพยากรและมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

1. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาเท่านั้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการศึกษาดังกล่าวควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่ไปด้วย เพื่อจะได้ผลการศึกษาที่มีความครอบคลุมทั้งในภาพรวมและในเชิงลึก เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

2. การศึกษาด้านความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในครั้งต่อไป ควรจะมีการกำหนดขอบเขตของคำถามที่เกี่ยวข้องกับวิธีการปฏิบัติโดยตรง เพื่อจะได้ทราบว่าประชาชนมีความรู้และความสามารถในการลงมือปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวได้จริงหรือไม่ และอยู่ในระดับใด และปัจจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของประชาชนหรือไม่

3. การศึกษาดังกล่าวควรจะมีการเพิ่มตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา คือ ความสัมพันธ์ของประชาชนกับหน่วยงานราชการ โดยศึกษาถึงความคิดเห็นของประชาชนต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ราชการ และความคิดเห็นของประชาชนต่อแนวทางในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลนเพิ่มเติม เพื่อทราบถึงทิศทางความต้องการของประชาชนในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ว่าเป็นอย่างไร และมีความสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของหน่วยงานของรัฐหรือไม่ ซึ่งน่าจะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน

4. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเฉพาะพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนเท่านั้น จึงควรมีการศึกษาในเรื่องเดียวกันกับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในแต่ละพื้นที่มีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันอย่างไร

5. การศึกษาดังกล่าวสามารถศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างอื่นที่นอกเหนือไปจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติมได้ เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐและนักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2544.
- กรรณิการ์ ชมดี. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.
- กรรภิรมย์ บุญญฤทธิ์. การศึกษาความร่วมมือของชุมชนต่อการป้องกันอาชญากรรมในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.
- กรุงเทพมหานคร, สำนักผังเมือง. โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: สำนักผังเมือง, 2550.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กองวางแผนโครงการ. รายงานทำเนียบแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร, 2540.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กองวางแผนโครงการ. รายงานแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมและมีปัญหาวิกฤต. กรุงเทพมหานคร, 2540.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. รายงานสถิติประจำปี 2546. กรุงเทพมหานคร, 2546.
- เก็บ ศรีสง่า. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านในเขตชนบทพื้นที่ยากจน อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. สาขาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.
- เกษม จันทรแก้ว. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544.
- โกศล สายใจ. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของกรุงเทพมหานคร: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนบางโคล่ แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร. 2536.
- ขวัญชัย วงศ์นิติกร. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้ที่อาศัยในเขตหมู่บ้านจัดสรรชานเมือง: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านจัดสรรเทพประทาน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532.

คณะอนุกรรมการเพื่อจัดทำคู่มือการจัดทำแนวทางการจัดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. คู่มือการจัดแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัดและอำเภอ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย, 2533.

จินตนา ชูเหล็ก และนันทนา สิทธิราช. การใช้ประโยชน์แบบดั้งเดิมและปัจจุบันในภาคใต้ของประเทศไทย. Wetlands-International Thailand Programme. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2541.

จินตนา ปลาทอง. การอยู่ร่วมกันของชุมชนและป่าชายเลนภาคใต้. การสัมมนาระบบนิเวศป่าชายเลนแห่งชาติครั้งที่ 11 “ป่าชายเลน: มุมมอง ปัญหา การแก้ไขและความต้องการของสังคมไทย”, 9-12 กรกฎาคม 2543 ณ โรงแรมวังพลค่า จังหวัดตรัง, 2541.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภการพิมพ์, 2527.

ฉลาดชาย รมิตานนท์. สภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของสังคมชนบทกับการมีส่วนร่วมของประชาชน: วิเคราะห์กรณีหมู่บ้านภาคเหนือ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภการพิมพ์, 2527.

ฉอาน วุฒิกรรมรักษา. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อการเข้ามามีมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคุ้มพะยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.

ฉัตรภรณ์ วิวัฒน์วานิช. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน หมู่บ้านปลา และหมู่บ้านพญาน อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม โครงการสหวิทยาการ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2537.

ชัยโรจน์ ธนสันติ. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2535.

ชินรัตน์ สมสืบ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท จังหวัดนนทบุรี: โครงการส่งเสริมการแต่งตำรา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพมหานคร, 2539.

ชูสิทธิ์ ชูชาติ. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เชียงใหม่: โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม, 2546.

ณรงค์ เล็งประชา. มนุษย์กับสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2538.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 จิตวิทยา จริยธรรม และจิตวิทยาภาษา.

กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2534.

ดำเนินนอก. องค์ประกอบที่สำคัญทางการท่องเที่ยว. ธุรกิจท่องเที่ยว 3 (ธันวาคม 2533).

ติน ปรัชญพฤทธิ. ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2531.

เต็มดวง รัตนทัศนีย์และคณะ. มนุษย์ สิ่งแวดล้อม และสิ่งแวดล้อมศึกษา. นครปฐม: โครงการศึกษา ต่อเนื่อง, 2534.

ถม ทรัพย์เจริญ. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในประเทศไทยศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2525.

ทรงพล ภูมิพัฒน์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2538.

ทวี ทองสว่างและทัศนีย์ ทองสว่าง. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2523.

หัตตดาว บุญपाल. ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนในเขตพื้นที่ตำบลสวก อำเภอเมือง จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2530.

เทอดเกียรติ วงศาโรจน์. การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในชุมชนเทศบาลเมืองราชบุรี อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครปฐม, 2546.

ธวัชชัย ชัยจริยาอายุล. การพัฒนาหลักสูตร: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วน จำกัด อักษรบัณฑิต, 2539.

นิคม จารุมณี. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไอ. เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์, 2536.

นิตยา วีระพงศ์. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความร่วมมือของประชาชนในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2525.

- นิพนธ์ จันดาร์กำษ์. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. ใน ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ). กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, 2527.
- นิรุฒ ประสิทธิมิตร. การมีส่วนร่วมของครูในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาบ้าในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.
- นิวัติ เรืองพานิช. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร, 2542.
- นิศากร วินิจนัยภาค. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมของสหกรณ์การเกษตร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. โครงการบัณฑิตศึกษาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2530.
- บุญลือ คชเสนีย์. ความรู้และความตระหนักของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวชายทะเล: ศึกษาเฉพาะกรณีเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2532.
- ประภัสรา เกษมสุวรรณ. การรับรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาสังแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. ทัศนคติ: การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. 2526.
- ประสพสุข ดีอินทร์. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาสังแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2531.
- ประเสริฐ สุทธกร. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม: ศึกษาเฉพาะกรณี กองบังคับการตำรวจนครบาล 6. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

ปรัชญา เวสารัชช์. รายงานการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท.

กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

พงษ์ศักดิ์ ยวงสะอาด. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น
อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. ภาควิชาการศึกษานอก
โรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2532.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, 2525.

พรทิพย์ อังกุลดี. การมีส่วนร่วมของสตรีผู้นำในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในจังหวัด
ราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล,
2539.

พัฒนา ราชวงศ์. การท่องเที่ยว คู่มือพิจารณาเพื่อการวิจัยและวางแผนพัฒนา. ภาควิชา
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2542.

พิเชษฐ์ เดชผิว. ป้าชายเลนและชุมชนป้าชายเลนที่บ้านยี่สาร. กรุงเทพมหานคร: แม็ค, 2546.

พิบูลย์ แพนนา. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณี
ตำบลพนมไพร อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด. 2538.

พิเศษ สมิตานนท์. ความรู้และการปฏิบัติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน
ไทยและสายการบินเจแปนแอร์ไลน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์, 2539.

พิสันต์ ธนะสารสมบุรณ์. การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
ศึกษากรณีเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาเทคโนโลยีการ
บริหารสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542.

พิสิฐวิทย์ บุญไชย. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของกรมการสภาตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2528.

แพทยา แก้วพวง. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารงาน
พัฒนาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต. สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2533.

ไพฑูริย์ พงศบุตร และวิลาสวงศ์ พงศบุตร. คู่มือการอบรมมัคคุเทศก์. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. นโยบายและกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชน ยุทธศาสตร์ การพัฒนาปัจจุบัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, 2527.
- ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. การมีส่วนร่วมของประชาชน. วารสารพัฒนาชุมชน 2: กุมภาพันธ์ 2531: 24-25.
ปริญญาภรณ์ เพ็ญภินันท์. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนักรู้ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตนิคมอุตสาหกรรมบางปู จังหวัดสมุทรปราการ.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ สาขาวิชานิเทศศาสตร์
พัฒนาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. เอกสารการสอนชุดวิชาวิเคราะห์และจัดการทรัพยากรป่าไม้.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534.
- ยงยุทธ พึ่งวงศ์ญาติ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บัณฑิตอาสาสมัคร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทย
อนุเคราะห์ไทย, 2526.
- ราตรี ภาราและสวัสดิ์ โนนสูง. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอักษร
พิพัฒน์จำกัด, 2543.
- ลัดดาวัลย์ อนุกุล. ปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมในกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ของสตรีอาสาสมัคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สาขาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2522.
- วรรณภา วงษ์วานิช. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2539.
- วัลย์ภรณ์ ดาวสุวรรณ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล,
2533.
- วัชรภรณ์ เขียมสะอาด. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอ
บางเลน จังหวัดนครปฐม. 2538.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. กรุงเทพมหานคร: ธเนศวรการพิมพ์, 2523.
- วิชัย เทียนน้อย. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรวัฒนา, 2539.

- วิชาญ มณีโชติ. พฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสงขลา.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2535.
- วิฑูรย์ เวชประสิทธิ์. บทบาทของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม: ศึกษากรณีอำเภอ นครศรีธรรมราช. รายงานการประชุมทางวิชาการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร'42 สิ่งแวดล้อมใน ศตวรรษใหม่. คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 24-25 กันยายน 2542.
- วิมลรัตน์ ศรีสิงห์. การมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มสตรีกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2538.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. การพัฒนาชุมชนประยุกต์. ขอนแก่น: ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2530.
- วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี. ศักยภาพสำคัญอย่างไรต่อแหล่งท่องเที่ยว. จุลสารการท่องเที่ยว ปีที่ 8 เล่มที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2532).
- วุฒิชัย จำนงค์. พฤติกรรมการตัดสินใจ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2533.
- ศลิษา พึ่งแสงแก้ว. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าไม้: ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้าน ห้วยแก้ว อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. ภาคนิพนธ์มหาบัณฑิต. สาขาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2537.
- ศิริวรรณ ศิริบุญ และบุศริน บางแก้ว. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน: ศึกษา เปรียบเทียบพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์จากป่าแตกต่างกัน. การสัมมนาระบบนิเวศป่าชายเลน แห่งชาติ ครั้งที่ 11 “ป่าชายเลน: มุมมอง ปัญหา การแก้ไขและความต้องการของสังคมไทย”. 9-12 กรกฎาคม 2543 ณ โรงแรมตริ่งพลาซ่า จังหวัดตรัง, 2543.
- ศิริวรรณ ศิริบุญ. การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนของประชาชนในท้องที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ใน ชุมชนป่าชายเลนอ่าวมหาชัย: แนวคิดเพื่อการฟื้นฟู พัฒนาและการอนุรักษ์. เอกสารหมายเลข 270/41 วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ธันวาคม 2541.
- ศุภราภรณ์ ธรรมชาติ. การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง: กรณีศึกษา อำเภอละงู จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.
- สกนธ์ จันทักษ์. ปัจจัยบางประการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชน จังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2528.

สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2544-2545. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโลกสีเขียว, 2545.

สถาพร อธิพิงษ์. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาพำบลในการอนุรักษ์ป่าชายเลน: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอท่าใหม่ และกิ่งอำเภอนายอาม จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536.

สบสุข ลีละบุตร. การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาเทคโนโลยี การบริหารสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.

สมใจ เข้มเจริญ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: ศึกษากรณีตำบลสะเดียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย, 2531.

สมนึก อ่องเอิบ. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2529.

สมบัติ กาญจนกิจ. นันทนาการและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์, 2544.

สวภัทร ปุยพันธ์. การมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ศึกษาเฉพาะกรณีสถานีวิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. สาขาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

ลักขี พุกษะศรี. การดำเนินชีวิตและทัศนคติที่มีต่อสภาพแวดล้อมของประชากรในชุมชนเก่าแสน เขตเทศบาลเมือง จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2525.

สัญญาชัย สุทธิพันธ์วิหาร. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อปัญหามลพิษทางน้ำจากชุมชน: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539.

สถานิตย์ บุญชู. "การพัฒนาชุมชน: การมีส่วนร่วมของประชาชน." เอกสารทางวิชาการหมายเลข 7 คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527. (อัดสำเนา)

สำนักงานเขตบางขุนเทียน, ฝ่ายโยธา. การพัฒนาพื้นที่ชายทะเล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเขตบางขุนเทียน, 2548.

สำนักงานเขตบางขุนเทียน. กรุงเทพมหานครก็มีทะเล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเขตบางขุนเทียน, 2547.

สำนักงานเขตบางขุนเทียน. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเขต. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเขตบางขุนเทียน, 2549.

สำนักงานเขตบางขุนเทียน. สถานที่น่าท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเขตบางขุนเทียน, 2549.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนแบบยั่งยืน: การสัมมนาาระบบนิเวศป่าชายเลนแห่งชาติ ระหว่างวันที่ 25-28 สิงหาคม 2536 ณ โรงแรมวังใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน, 2536.

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย พ.ศ. 2523. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน, 2523.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2537. กรุงเทพมหานคร: (ม.ป.ท.), 2537.

สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์. หลักการจัดการสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), 2546.

สุจินต์ ดาววีระกุล. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัดนครสวรรค์ ประจำปี 2527. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

สุชา จันทรโสม. จิตวิทยาการพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2527.

สุโท เจริญสุข. หลักจิตวิทยาและพัฒนาการมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: แพร์พิทยา, 2515.

สุภารักษ์ จูตระกูล. การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการทิ้งขยะแยกประเภทเพื่อการหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Recycle) ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

สุเมธ ทรายแก้ว. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.

สุรัสวดี หุ่นพยนต์. ปัจจัยที่มีผลต่อการไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนของประชาชนยากจน: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านเขาดิน ตำบลวังน้ำลาด อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

- สุริยา ยี่ขุน. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในระบบป่าชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลศรีละกอ อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2534.
- สุรีย์ ชลเขต. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาผู้สูงอายุในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2540.
- อคิน รพีพัฒน์. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.
- อนงค์ พัฒนจักร. การมีส่วนร่วมของสตรีในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาบ้านห้วยม่วง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2535.
- อนุภาพ ธีรลาภ. การวิเคราะห์เชิงสมมติฐาน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.
- อเนก ไสภณ และ สมภาพ รุ่งสุภา. ทิศทางงานวิจัยด้านทรัพยากรป่าชายเลนของประเทศไทยในรอบ 24 ปี (พ.ศ. 2518-2542). การสัมมนาระบบนิเวศป่าชายเลนแห่งชาติ ครั้งที่ 11 “ป่าชายเลน: มุมมอง ปัญหา การแก้ไขและความต้องการของสังคมไทย”. กรุงเทพมหานคร: (ม.ป.ท.), 2544.
- อมรา พงศาพิชญ์. โครงการพัฒนาการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวิเคราะห์ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- อรพินท์ สฟโชคชัย. การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน. รายงานประกอบการประชุมเล่ม 4 การประชุมประจำปี มูลนิธิสถาบันเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 9-10 ธ.ค., 2538.
- อำนาจ คอวนิช. สถานการณ์ป่าไม้ในปัจจุบันกับการอนุรักษ์. องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้. 2 (มกราคม-มีนาคม 2530): 21.
- อำนาจ เจริญศิลป์. โลกและการอนุรักษ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2528.
- เอกชัย ไชแสง. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนในจังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2535.

ภาษาอังกฤษ

- Alan Guskin. Occupation Images of Thai College Students. Bangkok: Chulalongkorn University, 1964.
- Allen, Shirley Walter. Conserving Natural Resource : principles and practice in a democracy. 2nd ed. New York: McGraw-Hill Book Company., 1959.
- Benjamin S. Bloom, J. Thomas Hastings and George F. Madaus. HandBook on Formative and Summative Evaluation of Student learning. New York: Mc Graw-Hill Book Company, 1971.
- Carter V. Good. Dictionary of Education. New York : Mc Graw-Hill Book Company, Inc., 1973.
- Cary, Lee J. Editor "The Role of the Citizen in the C.D. Process." Community Development as a Process. University of Missouri Press Columbia, 1976.
- Cohen John M. and Uphoff Norman T. Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specificity. World Development 8. 1980.
- Erwin, William. Participation Management: Concept theory and Implement. Atlanta Ga: Georgia State University, 1976.
- Gavin Keeney. On the nature of things: Contemporary American landscape architecture. Gavin Keeney Basel: Birkhauser, 2000.
- Herbert Gans. The Urban Villagers. New York: Macmillan, 1962.
- Maslow, Abraham H. Motivation and Personality. New York: Harper and Row, 1954.
- Matthias Stiefel and Marshall Wolfe. A voice for the excluded: popular participation in development. London : Zed Books, 1994.
- Reeder, William W. "Some Aspects of the Informal Social Participation of farm families in New York State": Cornell University Unpublished Ph.D. Dissertation. 1989.
- United Nations. "Department of International Economics and Social Affairs." In Popular Participation as a strategy for Promotion Community Level Action and National Development, pp.88-89. Washington: United Nations, 1981.
- World Tourism Organization. Guide of Local Authorities on Developing Sustainable Tourism. 1998.
- Yamane, Taro. Statistics: An Introductory Analysis. 3rd Edition. Tokyo: Harper International Edition, 1973.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมายเลขแบบสอบถาม [| |]

แบบสอบถาม

เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนบางขุนเทียน

คำชี้แจง ลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามตอนที่ 2 การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณป่าชาย เขตบางขุนเทียนตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนตอนที่ 4 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติตอนที่ 5 ความรู้ทั่วไปในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ชื่อผู้ตอบแบบสอบถาม _____ นามสกุล _____

อยู่บ้านเลขที่ _____ หมู่ที่ _____ ชุมชน _____

แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ตอบแบบสอบถามวันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย **O** ล้อมรอบตัวเลขรหัส หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

1. ชาย

2. หญิง

2. ปัจจุบันท่านมีอายุ _____ ปี (เกิน 6 เดือน นับเป็น 1 ปี)

3. ท่านอาศัยอยู่ที่ชุมชนนี้มาเป็นระยะเวลา _____ ปีแล้ว (เกิน 6 เดือนนับเป็น 1 ปี)

4. ท่านจบการศึกษาสูงสุดระดับใด

1. ไม่ได้ศึกษา

5. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

2. ประถมศึกษา

6.ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

3. มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า

7. สูงกว่าปริญญาตรี

4. มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

8. อื่นๆ ระบุ _____

5. งานหลักหรืออาชีพหลักที่ทำให้ท่านมีรายได้เป็นประจำในรอบปีที่ผ่านมา คืองานใด

1. ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ ระบุ _____

2. ทำการประมงของตนเองหรือของครอบครัว ระบุ _____

3. รับจ้างทำประมง ระบุ _____

4. รับจ้างทั่วไป ระบุ _____

5. ค้าขาย หรือประกอบธุรกิจส่วนตัว ระบุ _____

6. นักเรียน/นักศึกษา

7. ไม่ได้ทำงาน / ไม่ได้ประกอบอาชีพ

8. อื่นๆ ระบุ _____

6. ท่านมีอาชีพรองหรืออาชีพเสริมหรือไม่ ถ้ามีคืออาชีพอะไร

1. ไม่มีอาชีพรอง หรืออาชีพเสริม

2. มี ระบุ _____

7. ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา ท่านมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนโดยไม่หักค่าใช้จ่าย จำนวน _____ บาท

8. ท่านมีตำแหน่งอะไรในชุมชนหรือไม่ ถ้ามีคือตำแหน่งอะไร

1. ไม่มีตำแหน่งใดๆในชุมชน

2. ประธานชุมชน

3. คณะกรรมการชุมชน

4. อาสาสมัครสาธารณสุข (ออส.)

5. มีตำแหน่งอื่นๆ ระบุ _____

9. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดในชุมชนบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดๆ เลย	5. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน
2. กลุ่มสหกรณ์นิคมบ้านไร่	6. กลุ่มแม่บ้าน
3. กลุ่มประมง	7. กลุ่มสมาชิกปลูกป่าชุมชน
4. กลุ่มเกษตรกร	8. เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ระบุ _____

ตอนที่ 2 การใช้ประโยชน์หรือการได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการใช้ประโยชน์หรือการได้รับประโยชน์ของท่าน

ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา ท่านเคยมีการใช้ประโยชน์หรือได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนบางขุนเทียนในรูปแบบต่างๆต่อไปนี้บ้างหรือไม่ และมีการใช้ประโยชน์เป็นบางครั้ง บ่อยครั้ง หรือเป็นประจำ หรือได้รับประโยชน์ในระดับน้อย ปานกลาง หรือมาก

ข้อ	รูปแบบการใช้ประโยชน์ จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน	ไม่ เคย เลย	เคยใช้ประโยชน์		
			บาง ครั้ง	บ่อย ครั้ง	เป็น ประจำ
1.	นำไม้จากป่าชายเลนมาทำเป็นฟืน หรือเผาเป็นถ่าน				
2.	นำไม้จากป่าชายเลนมาสร้างที่อยู่อาศัย หรือเครื่องใช้ไม้สอยภายในบ้าน หรือเพื่อขาย				
3.	นำสมุนไพรจากป่าชายเลนมาใช้เป็นยารักษาโรค				
4.	นำสัตว์น้ำในบริเวณป่าชายเลนมาทำเป็นอาหารเพื่อบริโภค				
5.	ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ และทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการประกอบอาชีพประมง หรือการเกษตรเพื่อสร้างรายได้ เช่น การจับสัตว์น้ำไปขาย การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการทำนาเกลือ				
6.	ใช้ประโยชน์จากสถานที่บริเวณป่าชายเลนเพื่อประกอบอาชีพค้าขายหรือบริการ เพื่อสร้างรายได้ เช่น การจำหน่ายเครื่องดื่ม อาหาร สิ่งของที่ระลึก รวมไปถึงการมีรายได้จากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เช่น การรับจ้างขับเรือรับ-ส่งผู้โดยสาร และนักท่องเที่ยว				
ข้อ	รูปแบบการได้รับประโยชน์ จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน	ไม่ ได้ รับ	ได้รับประโยชน์		
			น้อย	ปาน กลาง	มาก
7.	ได้รับประโยชน์จากป่าชายเลนในการป้องกันคลื่นลม และป้องกันการพังทลายของดินจากการกัดเซาะของน้ำทะเล				
8.	ได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนในด้านเป็นสถานที่เพื่อการสันทนาการ กีฬา การท่องเที่ยว ให้ความร่มรื่น และสร้างความเพลิดเพลิน				
9.	ได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว บริเวณป่าชายเลนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ หรือศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม				

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับการมีส่วนร่วมของท่าน

ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา ท่านเคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณป่าชายเลน บางขุนเทียนในรูปแบบต่างๆ ดังต่อไปนี้บ้างหรือไม่ และท่านร่วมทำกิจกรรมนั้นทุกครั้ง บ่อยครั้ง นานๆ ครั้ง หรือไม่เคยเลย

ข้อ	ลักษณะกิจกรรม	ไม่เคยเลย	เคยร่วมกิจกรรม		
			นานๆ ครั้ง	บ่อยครั้ง	ทุกครั้ง
1	ท่านเคยมีส่วนช่วยรักษาความสะอาดบริเวณรอบๆ บ้านเรือนของตนเอง และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน โดยการทิ้งขยะและเศษอาหาร ที่เหลือจากการใช้ ลงในถังขยะที่ทางราชการจัดไว้ให้บ้างหรือไม่				
2	ท่านเคยเสียสละเวลาและแรงงานเพื่อร่วมเก็บขยะและทำความสะอาด แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนบ้างหรือไม่				
3	ท่านเคยปลูกต้นไม้ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนเพื่อทดแทนบริเวณที่เกิด ความเสียหายให้อยู่ในสภาพเดิม หรือปลูกเพิ่มเติมเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นบ้างหรือไม่				
4	ท่านเคยชักชวนเพื่อนบ้านหรือบุคคลอื่นๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้ชายเลนเพื่อเป็นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณป่าชายเลนบ้างหรือไม่				
5	ท่านเคยให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโทษของการตัดไม้ทำลายป่าชายเลน และประโยชน์ ของการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บริเวณป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนแก่ผู้อื่นบ้างหรือไม่				
6	ท่านเคยเข้าร่วมปรึกษาหารือหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำพื้นที่บริเวณ ป่าชายเลนให้เป็นแหล่งความรู้ทางธรรมชาติ หรือที่ชมทิวทัศน์บ้างหรือไม่				
7	ท่านเคยออกเงินหรือบริจาคสิ่งของ วัสดุอุปกรณ์ รวมไปถึงฝึกโงกงาง หรือต้นกล้า ต่างๆ ให้กับโครงการที่เกี่ยวข้องกับการปลูกป่าชายเลน หรือเพื่อรักษาป่าชายเลนใน ชุมชนของท่านให้อยู่ในสภาพที่ดีบ้างหรือไม่				
8	ท่านเคยการติดต่อประสานงานเพื่อขอความร่วมมือ หรือขอรับทุนสนับสนุน และ วัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรมการปลูกป่าชายเลนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือองค์กรเอกชนต่างๆ บ้างหรือไม่				
9	ท่านเคยร่วมออกกฎระเบียบข้อบังคับ และทำป้ายประกาศห้ามทำลายแหล่ง ท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่างๆ เช่น การห้ามตัดต้นไม้ หรือห้ามทิ้งขยะ เพื่อควบคุม ดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บริเวณป่าชายเลนบ้างหรือไม่				
10	เมื่อท่านพบเห็นว่ามีผู้ลักลอบตัดไม้ในป่าชายเลน ปลอ่ยน้ำเสียลงสู่ทะเล หรือทิ้งขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน ท่านเคยว่ากล่าวตักเตือนหรือแจ้ง ให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องให้ทราบ เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาต่อไปบ้างหรือไม่				

ตอนที่ 4 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของท่าน

ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา ท่านเคยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากสื่อต่างๆต่อไปนี้บ้างหรือไม่ และท่านได้รับข่าวสารจากสื่อเหล่านี้เป็นประจำ บ่อยครั้ง นานๆครั้ง หรือไม่เคยเลย

ข้อ	แหล่งข่าวสาร	ไม่เคย เลย	เคยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร		
			นานๆครั้ง	บ่อยครั้ง	เป็นประจำ
1.	วิทยุ				
2.	โทรทัศน์				
3.	หนังสือพิมพ์				
4.	วารสาร นิตยสาร แผ่นพับ ใบปลิว				
5.	ป้ายประกาศ / ป้ายประชาสัมพันธ์				
6.	อินเทอร์เน็ต / เว็บไซต์ต่างๆ				
7.	หออกระจายข่าวภายในชุมชน				
8.	สมาชิกในครัวเรือน / ญาติพี่น้อง / บุคคลในครอบครัว				
9.	เพื่อน / เพื่อนบ้าน				
10.	ผู้นำชุมชน เช่น ประธานชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ				
11.	เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการ เช่น เจ้าหน้าที่ป่าไม้, เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยว, เจ้าหน้าที่พัฒนากร				
12.	จากการเข้าร่วมประชุม / อบรม				

ตอนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ หรือ ✗ ลงในช่องว่างหน้าข้อความตามที่ท่านเห็นว่าตรงกับความเป็นจริง

- _____ 1. การทิ้งเศษอาหารลงในทะเลมีประโยชน์เพราะเป็นการให้อาหารแก่สัตว์น้ำ
- _____ 2. การปล่อยน้ำเสียลงในลำคลองเป็นบ่อเกิดของเชื้อโรคและจะแพร่กระจายไปสู่ประชาชนในชุมชน
- _____ 3. ปริมาณขยะที่เกิดจากครัวเรือนสามารถช่วยกันลดลงได้ โดยนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆ เช่น การนำไปรีไซเคิล
- _____ 4. เวลาป่าไม้ถูกทำลายควรปล่อยให้ต้นไม้ขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยชาวบ้านไม่จำเป็นต้องปลูกทดแทน
- _____ 5. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ชาวบ้านทั่วไปไม่สามารถช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ จึงไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว
- _____ 6. การจัดตั้งศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน ถือเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเป็นการป้องกันไม่ให้แหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนเกิดความเสื่อมโทรม เพื่อคนรุ่นหลังจะได้ใช้ประโยชน์ต่อไป
- _____ 7. การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หมายถึง การรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้มีสภาพแวดล้อมแบบดั้งเดิม โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ เลย เหมือนการเก็บรักษาไว้ในรูปภาพ
- _____ 8. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คือ การใช้ทรัพยากรเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ในปัจจุบันให้มากที่สุด โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงอนาคต
- _____ 9. เมื่อประชากรมีจำนวนมากขึ้น จึงมีการนำทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้มาใช้ประโยชน์ต่างๆ เพิ่มขึ้น ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม และมีจำนวนลดลง
- _____ 10. ทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นการที่ป่าชายเลนเกิดความเสื่อมโทรมและมีจำนวนลดลงจึงส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลนด้วย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวคนางค์ จิรภัตตานนท์ เกิดเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2523 ที่กรุงเทพมหานคร จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ในปีการศึกษา 2541 จากนั้นเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาและได้รับพระราชทานปริญญาบัตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิต จากคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปีการศึกษา 2545 และเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท ในปีการศึกษา 2546 สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย